

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jakub Sedláček

Náhrada škody způsobená vadou výrobku

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. června 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 188 868 znaků včetně mezer.

Jakub Sedláček

V Praze dne 10. června 2019

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Petru Čechovi, LL.M., Ph.D. za odborné vedení práce, cenné a věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích k této diplomové práci.

Děkuji také Tereze za neutichající motivaci a inspiraci a svým rodičům.

Obsah

Seznam použitých zkratk	V
ÚVOD	1
1 ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA – ÚČEL A PRINCIPY SKUTKOVÉ PODSTATY	4
2 SMĚRNICE 85/374 A JEJÍ IMPLEMENTACE	6
2.1 Účel směrnice 85/374 – posílení fungování vnitřního trhu	6
2.2 Vztah k předpisům upravujícím požadavky na obecnou bezpečnost výrobků	8
2.3 Věcná působnost a režim úplné harmonizace	9
2.4 Interpretační obtíže	9
2.4.1 Judikatorní příklad č. 1: Rozšíření povinnosti dodavatele k náhradě újmy	10
2.4.2 Judikatorní příklad č. 2: Rozšíření povinnosti nahradit újmu na případy poškození či zničení věci užívané za podnikatelským účelem	10
2.4.3 Judikatorní příklad č. 3: Odlišné stanovení důkazního břemene	11
2.5 Důsledky plynoucí z unijního původu pro výklad ustanovení §§ 2939 – 2943 o. z.	11
2.5.1 Přímý a nepřímý účinek	11
2.5.2 Povinnost položit předběžnou otázku	12
3 VÝROBEK	13
3.1 Základní východiska	13
3.2 Obecně k vymezení výrobku	13
3.3 Kritérium účelového určení movité věci	15
3.4 Limity aplikace obecných ustanovení o. z. o věcech na pojem výrobku	16
3.4.1 Autonomní výklad	16
3.4.2 Orgány a jiné movité věci mající původ v lidském těle	16
3.4.3 Zvíře jako výrobek	17
3.4.4 Výrobek jako součást jiné movité či nemovité věci	17
3.5 Sporné otázky – podřazení věcí nehmotných pod pojem výrobku	19
3.5.1 Počítačové programy	20
3.5.2 Informace a autorské dílo jako výrobek	25
3.5.3 Jiné nehmotné věci	26
4 UVEDENÍ VÝROBKU DO OBĚHU	27
4.1 Základní východiska	27
4.2 Test opuštění brány závodu	28
4.3 Uvedení výrobku do oběhu v judikatuře Soudního dvora	29
4.3.1 Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. listopadu 2003 <i>Declan O'Byrne</i> , C-127/04	29
4.3.2 Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. května 2001 <i>Henning Veedfald</i> , C-203/99	30
5 VADA VÝROBKU	33
5.1 Základní východiska	33
5.2 Odlišení vady výrobku od vady plnění dle smluvního práva	33
5.3 Koncept rozumného očekávání bezpečnosti výrobku	34
5.3.1 Vymezení očekávání spojených s bezpečností výrobku – otázka právní	35
5.3.2 Očekávání průměrného zástupce skupiny adresátů	36
5.3.3 Vymezení skupiny adresátů, k očekávání jejíhož průměrného zástupce se při posuzování bezpečnosti výrobku přihlíží	36
5.3.3.1 Obecně k vymezení skupiny adresátů	36
5.3.3.2 Zvláštní skupiny adresátů	38
5.3.3.3 Regionální rozdíly	40
5.3.4 Jaké očekávání ve vztahu k bezpečnosti výrobku lze považovat za rozumné?	41
5.3.5 Jaké okolnosti ovlivňují rozumné očekávání bezpečnosti výrobku?	43
5.3.5.1 Presentace výrobku	43
5.3.5.2 Účel, jemuž má výrobek sloužit	46
5.3.5.2.1 Běžné a chybné užití, zneužití	47
5.3.5.2.2 Liberace škůdce	49

5.3.5.3	<i>Doba uvedení výrobku do oběhu</i>	49
5.3.5.3.1	<i>Doba uvedení do oběhu jako okolnost rozhodná pro posouzení očekávání bezpečnosti výrobku</i>	49
5.3.5.3.2	<i>Ustanovení § 2941 odst. 2 o. z. – dopady vědeckého pokroku</i>	50
5.3.5.3.3	<i>Informační povinnost výrobce</i>	50
5.3.5.4	<i>Další okolnosti ovlivňující očekávání bezpečnosti výrobku</i>	51
5.3.5.4.1	<i>Cena</i>	51
5.3.5.4.2	<i>Technické standardy</i>	52
5.3.5.4.3	<i>Zjevná nebezpečnost</i>	53
5.4	Typologie	53
5.4.1	Konstrukční (projekční) vada	53
5.4.2	Výrobní vada	54
5.4.3	Instrukční vada	55
5.4.4	Zvláštní případy	56
5.4.4.1	<i>Neúčinnost a nefunkčnost výrobku</i>	56
5.4.4.2	<i>Vada spočívající v neobvyklé pravděpodobnosti vzniku újmy</i>	57
6	POHLED DO ZAHRANIČÍ	59
6.1	Základní východiska	59
6.2	Trojí dělení vady a test poměrování míry rizika k očekávanému přínosu	60
6.3	Místo závěru: srovnání obou přístupů	63
	Závěr	67
	Seznam použité literatury a pramenů	70
	Abstrakt	78
	Summary	79
	Klíčová slova	80
	Klíčová slova v anglickém jazyce / Keywords	80
	Název práce v anglickém jazyce	80

Seznam použitých zkratek

autorský zákon	zákon č.121/2000 Sb., autorský zákon
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (<i>občanský zákoník, Německo</i>)
BGH	Bundesgerichtshof (<i>Spolkový soudní dvůr, Německo</i>)
nařízení 765/2008	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 765/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se stanoví požadavky na akreditaci a dozor nad trhem týkající se uvádění výrobků na trh a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 339/93
občanský zákoník, o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PHG	Produkthaftungsgesetz (<i>zákon o povinnosti nahradit újmu způsobenou vadou výrobku ze dne 21. ledna 1988, č. sbírky BGBl. Nr. 99/1988o, Rakousko</i>)
ProdHaftG	Produkthaftungsgesetz (<i>zákon o povinnosti nahradit újmu způsobenou vadou výrobku ze dne 15. prosince 1989, č. sbírky BGBl. I S. 2198, Německo</i>)
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
směrnice 85/374	Směrnice Rady 85/374 ze dne 25. července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky
směrnice 1999/34	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/34/ES ze dne 10. května 1999, kterou se mění směrnice Rady 85/374/EHS o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky
směrnice 2001/95	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/95/ES ze dne 3. prosince 2001 o obecné bezpečnosti výrobků
SZEHS	Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství

Úvod

Právní úprava povinnosti nahradit újmu způsobenou vadou výrobku obsažená v občanském zákoníku navazuje na zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Tím byl do českého právního řádu transponován obsah směrnice Rady 85/374 upravující některé aspekty povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/34.¹ Náhrady újmy se tak na základě této zvláštní skutkové podstaty lze v České republice domáhat již více než dvacet let. Přesto se však skutková podstata v praxi objevuje spíše výjimečně, o čemž svědčí zejména velmi řídký výskyt judikatury vyšších soudů v této oblasti² [autoru práce jsou známa zejména tato rozhodnutí – rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. 25 Cdo 1979/2005 (*vadný lahvový ventil*), ze dne 15. července 2008, sp. zn. 25 Cdo 32/2007 (*vadná centrifuga dětského kolotoče*), ze dne 19. srpna 2008, sp. zn. 28 Cdo 1700/2006 (*potravinový doplněk jako doping*), ze dne 30. listopadu 2012, 25 Cdo 1894/2011 (*omítková plíseň*), ze dne 28. května 2013, sp. zn. 32 Cdo 1885/2011 (*vodovodní baterie*) a ze dne 23. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 1053/2015 (*vyhřívací podušky*) nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 24. srpna 2004, sp. zn. I. ÚS 443/04 (*střešní šindel*)].

Obdobně podstatná část odborné literatury k tématu pochází již z doby, kdy došlo k zakotvení této skutkové podstaty v českém právním řádu. Právě v nízké míře probádanosti spočívala motivace při volbě tématu předkládané práce. Ta má za cíl navázat na odborný diskurz a přispět ke zlepšení stavu právního poznání v oblasti. Není však její ambicí pokrýt právní aspekty povinnosti k náhradě újmy způsobené vadou výrobku vyčerpávajícím způsobem. To ostatně není v rozsahu vytyčeném pro diplomovou práci možné. Ucelený výklad by totiž naplnil spíše předepsaný rozsah práce habilitační než diplomové.

Uspořádání této práce tak vychází z toho, že vznik povinnosti nahradit újmu způsobenou vadou výrobku stojí na třech základních předpokladech: (1) existenci vady výrobku, (2) vzniku újmy a (3) příčinné souvislosti mezi (1) a (2).³ Cílem této práce je vymezit a podrobit analýze toliko právní aspekty obsažené v prvním bodě – tedy pojem *výrobku* a jeho *vady*. V zájmu

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/34/ES ze dne 10. května 1999, kterou se mění směrnice Rady 85/374/EHS o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky.

² Král, R. *K zákonu o odpovědnosti za újmu způsobenou vadou výrobku a jeho slučitelnosti s úpravou ES*. Právní rozhledy, ročník 1999, částka 8, s. 420 – 423. Řídký je však počet těchto sporů i v evropském měřítku (srov. Reimann, M. *Product Liability in a Global Context: the Hollow Victory of the European Model*. *European Review of Private Law*, ročník 2003, částka 2, s. 146).

³ Autor práce si je vědom toho, že jde o zjednodušení, neboť vznik nároku je podmíněn splněním dalších dílčích předpokladů (mimo jiné musí např. újma spočívat v poškození či zničení věci odlišné od vadného výrobku a poškozená či zničená věc musí být určena a užívána převážně k soukromému použití).

zachování optimálního rozsahu práce naopak autor práce rezignuje na analýzu aspektů, které přímo nesouvisejí s výše uvedeným.⁴

Práce je strukturována do šesti kapitol.

V první kapitole autor stručně popisuje analyzovanou skutkovou podstatu obecným způsobem tak, aby dříve, než přistoupí k jejím jednotlivým aspektům, poskytl čtenáři práce základní přehled umožňující pochopení systematiky a účelu této podstaty.

Druhá kapitola je věnována analýze účelu samotné směrnice 85/374 a vymezuje důsledky plynoucí z unijního původu, jež je nezbytné zohlednit při výkladu a aplikaci ustanovení §§ 2939 – 2943 o. z.

Obsah třetí kapitoly spočívá v analýze pojmu výrobku. Bez jeho vymezení nelze účinně podrobit rozboru otázku samotné vady výrobku. Autor práce se věnuje především aktuální (avšak sporné) otázce, zda lze za výrobek označit i věci nehmotné, zejména počítačové programy.

Čtvrtá kapitola je věnována otázce uvedení výrobku do oběhu. To lze totiž vnímat jako pojítka mezi újmou způsobenou vadou výrobku a vznikem povinnosti výrobce k její náhradě. Jde o jeden z předpokladů vzniku této povinnosti, byť je vyjádřen ve formě liberačního důvodu [§ 2942 odst. 2 písm. a) o. z.]. Odpověď na otázku, kdy je výrobek do oběhu uveden, přitom není v literatuře vnímána jednoznačně.

Pátá a ústřední kapitola zkoumá koncept vady výrobku. Ten lze vnímat jako pomyslný úhelný kámen skutkové podstaty povinnosti k náhradě újmy vadným výrobkem způsobené. Přesto však – nebo možná spíše právě proto – je otázka vady výrobku předmětem výkladových nejasností.

Konečně šestá kapitola poskytuje čtenáři komparativní náhled na řešenou problematiku. Vzhledem k tomu, že evropskému konceptu vady výrobku v současnosti konkuruje pouze odlišné vymezení vady ve Spojených státech amerických, je pozornost věnována analýze odlišností a srovnání výhod a nevýhod právě těchto dvou přístupů.

Původ povinnosti nahradit újmu způsobenou vadou výrobku spočívá v unijním právu. Proto je důkladná pozornost věnována rozhodnutím Soudního dvora, který již vyjasnil některé problematické aspekty této skutkové podstaty. Vzhledem k unijnímu původu lze taktéž očekávat, že právní úprava skutkové podstaty bude v jednotlivých členských státech do značné míry homogenní. Práce se proto vyjma běžných výkladových metod (jazykové, logické, systematické a teleologické) opírá ve značné míře o právní komparaci, a to s vědomím veškerých důsledků plynoucích ze skutečnosti, že jde o metodu nadstandardní.

⁴ Na základě ústní dohody s vedoucím diplomové práce.

S přihlédnutím k zahraničním zdrojům, na kterých stojí současná úprava soukromého práva v České republice,⁵ tvoří referenční pole zejména literatura německá a rakouská. Autor čerpá inspiraci také z rozhodnutí soudů, které v Německu a Rakousku plní úlohu soudů dovolacích [Německo: *Bundesgerichtshof* (Spolkový soudní dvůr), Rakousko: *Oberster Gerichtshof* (Nejvyšší soudní dvůr)].

Veškeré zdroje literatury a prameny jsou uvedeny v seznamu, který je součástí této práce. Text diplomové práce vychází z právního stavu účinného ke dni 10. 6. 2019.

⁵ Srov. zejm. důvodová zpráva k o. z., s. 17 nebo Dvořák, J., Švestka, Zuklínová, M. a kol. *Občanské právo Hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 95.

1 Základní východiska – účel a principy skutkové podstaty

Zvláštní skutková podstata náhrady újmy způsobené vadou výrobku je obsažena v ustanoveních §§ 2939 – 2942 o. z. Ač se vzhledem k celkovému rozsahu občanského zákoníku jedná pouze o nepatrnou část z celkového počtu více než tři tisíc paragrafů, bylo již nastíněno, že obsah povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem nelze analyzovat v rozmezí několika desítek stran. Také účelem tohoto stručného úvodu je proto toliko vymezit základní principy a cíle této povinnosti a poskytnout čtenáři práce širší vhled do dané problematiky tak, aby pozornost mohla být dále věnována jednotlivým dílčím aspektům, které si autor práce vytyčil za svůj cíl analyzovat vyčerpávajícím způsobem.

Účelem této skutkové podstaty je zejména⁶ odčinit újmu způsobenou vadným předmětem průmyslové výroby – výrobkem, který není tak bezpečný, jak by vzhledem okolnostem bylo možné očekávat. Poškozeným může být každá osoba bez ohledu na to, zda jí svěřčí vlastnické či jiné právo k výrobku.

Vznik povinnosti k náhradě újmy není podmíněn porušením závazkového vztahu mezi škůdcem a poškozeným. Vzhledem ke způsobu distribuce a oběhu zboží v moderní společnosti nemusí totiž mnohdy mezi těmito osobami existovat žádný smluvní vztah;⁷ taková podmínka by proto poškozenému značným způsobem znesnadňovala možnost domoci se náhrady újmy. Poškozený se tak může náhrady domáhat přímo vůči výrobci, ačkoli vadný výrobek zakoupil či si jej pronajal od třetí osoby a mezi ním a výrobcem až do okamžiku vzniku újmy neexistuje žádné právní pouto.

Vzhledem k míře sofistikovanosti a komplexnosti distribučního řetězce může být v praxi obtížné zjistit, který subjekt vadný výrobek vyrobil. Kromě toho může být výrobek vyroben osobou odlišnou od té, která jej následně označí za svůj vlastní. V praxi je zpravidla také obtížné domáhat se náhrady vzniklé újmy vůči zahraničnímu výrobcí. Náhrady se proto poškozený může domáhat nejen vůči výrobcí samotnému (tj. vůči všem osobám, které jsou zapojeny do výrobního procesu), ale také vůči dalším osobám účastnícím se distribuce výrobku. Za výrobce je proto považován každý dovozce, který výrobek dovezl do Evropské unie za účelem prodeje, pronájmu, nebo jakékoliv jiné formy distribuce.⁸ Náhrady újmy se kromě toho lze domáhat také po každém

⁶ Kromě toho plní například také preventivní funkci – srov. stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 38.

⁷ Eustachio, A. *Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku v předpisech Evropské unie*. EMP. Evropské a mezinárodní právo, ročník 2004, částka 3–4, s. 66.

⁸ Byť by z jazykového vyjádření § 2939 odst. 2 o. z. bylo možné dovozovat, že za dovozce se považuje osoba, která výrobek dovezla na tuzemský trh, je v souladu se zněním čl. 3 odst. 2 směrnice 85/374 (který hovoří o dovezení výrobku „do Společenství“) za dovozce nezbytné považovat toliko ty osoby, které výrobek dovezly na trh Evropské unie. Dovozcem naopak není osoba, která zboží dovezla z jiného členského státu Evropské unie do České republiky.

dodavateli v rámci distribučního řetězce. Ten se však své povinnosti může zprostit tím, že sdělí poškozenému informace o totožnosti výrobce nebo osoby, která mu výrobek dodala (a v případě dovezeného výrobku o totožnosti dovozce).

Povinnost k náhradě újmy konečně stíhá také osoby, které výrobek označily svým jménem, ochrannou známkou nebo jiným způsobem. K náhradě vzniklé újmy je tak povinen ten, „*kdo – tím, že vyroběním vadného výrobku nejbezprostředněji způsobil riziko – je nejlépe schopný ho zmírnit a vyhnout se škodám za nejnižší náklady*“.⁹

Škůdce je k náhradě povinen v případě, že újma stojí v příčinné souvislosti s vadou výrobku. Tyto (a pouze tyto) skutečnosti prokazuje poškozený. Zda má vada svůj původ v zaviněném jednání škůdce není rozhodné. Jde „*nejen o odpovědnost objektivní, nýbrž ještě přísnější – škůdce odpovídá za samotný výsledek v podobě události, v důsledku které dojde ke vzniku újmy*“.¹⁰ Svě povinnosti se škůdce může zprostit pouze na základě taxativně stanovených liberačních důvodů.

K tomu srov. odlišné stanovisko soudce Simona k rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 1053/2015, publikované ve Sběrce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu [R. 8/2018 civ.].

⁹ Stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 38.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2013, sp. zn. 32 Cdo 1885/2011.

2 Směrnice 85/374 a její implementace

2.1 Účel směrnice 85/374 – posílení fungování vnitřního trhu

Vzhledem ke specifické povaze unijních právních aktů¹¹ Soudní dvůr opakovaně uvedl, že je při jejich výkladu nezbytné zohlednit nejen doslovné znění, ale také jimi sledované cíle.¹² Zásadní význam pro výklad a aplikaci pravidel týkajících se povinnosti k náhradě újmy způsobené vadou výrobku má proto zodpovězení otázky, za jakým účelem byla směrnice 85/374 přijata.

Směrnice má svůj právní základ v čl. 100 SZEHS (později článek 94 ES a dnes článek 115 SFEU). Ten opravňuje zákonodárce EU přijímat předpisy, jejichž účelem je sblížení právních předpisů členských států s přímým vlivem na vytváření nebo fungování vnitřního trhu.

Tomu odpovídá znění prvního recitálu směrnice, dle kterého je jejím účelem harmonizovat právní předpisy členských států a překonat tak rozdíly v právních režimech těchto států v oblasti povinnosti výrobce k náhradě újmy způsobené vadou výrobku, které mají negativní dopad na fungování vnitřního trhu.

Fungování vnitřního trhu přitom není myslitelné zejména bez zajištění volného pohybu zboží a rovných podmínek hospodářské soutěže. Rozdíly v odpovědnostních režimech však rovné podmínky hospodářské soutěže narušují, neboť (i) ovlivňují strukturu nákladů jednotlivých výrobců,¹³ což se promítá v cenové politice, a tedy i konkurenceschopnosti výrobců napříč členskými státy.¹⁴ Stejně tak (ii) mají negativní dopad na volný pohyb zboží, neboť mohou ovlivnit rozhodnutí výrobce, zda bude v příslušném státě distribuovat své zboží. Takové rozhodnutí by však mělo být založeno čistě na obchodních, nikoli právních důvodech.¹⁵

Kromě toho není s vnitřním trhem slučitelný ani (iii) rozdílný stupeň ochrany spotřebitele proti újmě způsobené vadným výrobkem.¹⁶ Případné odlišnosti v podmínkách, za kterých může spotřebitel uplatnit nárok na náhradu újmy způsobené výrobkem, jej totiž mohou odrazovat od toho, aby zboží pro svou potřebu zakoupil či si jej pronajal (nebo jej získal jakýmkoli jiným obdobným způsobem) v jiné zemi než v té, ve které dlouhodobě pobývá a s jejímž právním řádem

¹¹ Právní předpisy EU jsou sepsány v několika jazycích a všechny jazykové verze jsou zároveň závazné. Zároveň však mohou různé verze obsahovat terminologické odlišnosti.

¹² Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982 *CILFIT*, C-283/81, bod 20 nebo ze dne 12. listopadu 1969 *Stauder*, C-29/69, bod 3.

¹³ Z hlediska výrobce je potenciální výdaj na náhradu újmy způsobenou výrobcem dodatečnou nákladovou položkou, kterou je nucen vzít v potaz před uvedením výrobku do oběhu. Náklady výrobců jsou tak vyšší v členských státech s přísnějšími odpovědnostními režimy.

¹⁴ Proposal for a Council Directive relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products [COM (76)372 ze dne 23. července 1976], s. 13.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

je tak (obvykle) seznámen. Rozdíly v odpovědnostních režimech proto z pohledu spotřebitele tvoří překážku volného pohybu zboží a narušují efektivní fungování vnitřního trhu. Sjednocení těchto režimů z pohledu spotřebitele představuje incentivu k využití případných výhod plynoucích z vnitřního trhu a sám spotřebitel (který může očekávat stejnou míru ochrany bez ohledu na to, v jaké zemi, která je účastníkem vnitřního trhu, výrobek zakoupí) svou aktivitou v konečném důsledku sám přispívá k jeho rozvoji a jedná jako jeho aktivní promotér.¹⁷

Jako konečný cíl směrnice je proto v každém případě třeba chápat samotné posílení fungování vnitřního trhu; harmonizace právních předpisů v oblasti povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem je toliko prostředkem, kterým má být tohoto cíle dosaženo. Ochrana volného pohybu zboží, zajištění fungování hospodářské soutěže a adekvátní jednotný standard ochrany spotřebitele pak tvoří dílčí předpoklady, bez kterých by fungování vnitřního trhu nebylo možné.

Hlavním cílem směrnice tak není zajištění vysokého standardu ochrany spotřebitele, jak by se snad mohlo na první pohled zdát. Nejde dokonce ani o cíl dílčí – tím je toliko zajištění *stejného* stupně jeho ochrany napříč členskými státy, přičemž je tento dílčí cíl rovnocenný zajištění rovných podmínek hospodářské soutěže a odstranění překážek volného pohybu zboží.^{18 19}

Tomu odpovídá i skutečnost, že směrnice nehovoří o zajištění vysokého standardu ochrany spotřebitele, nýbrž o spravedlivém rozdělení rizik spojených s moderní technologickou výrobou,²⁰ které lze vnímat jako obecný princip směrnice. Ač nelze přehlížet, že směrnice obsahuje celou řadu ustanovení, které postavení spotřebitele posilují, je nezbytné vykládat je s přihlédnutím k tomuto kontextu. Spotřebitel je tak sice chráněn, ovšem pouze v mezích směrnicí pevně vytyčeného rámce.²¹

¹⁷ Informace převzata na základě konzultace s vedoucím diplomové práce ze dne 11. dubna 2018.

¹⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. dubna 2002 *Gonzales Sanchez*, C-183/00, bod 23 a násl. nebo taktéž ze dne 25. dubna 2002 *Komise v. Francie*, C-52/00, bod 18. Odlišně však Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1648 nebo v zahraniční literatuře pak Oechsler, J. in Staudingers, J. (red.). *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB – Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 826–829; ProdHaftG (Unerlaubte Handlungen 2, Produkthaftung)*, Nové vydání 2018. Berlín: Sellier – de Gruyter, 2018, Produkthaftungsgesetz. Einlt. Produkthaftungsgesetz, m. č. 45 či Wagner, G. in Habersack, M. (red.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 6: Schuldrecht – Besonderer Teil IV. Buch 2. Recht der Schuldverhältnisse §§ 705–853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz*, 7. vydání. Mnichov: C.H. Beck, 2017. Produkthaftungsgesetz, Einlt. Produkthaftungsgesetz, m. č. 2 – 18.

¹⁹ Kromě toho je nezbytné mít také na paměti, že poškozeným může být nejen spotřebitel, nýbrž obecně kterákoli osoba, který může být dotčena užíváním výrobku, srov. níže v této práci.

²⁰ Druhý recitál směrnice 85/374.

²¹ Zahraniční autoři proto poukazují na skutečnost, že z komparativního pohledu je unijní model povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem ve vztahu k ochraně spotřebitele poměrně přísný (Reimann, M. op. cit. sub 2, s. 137 – 139).

2.2 Vztah k předpisům upravujícím požadavky na obecnou bezpečnost výrobků

Kromě směrnice 85/374 je součástí unijního práva také směrnice 2001/95, která stanoví obecné požadavky na bezpečnost výrobků, a na ni navazující nařízení 765/2008 upravující požadavky na akreditaci a dozor nad uváděním výrobků na trh. V českém právním řádu jsou tyto předpisy transponovány pomocí zákonů č. 102/2001 Sb. (o obecné bezpečnosti výrobků) a č. 22/1997 Sb. (o technických požadavcích na výrobky).

Ač by se mohlo na první pohled zdát, že jde o předpisy vzájemně se doplňující,²² je třeba rozlišovat rovinu faktickou a rovinu právní. Z hlediska faktického lze na předpisy skutečně hledět jako na komplementární. Směrnice 2001/95 a nařízení 765/2008 mají povahu předběžné regulace, jejímž cílem je *ex ante* vyloučit, aby byl do oběhu uveden nebezpečný výrobek. Povinnost nahradit újmu výrobkem způsobenou má následnou povahu a jejím účelem je zejména umožnit *ex post* odčinění vzniklé újmy pomocí poskytnutí naturální restituce či peněžité náhrady.²³

Z právního hlediska je však nezbytné zohlednit recitál č. 36 směrnice 2001/95, který výslovně uvádí, že tato směrnice „*by se neměla dotýkat práv poškozených ve smyslu směrnice 85/374*“. Obě úpravy jsou tak na sobě nezávislé. Předpisy vztahující se k bezpečnosti výrobků jsou veřejnoprávní povahy, zatímco povinnost nahradit újmu způsobenou výrobkem je institut ryze soukromoprávní. Plně se proto uplatní důsledky plynoucí z § 1 odst. 1 o. z., neboť uplatňování soukromého práva je v tomto ohledu nezávislé na uplatňování práva veřejného.²⁴ Výklad pojmů výrobce, výrobku, vady výrobku či uvedení výrobku do oběhu obsažených ve směrnice 85/374 je proto nezávislý na definičních ustanoveních směrnice č. 2001/95 a nařízení č. 765/2008, ačkoli oba předpisy obsahují pojmy obdobné.²⁵ Přestože tak například daný výrobek nelze považovat za bezpečný ve smyslu směrnice 2001/95, neznamená to nutně, že je také vadný ve smyslu směrnice 85/374.²⁶

²² V tuzemské komentářové literatuře z tohoto pojetí chybně vychází např. Jiří Hrádek, srov. Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník, komentář, svazek V (§ 1721 až 2520)*, Praha: Wolters Kluwer, 2014, § 2939, m. č. 2 (online, prostřednictvím právní databáze ASPI, cit. 2018-10-15).

²³ Srov. Artigot i Golobardes, M., *A close look to European product regulation: an analysis of the interaction between European product safety regulation and product liability*, in Polish Yearbook of Law & Economics, svazek. č. 3, Varšava: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 169. Je však třeba mít na paměti, že také ustanovení upravující povinnost k náhradě újmy plní do značné míry preventivní úlohu (ve vztahu k ustanovení směrnice 85/374 srov. již výše uvedené stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 38).

²⁴ Důsledky z toho plynoucí (které však část tuzemské literatury zcela ignoruje) se promítají například v otázce okamžiku, ke kterému je výrobek uveden do oběhu (srov. v podrobnostech kapitolu 4).

²⁵ Srov. např. stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, poznámka pod čarou č. 7. V literatuře obdobně např. Simon, P. in Melzer, F., Tégl, P. *Občanský zákoník VII. svazek § 1721-2893*, Praha: Leges, 2019, s. 746.

²⁶ Fairgrieve, D., in Machnikowski, P. a kol. *European Product Liability: An Analysis of the State of the Art in the Era of New Technologies*. Antverpy: Intersentia, 2017, s. 101. K problematice v podrobnostech srov. Artigot i Golobardes, M. op. cit. sub 23, s. 193 a násl.

2.3 Věcná působnost a režim úplné harmonizace

Směrnice 85/374 nemá za cíl upravit povinnost k náhradě újmy vyčerpávajícím způsobem.²⁷ V rozsahu aspektů, které nejsou směrnici pokryty (spadají mimo dosah její věcné působnosti), je proto národnímu zákonodárci ponechán prostor pro přijetí vlastního režimu právní úpravy. Je však třeba vždy pečlivě zkoumat znění, systematiku a cíle směrnice a v každém jednotlivém případě posoudit, zda unijní zákonodárce neměl v úmyslu předmětný aspekt do její věcné působnosti zahrnout.²⁸

Soudní dvůr zároveň uvedl, že cílem směrnice 85/374 je dosažení režimu úplné harmonizace aspektů, které jí podléhají.²⁹ V aspektech, které jsou jí upraveny, tak směrnice harmonizuje právní předpisy členských států v plném rozsahu, nevyplývá-li z jejího textu výslovně jinak. Spadá-li proto daný aspekt do její věcné působnosti, je „*prostor pro uvážení, který mají členské státy při úpravě odpovědnosti za vadné výrobky, v plném rozsahu vymezen samotnou směrnici a musí být vyvozen z jejího znění, cíle a systematiky.*“³⁰

Soudní dvůr proto opakovaně dospěl k závěru, dle kterého členské státy, spadá-li daná záležitost do věcné působnosti směrnice, nemohou přijmout přísnější ustanovení s cílem zajistit vyšší úroveň ochrany spotřebitele, než směrnice stanoví (nestanoví-li směrnice výslovně jinak).³¹

2.4 Interpretační obtíže

Ačkoli by se výše uvedené mohlo jevit jako bezrozporné, dochází nezdědka k interpretačním obtížím ve vztahu k otázce, kde leží hranice aspektů, které jsou směrnici vyčerpávajícím způsobem upraveny a které naopak již leží mimo její dosah a národnímu zákonodárci je tak umožněno upravit je dle svého uvážení. Jak bude rozebráno níže v této práci, na povrch tato otázka vystupuje například v případě dosahu definice klíčového pojmu *výrobku*. Uvedené obtíže lze ilustrovat na níže uvedených případech řešených Soudním dvorem.

²⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. listopadu 2014 *Novo Nordisk Pharma*, C-310/13, bod 24.

²⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 *Moteurs Leroy Somer proti Dalkia France a Ace Europe*, C-285/08, bod 30.

²⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. dubna 2002 *Komise v. Francie*, C-52/00, bod 24.

³⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. ledna 2006 *Skov Aeg*, C-402/03, bod 22.

³¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. dubna 2002 *Gonzales Sanchez*, C-183/00, bod 23 a násl. nebo taktéž ze dne 25. dubna 2002 *Komise v. Francie*, C-52/00, bod 18. Závěr je bez výhrad přijímán také v literatuře (srov. Fairgrieve, D., Vaqué, L. in Fairgrieve, D. a kol. *Product Liability in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 3 nebo Verheyen, T. *Full Harmonization, Consumer Protection and Products Liability: A Fresh Reading of the Case Law of the ECJ*. *European Review of Private Law*, ročník 2018, částka 1, s. 139.

2.4.1 Judikatorní příklad č. 1: Rozšíření povinnosti dodavatele k náhradě újmy

V souladu s čl. 1 směrnice 85/374 je k náhradě újmy povinen výrobce vadného výrobku. Dle čl. 3 odst. 3 se za výrobce považuje také každý dodavatel, avšak pouze pokud poškozenému v přiměřené lhůtě nesdělí, kdo je výrobcem.

Soudní dvůr se v rozhodnutí *Skov Aeg*³² zabýval slučitelností směrnice a dánské úpravy, která rozšířila povinnost dodavatele k náhradě újmy i na případy, kdy poškozenému byla totožnost výrobce sdělena. Poškozenému tak tato úprava umožňovala vybrat si, zda bude náhradu újmy požadovat vůči výrobcovi či dodavateli.

Soudní dvůr dopěl k závěru o neslučitelnosti takové úpravy se směrnicí. Ačkoli by dle jeho názoru posílila právní postavení poškozeného, došlo by zároveň ke zhoršení postavení dodavatelů, kteří by byli nuceni pojistit se proti takové odpovědnosti, což by v důsledku vedlo ke zvýšení cen výrobků.³³

Zejména je však podstatné, že postavení dodavatele a rozsah jeho povinnosti k náhradě újmy spadají v souladu s čl. 3 odst. 3 směrnice do její věcné působnosti a jsou jí pokryty vyčerpávajícím způsobem. Z toho důvodu není možné pomocí vnitrostátní úpravy rozšířit odpovědnost dodavatele nad směrnicí konkrétním způsobem vymezený rámcem.³⁴

2.4.2 Judikatorní příklad č. 2: Rozšíření povinnosti nahradit újmu na případy poškození či zničení věci užívané za podnikatelským účelem

V rozhodnutí *Moteurs Leroy Somer*³⁵ řešil Soudní dvůr otázku, zda může poškozená osoba požadovat náhradu újmy způsobené na věci, která je určena a užívána v rámci podnikatelského použití. Čl. 9 směrnice totiž za újmu považuje pouze poškození či zničení takové věci, která je používána převážně pro vlastní osobní potřebu nebo spotřebu poškozené osoby.

Ačkoli Soudní dvůr zopakoval, že směrnice 85/374 harmonizuje v otázkách, které upravuje, právní předpisy členských států v plném rozsahu,³⁶ dospěl zároveň v tomto případě k závěru, že směrnice upravuje pouze otázku újmy způsobené na věci pro osobní potřebu nebo spotřebu. Naopak otázka újmy způsobené na věci určené pro podnikatelské použití do věcné působnosti směrnice nespadá.³⁷

³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. ledna 2006 *Skov Aeg*, C-402/03.

³³ *Ibid.*, bod 28.

³⁴ *Ibid.*, bod 33 a násl.

³⁵ Soudního dvora ze dne 4. června 2009 *Moteurs Leroy Somer proti Dalkia France a Ace Europe*, C-285/08.

³⁶ *Ibid.*, bod 21.

³⁷ *Ibid.*, bod 27.

Vzhledem k tomu, že z textu směrnice 85/374 není patrný žádný úmysl, dle kterého by unijní zákonodárce zamýšlel omezit náhradu újmy na majetku podle směrnice pouze na věci pro osobní použití nebo osobní spotřebu,³⁸ nebrání směrnice takové národní úpravě,³⁹ která uvedené rozšíření zahrnuje. Národní zákonodárce tak může „rozšířit okruh škod, na které se vztahuje odpovědnostní režim odpovídající tomu, který byl zaveden na základě směrnice 85/374.“⁴⁰

2.4.3 Judikatorní příklad č. 3: Odlišné stanovení důkazního břemene

Konečně Soudní dvůr v rozhodnutí *Sanofi Pasteur*⁴¹ vyjasnil také otázky spojené s úpravou dokazování příčinné souvislosti (v konkrétním případě v oblasti újmy způsobené očkovaním). Čl. 4 směrnice vyžaduje od poškozené osoby, aby prokázala újmu, vadu výrobku a příčinnou souvislost mezi vadou a újmou. Francouzský režim dokazování však v případě, že lékařský výzkum neprokázal ani nevyvrátil existenci souvislosti mezi podáním vakcíny a propuknutím nemoci u poškozené osoby, stanovil domněnku, dle které se existence příčinné souvislosti mezi vadou přičítanou vakcíně a újmou považuje za prokázanou pouze na základě nepřímých skutkových důkazů příčinné souvislosti.⁴²

Soudní dvůr v tomto případě dospěl k závěru, že otázka příčinné souvislosti spadá v plném rozsahu do působnosti směrnice, která ji harmonizuje vyčerpávajícím způsobem. Presumpce existence příčinné souvislosti stanovené francouzským právem má negativní dopad na postavení výrobce, neboť ten je nucen domněnku vyvrátit, aby se mohl nároku poškozené osoby ubránit.⁴³ To je však v rozporu s rozložením důkazního břemene, které je podle čl. 4 směrnice stanoveno jednoznačným způsobem. Od znění směrnice se tak v tomto ohledu odchýlit nelze.

2.5 Důsledky plynoucí z unijního původu pro výklad ustanovení §§ 2939 – 2943 o. z.

2.5.1 Přímý a nepřímý účinek

V případě, že by výklad některého ustanovení §§ 2939 – 2943 o. z. vedl k závěrům odchylovajícím se od znění či účelu směrnice, je v souladu s principem nepřímého účinku nezbytné vyložit vnitrostátní ustanovení upravující příslušný aspekt způsobem odpovídajícím znění a účelu

³⁸ Ibid., bod 30.

³⁹ Konkrétně se v uvedeném případě spor netýkal právní úpravy členského státu, ale výkladu zastávaného francouzským Kasačním dvorem (Cour de cassation), který vyložil příslušné ustanovení francouzského občanského zákoníku ve světle směrnice 85/374 tak, že pojem újmy rozšířil i na případy poškození či zničení věci určené a užívané převážně k podnikatelským účelům.

⁴⁰ Lyčka, M. *Procesní a praktické aspekty směrnice o odpovědnosti za újmu způsobenou vadou výrobku*. Právní rozhledy, ročník 2012, částka 9, s. 311 – 318.

⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. června 2017 *N. W a další v. Sanofi Pasteur MSD SNC a další*, C-621/15.

⁴² Ibid., bod 44 a násl.

⁴³ Ibid., bod 54.

směrnice tak, aby nedošlo k ohrožení vázanosti členských států výsledkem, kterého má být při transpozici směrnice dosaženo (*eurokonformní výklad*).⁴⁴

Platí však, že princip eurokonformního výkladu nemůže vést k výkladu *contra legem*.⁴⁵ Pokud by tak znění vnitrostátní úpravy zcela protirečilo směrnici, nemůže poškozená osoba na znění směrnice spoléhat.

Protože v případech horizontálních vztahů mezi jednotlivci (a tedy i v případě deliktního vztahu mezi škůdcem a poškozeným) je přímý účinek směrnic vyloučen,⁴⁶ nemůže se poškozená osoba přímo dovolávat směrnice samotné k založení odpovědnostního závazku vůči škůdci. Poškozená osoba tak nemůže spoléhat na (ve vztahu k ustanovení vnitrostátního práva) pro ni příznivější znění směrnice ve vztahu k osobě, která újmu způsobila.

2.5.2 Povinnost položit předběžnou otázku

Pokud se v řízení, jehož předmětem je uložení povinnosti škůdci nahradit újmu způsobenou vadou výrobku, vyskytne nejasnost týkající se výkladu §§ 2939 – 2943 o. z., má příslušný soud v souladu s čl. 267 SFEU možnost obrátit se na Soudní dvůr za účelem položení předběžné otázky. V případě řízení před odvolacím soudem, které vede k vydání rozhodnutí, proti němuž není přípustný opravný prostředek, je položení předběžné otázky v souladu s čl. 267 SFEU alinea třetí obligatorní.⁴⁷ Pakliže by soud, který tato povinnost tíží, odmítl předběžnou otázku svévolně (s absencí náležitého odůvodnění) položit, založil by tím vadu řízení spočívající v odnětí věci Soudnímu dvoru jako zákonnému soudu dle čl. 267 SFEU a v konečném důsledku i porušení ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a práva na zákonného soudce dle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁴⁸

⁴⁴ Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 10. dubna 1984 *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann proti Land Nordrhein-Westfalen*, C-14/83, bod 26.

⁴⁵ Srov. za všechny např. rozsudek Soudního dvora ze dne 4. července 2006 *Adeneler a další*, C-212/04, bod 110.

⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 1986 *M. H. Marshall v Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority*, C-152/84, bod 48.

⁴⁷ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982 *CILFIT*, C-283/81 a v tuzemském kontextu zejména náleží Ústavního soudu ze dne 11. září 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10: „*Je irelevantní, že Vrchní soud v Praze není institucionálně soudem stojícím na vrcholu soustavy obecných soudů. Povinnost předložit případ Soudnímu dvoru je dána již tím, že proti jeho rozhodnutí není v projednávané věci přípustný opravný prostředek podle vnitrostátního práva.*“

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 11. září 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10.

3 Výrobek

3.1 Základní východiska

Věcná působnost §§ 2939 – 2943 o. z. zahrnuje pouze okruh deliktních vztahů, jejichž obsahem je újma způsobená výrobkem. Způsobí-li újmu věc, kterou nelze za výrobek označit, nezbyvá poškozenému než se domáhat její náhrady v rámci jiných skutkových podstat náhrady újmy.

Ustanovení § 2939 odst. 1 o. z. obsahuje zákonnou definici, dle které je výrobkem „*movitá věc určená k uvedení do oběhu jako výrobek za účelem prodeje, nájmu nebo jiného použití*“. Ta je ovšem v mnoha ohledech neúplná a odchyluje se od čl. 2 směrnice 85/374, podle níž se výrobkem rozumějí „*všechny movité věci (...), také tehdy, jsou-li zabudovány do jiné movité věci nebo do nemovitosti*“, a to včetně elektřiny.⁴⁹ Ne vždy je možné mezery překlenout automatickým užitím obecných ustanovení občanského zákoníku o věcech, neboť pojem výrobku má autonomní obsah (srov. v podrobnostech níže) a je nezbytné vykládat jej v souladu se zněním směrnice.

3.2 Obecně k vymezení výrobku

Obecným principem směrnice je mimo jiné rozdělení rizik spojených s moderní technologickou výrobou.⁵⁰ Z výkladových ustanovení směrnice 85/374 proto plyne, že za výrobek lze označit movité věci, které byly *průmyslově* vyrobeny.⁵¹

Na tomto základě by bylo možné uvažovat o teleologické redukci pojmu a uzavřít, že výrobkem nejsou veškeré movité věci, nýbrž pouze ty, které byly vyrobeny uvedeným způsobem. Takový výklad se však neslučuje se závěry, ke kterým dospěl Soudní dvůr. Ten v rozhodnutí *Henning Veedfald* nenásledoval názor předložený generálním advokátem Colomerem, který navrhl vztáhnout pojem výrobku právě pouze na předměty průmyslové výroby, a odlišit tak například jednorázově vyrobené předměty určené pro specifické užití.⁵² Pojem výrobku má proto široký význam a zahrnuje veškeré věci movité bez ohledu na způsob jejich výroby. K širokému pojetí pojmu výrobku bez ohledu na průmyslovou povahu výrobního procesu se kloní také zahraniční literatura⁵³ i judikatura⁵⁴ a vychází z něj také soft law Evropské komise.⁵⁵

⁴⁹ Tichý, L. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 150.

⁵⁰ Třetí recitál směrnice 85/374.

⁵¹ Druhý recitál směrnice 85/374.

⁵² Stanovisko generálního advokáta Colomera ze dne 14. prosince 2000, *Henning Veedfald proti Århus Amtskommune*, C-203/99, bod 13.

⁵³ Fairgrieve, D. a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 42 – 43.

⁵⁴ Srov. rozhodnutí BGH ze dne 19. listopadu 1991, sp. zn. VI ZR 171/91, bod 24.

⁵⁵ Evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 ze dne 7. května 2018 [SWD(2018) 157 final], bod 5.1.1.

Ačkoli byl pojem výrobku původně zúžen vynětím prvotních zemědělských produktů a produktů lovu, jsou nyní i tyto předměty považovány za výrobky.⁵⁶

Výrobkem jsou jak věci vyráběné v rámci masové industriální výroby, tak věci vyráběné řemeslným, uměleckým nebo jiným obdobným způsobem.⁵⁷ Výrobky jsou také veškeré věci vytěžené (např. zemní plyn, ropa či sůl) a vypěstované (např. obilí, čaj nebo tabák). Za výrobek lze považovat také předměty vyrobené za pomoci zvláštních postupů, například užitím robotických zařízení, 3D tisku nebo postupů umělé inteligence. Případy opravy či údržby věci jsou z působnosti ustanovení o náhradě újmy způsobené výrobkem vyloučeny.⁵⁸

V zahraniční literatuře převažuje názor, dle kterého se povinnost nahradit újmu vztahuje také na případy, kdy újmu způsobí výrobek již použitý.⁵⁹ S tímto názorem se autor práce ztotožňuje. V opačném případě by totiž došlo k tříštění standardu ochrany, kdy by se někteří poškození nacházeli v privilegovaném postavení oproti jiným, aniž by tento rozdíl nacházel opodstatnění ve znění či účelu směrnice 85/374.

Byť tak § 2939 odst. 1 o. z. nestanoví výslovně, v souladu se zásadou eurokonformního výkladu je s přihlédnutím ke znění čl. 2 směrnice 85/374 za výrobek nezbytné považovat také elektrinu. Spolkový soudní dvůr v tomto ohledu dospěl k závěru, že vada výrobku může v takovém případě spočívat kupříkladu v přepětí, které způsobí poškození domácích spotřebičů.⁶⁰ Sporné naopak je, zda lze za vadu elektriny považovat například její výpadek.⁶¹ Dle názoru autora práce pojem výrobku analogicky zahrnuje také tepelnou energii, vodu či plyn, které jsou v rámci distribuční sítě dodávány uživatelům.

Za účelem dosažení efektivní ochrany poškozených je nezbytné, aby případnou povinnost k náhradě újmy nesli všichni výrobci, kteří se do výrobního procesu zapojí. Z toho důvodu

⁵⁶ Pojem výrobku byl rozšířen novelizací provedenou směrnicí 1999/34. Ta byla v českém právním řádu reflektována zákonem č. 209/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku.

⁵⁷ Proposal for a Council Directive relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products [COM (76)372 ze dne 23. července 1976], s. 14. V zahraniční literatuře shodně např. Foerste, U., Westphalen, F. *Produkthaftungshandbuch*. 3. vydání Mnichov: C. H. Beck, 2012, § 47 m. č. 17 nebo Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 2, m. č. 4. Ke stejnému závěru se přiklonila taktéž německá rozhodovací praxe (rozhodnutí BGH ze dne 19. listopadu 1991, sp. zn. VI ZR 171/91, bod 24)

⁵⁸ Shodně v zahraničí např. Foerste, U., Westphalen, F. op. cit. sub 57, § 47, m. č. 9.

⁵⁹ Shodně Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 2, m. č. 10 nebo Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 2, m. č. 5 nebo Foerste, U., Westphalen, F. op. cit. sub 57, § 47, m. č. 8.

⁶⁰ Rozhodnutí BGH ze dne 25. února 2014, sp. zn. VI ZR 144/13. Ve stejném rozhodnutí dospěl BGH taktéž k závěru, že za výrobce lze považovat také provozovatele distribuční soustavy, a to tehdy, pokud v jeho soustavě dochází ke změně hodnoty napětí elektrické energie.

⁶¹ Odborná nauka se totiž rozchází v otázce, zda lze za vadu výrobku považovat také jeho neúčinnost (srov. v podrobnostech níže kapitulu 5.4.4.1).

se za výrobek považuje nejen konečný produkt výroby, ale také jakákoli součást nebo surovina, která je užívána jako meziproduct k výrobě výrobku.⁶²

3.3 Kritérium účelového určení movité věci

Oproti doslovnému znění směrnice tuzemská úprava doplňuje pojem výrobku o prvek účelového určení. Movitá věc totiž musí být dle znění § 2939 o. z. „určena k uvedení do oběhu jako výrobek za účelem prodeje, nájmu nebo jiného použití“. Čl. 2 směrnice 85/374 podmínku neobsahuje, stejně tak není obsažena ani v transpoziční právní úpravě jiných členských států.⁶³ Byť definice navazuje na úpravu obsaženou v § 3 zákona č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za újmu způsobenou vadou výrobku, z důvodových zpráv k oběma předpisům nelze zjistit, jaký záměr národní zákonodárce takto zvoleným kritériem sledoval.

Nabízí se proto úvaha, zda definice nemění pojetí povinnosti k náhradě újmy způsobené vadou výrobku a zda se tím tuzemský zákonodárce v rámci transpozice nepřipustným způsobem neodchýlil od znění směrnice 85/374. Například Hrádek totiž na základě tohoto kritéria dovozuje, že výrobek může způsobit újmu i dříve, než je uveden do oběhu; postačí, že je k takovému účelu určen.⁶⁴ Dle tohoto výkladu tak výrobek může způsobit újmu například již v okamžiku jeho testování.

Autor práce považuje za nezbytné tento výklad výslovně odmítnout, neboť by v rozporu se zněním směrnice 85/374 nepřipustným způsobem rozšířil povinnost výrobce k náhradě újmy, která je směrnicí upravena v plném rozsahu. Zákonodárce se tak nemůže v tomto ohledu od znění směrnice odchýlit a vymezit rozsah odpovědnosti výrobce odlišně.

V souladu s liberačním důvodem obsaženým v čl. 7 písm. a) směrnice totiž platí, že podmínkou vzniku povinnosti výrobce k náhradě újmy je skutečnost, že výrobek byl výrobcem *uveden do oběhu*. Uvedením výrobku do oběhu se ve světle výkladu podaného Soudním dvorem (srov. v podrobnostech níže kapitulu 4) rozumí okamžik, ve kterém výrobce učinil všechny nezbytné kroky pro završení výrobního procesu, a ten je tak dokončen. Pokud se proto movitá věc stále nachází ve fázi výroby, byť je určena k uvedení do oběhu, není uvedena podmínka splněna. Na fázi testování lze přitom hledět na součást výrobního procesu – výrobce zkoumá, zda chování výrobku odpovídá jeho konstrukčnímu návrhu. V případě, že tomu tak není, upraví jej dalším postupem v rámci výrobního procesu tak, aby bylo s návrhem v souladu. Teprve tehdy je výrobní

⁶² Čtvrtý recitál směrnice 85/374.

⁶³ Srov. § 2 německého ProdHaftG, dle kterého se „výrobkem ve smyslu tohoto zákona rozumí jakákoli movitá věc, i když je součástí jiné movité věci nebo nemovitosti, vč. elektřiny“ („Produkt im Sinne dieses Gesetzes ist jede bewegliche Sache, auch wenn sie einen Teil einer anderen beweglichen Sache oder einer unbeweglichen Sache bildet, sowie Elektrizität.“). Identickou definici obsahuje např. § 4 rakouského PHG.

⁶⁴ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2939, m. č. 26.

proces dokončen, výrobek je uveden do oběhu a výrobce může být od tohoto okamžiku povinen k náhradě případné újmy jím způsobené.

Nezbývá proto než souhlasit s názorem zastávaným Bezouškou, dle kterého se kritérium účelu vztahuje toliko ke způsobu uvedení výrobku do oběhu – zákonodárce jeho prostřednictvím vyjádřil, že výrobek může být do oběhu uveden různými způsoby bez ohledu na právní titul – tedy nikoli pouze převodem vlastnického práva na základě kupní smlouvy, ale také například prostřednictvím uzavření nájemní či leasingové smlouvy.⁶⁵

3.4 Limity aplikace obecných ustanovení o. z. o věcech na pojem výrobku

3.4.1 Autonomní výklad

Vzhledem k tomu, že původ pojmu *výrobek* ve smyslu § 2939 odst. 1 o. z. leží ve směrnici 85/374, má jeho definice svůj vlastní autonomní význam.⁶⁶ Jeho výklad proto musí být založen na znění a účelu směrnice, aby bylo dosaženo cílů jí sledovaných. Nelze naopak slepě vycházet z toho, zda lze konkrétní předmět označit za věc movitou dle ustanovení hlavy čtvrté obecné části občanského zákoníku o věcech. Ačkoli ve většině případů pojem výrobku odpovídá svým obsahem pojmu movité věci dle těchto ustanovení, není tomu tak vždy; v těchto případech je nezbytné upřednostnit eurokonformní výklad před systematickou aplikací ustanovení obecné části občanského zákoníku o věcech. Právě o těchto případech je pojednáno v následujících kapitolách.

3.4.2 Orgány a jiné movité věci mající původ v lidském těle

Orgány a jiné věci mající původ v lidském těle (např. krev či kostní dřeň) mohou po smrti člověka sloužit dalšímu účelu a způsobit tak újmu. Například orgán odebraný zemřelému člověku může v důsledku chybného postupu zdravotnického zařízení při nakládání s ním způsobit smrt svého příjemce. Stejně tak tzv. *krevní konzerva* infikovaná virem HIV může přivodit nemoc svému příjemci.

S ohledem na výše uvedené je třeba zohlednit, že pojem výrobku jako movité věci má široký význam a směrnice 85/374 ve vztahu ke shora uvedeným předmětům nestanoví žádnou výjimku. Z toho důvodu má autor práce za to, že pojem výrobku zahrnuje i tyto předměty, byť z hlediska občanského zákoníku o věcech *stricto sensu* hovořit nelze. K obdobným závěrům dospívá také

⁶⁵ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1648.

⁶⁶ Srov. Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 2, m. č. 2.

zahraniční judikatura⁶⁷ i domácí a zahraniční literatura,⁶⁸ Ta také uvádí, že za výrobky lze tyto předměty považovat až okamžikem jejich oddělení od lidského těla,⁶⁹ s čímž se lze ztotožnit. Byť tak dle § 493 o. z. nelze na lidské tělo ani jeho části (a to ani po jejich oddělení od lidského těla)⁷⁰ nahlížet jako na (movitou) věc, lze je přesto považovat za výrobek ve smyslu § 2939 odst. 1 o. z. Uvedené ustanovení se proto neuplatní.

Za výrobek lze konečně v každém případě považovat také implantáty, protézy či jiné obdobné předměty, a to i tehdy, stanou-li se součástí lidského těla.⁷¹

3.4.3 Zvíře jako výrobek

Myslitelný je také případ, kdy uživatel zakoupí od podnikatele, který v rámci své podnikatelské činnosti obchoduje se zvířaty, například štěně nakažené vzteklinou, kterou se tento uživatel následně nakazí. Uživateli tak vznikne újma na zdraví a případná majetková újma v podobě vynaložených léčebných nákladů.

Ačkoli v souladu s § 494 o. z. nelze na štěně hledět jako na věc movitou, čl. 2 směrnice 85/374 nečiní žádnou výjimku ani ve vztahu ke kategorii movitých věcí – zvířat. Také na tuto újmu je proto nezbytné hledět jako na způsobenou výrobkem. Vůči chovateli se tak lze domáhat náhrady újmy, kterou takový výrobek způsobí. Rozdíl oproti závěrům uvedeným v přechozí kapitole však v tomto případě spočívá v tom, že tento závěr není s tuzemskou úpravou věcí v rozporu. Dle § 494 o. z. věty druhé totiž mohou být zvířata, obdobně jako jiné věci, předmětem právních vztahů, tedy i vztahů deliktních. Užití tohoto ustanovení tak nevede k závěru, který by odporoval znění směrnice.

3.4.4 Výrobek jako součást jiné movité či nemovité věci

Je-li či stane-li se věc (například v důsledku zpracování či smísení) součástí jiné věci, ztrácí svou samostatnou právní povahu a není způsobilým předmětem občanskoprávních (tedy ani

⁶⁷ Srov. např. rozhodnutí Vrchního zemského soudu (Hanseatisches Oberlandesgericht) v Hamburku ze dne 20. dubna 1990, sp. zn. 1 U 34/89, dle kterého je takovým výrobkem například krevní konzerva určená k transfuzi infikovaná virem HIV. Obdobně rozhodnutí Obvodního soudu v Amsterdamu ze dne 3. února 1999 *Scholten v. Stichting Sanquin Bloedvoorziening*, NJ 1999, 621 (převzato z: L'Ecluse, P., Longeval, C. a T'Syen, K. Off-label use of medicinal products and product liability, článek dostupný na adrese: <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/8-525-5657?transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>)

⁶⁸ Srov. Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1648; v zahraničí pak Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 2, m. č. 21. Literatura nicméně na podporu tohoto závěru nesprávně cituje rozsudek Soudního dvora *Henning Veedfald*. V uvedeném případě újma nebyla způsobena orgánem (ledvinou), ale chemickým přípravkem (perfuzním roztokem).

⁶⁹ Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, 2017, s. 45.

⁷⁰ V souladu s § 111 odst. 3 o. z. se tato definice vztahuje i na jiné věci, jejichž původ leží v lidském těle.

⁷¹ Ibid.

deliktních) vztahů.⁷² Ve světle důsledků plynoucích z § 505 o. z. by na takovou věc nebylo možné nadále hledět jako na výrobek.

Čl. 2 směrnice 85/374 však výslovně stanoví, že výrobkem věc nepřestává být ani tehdy, „*je-li zabudována do jiné movité věci nebo do nemovitosti*.“ Tomu odpovídá i právní úprava zahraniční. Tak například německý ProdHaftG výslovně stanoví, že výrobkem se rozumí movitá věc i tehdy, „*je-li součástí jiné movité nebo nemovité věci*“.⁷³ Totožnou úpravu obsahuje také obdobný zákon rakouský.⁷⁴

Česká právní úprava však obdobné ustanovení neobsahuje. Podle § 2939 odst. 1 o. z. je sice k náhradě újmy povinen ten, kdo „*výrobek nebo jeho součást*“ vyrobil, formulace ustanovení je však poněkud nešťastná, neboť vylučuje z okruhu povinných osob škůdce, jimiž vyrobený výrobek se stal součástí nemovité věci (např. ocelové lano zabudované v mostní konstrukci). Tu totiž nelze za výrobek považovat, neboť výrobky jsou toliko věci movité.

Dle názoru autora práce je proto nezbytné tyto obtíže překlenout pomocí eurokonformního výkladu a v souladu se zněním směrnice 85/374 za výrobek považovat veškeré movité věci také tehdy, stanou-li se součástí jiné věci, a to bez ohledu na to, zda jde o věc movitou či nemovitou. Opačný výklad by se nepřipustným způsobem odchýlil od doslovného znění směrnice. K tomuto závěru se kloní také tuzemská literatura.⁷⁵

Povinnost k náhradě újmy tak stíhá nejen výrobce konečného výrobku, ale i věci, která je součástí jiné věci bez ohledu na její povahu.⁷⁶ Způsobí-li proto újmu například vada domácího kotle zabudovaného do rodinného domu, který není právně samostatnou věcí, neboť je nezbytné jej (dle judikatury Nejvyššího soudu⁷⁷) obvykle pokládat za součást jiné – v tomto případě nemovité – věci, lze se přesto náhrady újmy domáhat vůči jeho výrobcí, neboť kotel nepřestává být ani nadále výrobkem, ačkoli pouze na základě jazykového výkladu § 2939 odst. 1 o. z. jej za výrobek označit nelze.

Výrobce součásti věci se však může povinnosti k náhradě újmy zprostit, pokud prokáže, že ji způsobila konstrukce výrobku, do kterého je součást zabudována, nebo návod k jeho obsluze

⁷² Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 Cdo 4869/2009 ze dne 24. června 2010. V literatuře shodně Koukal, P. in Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1789.

⁷³ § 2 německého ProdHaftG: „*Produkt im Sinne dieses Gesetzes ist jede bewegliche Sache, auch wenn sie einen Teil einer anderen beweglichen Sache oder einer unbeweglichen Sache bildet, sowie Elektrizität.*“

⁷⁴ § 4 rakouského ProdHaftG: „*Produkt ist jede bewegliche körperliche Sache, auch wenn sie ein Teil einer anderen beweglichen Sache oder mit einer unbeweglichen Sache verbunden worden ist, einschließlich Energie.*“

⁷⁵ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1648 či Simon, P. in Melzer, F., Tégl, P. op. cit. sub 25, s. 745.

⁷⁶ Bezouška uvádí, že tato povinnost plyne již ze samotného § 2939 odst. 1 o. z. (Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1655). To však vzhledem k nešťastné zvolené formulaci tohoto ustanovení není zcela přesné.

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. července 2010, sp. zn. 22 Cdo 2482/2008.

(§ 2941 odst. 3 o. z.). Výrobce tak „odpovídá pouze za bezvadnost své součásti, ne za bezvadnost konečného výrobku“.⁷⁸ V souladu s § 2943 o. z. se lze domáhat náhrady újmy spočívající v poškození nebo zničení majetku jiného než vadného výrobku samotného – například újma v podobě poškození či zničení vozidla (na které se v důsledku vady jeho součásti hledí taktéž jako na vadné) v důsledku vady brzdového systému proto nahrazena být nemůže.

Naopak užití ustanovení hlavy čtvrté obecné části občanského zákoníku o příslušenství nemůže vést k závěru, který by byl se zněním směrnice v rozporu. Je-li výrobek příslušenstvím, zůstává právně samostatnou věcí, a tedy bez dalšího také výrobkem.

3.5 Sporné otázky – podřazení věcí nehmotných pod pojem výrobku

Nehmotné předměty lze v souladu s § 496 odst. 2 o. z. kategorizovat jako věci movité nehmotné. S přihlédnutím k této skutečnosti by tak na první pohled bylo možné bez dalšího usuzovat, že skutková podstata zahrnuje i okruh situací, kdy je újma způsobena nehmotným předmětem. K tomuto názoru se z tuzemských autorů kloní například Simon.⁷⁹

Naopak Bezouška zastává názor, že pojem výrobku vykládaný ve světle směrnice 85/374 nehmotné statky nezahrnuje.⁸⁰ Tento závěr lze nalézt i v zahraniční literatuře. Důvod pro jejich vyloučení je spatřován ve znění samotného čl. 2 směrnice 85/374. Ten nespécifikuje, zda pojem výrobku jako zahrnuje jak věci hmotné, tak nehmotné. Z výslovného označení elektrické energie za výrobek však dle autorů zastávajících tento výklad plyne, že unijní zákonodárce otázku nehmotných statků předvídal již během legislativního procesu. Zahrnutím elektrické energie učinil výjimku z jinak obecného pravidla, dle kterého nehmotné věci nejsou výrobky ve smyslu čl. 2 směrnice. Užitím argumentu *a contrario* tak lze dospět k názoru, dle kterého čl. 2 směrnice na nehmotné statky (s výjimkou elektřiny) nedopadá.⁸¹

Konečně dle jiných autorů otázka nehmotných věcí není směrnicí vůbec upravena a „členské státy si v tomto ohledu ponechávají své plné legislativní pravomoci.“⁸²

Směrnice 85/374 ani jiný unijní předpis obsah pojmu *výrobek* blíže výslovně vymezuje pouze jako „*movitou věc*“. Běžnými výkladovými metodami však nelze jednoznačně určit, kde leží hranice množiny movitých věcí. Ze soft law zveřejněného Evropskou komisí (evaluační zprávy⁸³)

⁷⁸ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1655. Srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2008, sp. zn. 25 Cdo 1979/2005 (*vadný lahvový ventil*).

⁷⁹ Simon, P. in Melzer, F., Tégl, P. op. cit. sub 25, s. 745.

⁸⁰ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1648 nebo Tomíšek, J. *Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém?* Revue pro právo a technologie, ročník 2018, částka 18, s. 29 – 54.

⁸¹ Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 2, m. č. 20 nebo Fairgrieve, D. a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 41.

⁸² Machnikowski, P. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 684.

⁸³ Evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 ze dne 7. května 2018 [SWD(2018) 157 final], bod 5.4.2.

ostatně také vyplývá, že „definice výrobku již není tak jasná, jaká mohla být při přijetí směrnice, například ve světle nového technologického vývoje (...). Lze tak do budoucna uvažovat o vyjasnění její působnosti“.⁸⁴

Soudní dvůr však v tomto ohledu dosud žádné vodítko neposkytl. Lze proto konstatovat, že otázka podřazení nehmotných statků pod pojem výrobku není uspokojivým způsobem vyřešena.

Sám autor této práce se domnívá, že především není správný názor, dle kterého není otázka obsahu pojmu výrobku jako movité věci vůbec upravena (tj. že je v tomto ohledu ponechán prostor národnímu zákonodárci, aby určil, zda pojem výrobku zahrnuje také věci nehmotné). Čl. 2 směrnice jasně stanoví, jaké věci lze za výrobek považovat (tj. věci movité). V souladu s výše citovanou judikaturou Soudního dvora tak nelze než uzavřít, že unijní zákonodárce měl v úmyslu otázku tohoto vymezení upravit, a ta tak spadá v plném rozsahu do působnosti směrnice. Vymezení rozsahu a hranic pojmu movité věci je již pouze předmětem výkladu.

Kromě toho by také přijetí takového názoru vedlo k fragmentaci odpovědnostních režimů napříč členskými státy, neboť pojem výrobku tvoří jeden z hlavních prvků skutkové podstaty náhrady újmy výrobkem způsobené. V tomto kontextu nelze přehlédnout, že se některé členské státy kloní k tzv. úzkému pojetí věci jako hmotného předmětu,⁸⁵ zatímco jiné upřednostňují široké pojetí věci. V důsledku této skutečnosti by se rozsah pojmu výrobku (a tedy i povinnosti výrobce k náhradě újmy) odvíjel od skutečnosti, zda se zákonodárce konkrétního členského státu přiklonil k širokému či úzkému pojetí věci. Tím by však byl podstatným způsobem ohrožen účel směrnice spočívající v harmonizaci právních předpisů za účelem dosažení efektivního fungování vnitřního trhu. Nelze proto slepě vycházet z toho, že ustanovení hlavy čtvrté obecné části občanského zákoníku o věcech mezi movité věci řadí i věci nehmotné.

Co se samotné otázky podřazení jednotlivých nehmotných věcí pod pojem výrobku týče, kloní se autor práce spíše k restriktivnímu výkladu, dle kterého jsou z dosahu pojmu vyloučeny některé, nikoli však všechny nehmotné věci, přičemž ke každému případu je nezbytné přistupovat zvlášť a zkoumat, zda povaha dané věci umožňuje klasifikovat ji jako výrobek. Tento závěr nejlépe odpovídá nejen znění směrnice 85/374, ale i jí sledovaným účelům.

3.5.1 Počítačové programy

Autorský zákon v § 2 odst. 2 stanoví fikci, dle které se počítačový program považuje za autorské dílo. Z pohledu občanského zákoníku je tak počítačový program věcí movitou

⁸⁴ Ibid., bod 6.

⁸⁵ Srov. např. § 90 BGB.

nehmotnou. Povahu počítačového programu je však nezbytné hodnotit nikoli optikou autorského zákona, nýbrž čl. 2 směrnice (§ 2939, odst. 1 o. z.).

Pro účely dalšího zkoumání je nejprve nezbytné pojem *počítačový program* blíže vymežit. Počítačový program je literaturou vymezen jako funkční vyjádření zápisu algoritmu počítačového programu a jeho přípravných koncepčních materiálů.⁸⁶ Jde o obecné vymezení a autor práce si je vědom toho, že jde o zjednodušení. V praxi může subsumpce software pod pojem výrobku být ovlivněna jeho funkčností. Lze tak zkoumat, zda se liší např. počítačový program fyzicky nainstalovaný na domácím počítači, program dostupný vzdáleně prostřednictvím internetu (tzv. cloud, jako příklad lze uvést např. webové úložiště, k němuž uživatel přistupuje pomocí webového prohlížeče) nebo program v podobě služby (tzv. *SaaS* – software jako služba). V zájmu zachování optimálního rozsahu práce však autor rezignuje na tyto dílčí aspekty a věnuje se problému v obecné rovině, byť s vědomím toho, že tyto aspekty mohou mít dopad na označení takového programu za výrobek ve smyslu § 2939, odst. 1 o. z.

V každém případě je však nezbytné rozlišovat mezi algoritmem (zdrojovým kódem počítačového programu) a počítačovým programem samotným jako vyjádřením algoritmu projevujícím se navenek. Na algoritmus (zápis počítačového programu vyjádřený v příslušném programovacím jazyce) je totiž třeba hledět jako na pouhou sekvenci příkazů k řešení specifické úlohy.⁸⁷ Z hlediska klasifikace věcí však jde o pouhou informaci srovnatelnou například s algoritmem v podobě kuchařského receptu, který je taktéž pouhým sledem příkazů, jejichž následování vede k dosažení příslušného výsledku. Informaci však nelze za výrobek označit (srov. také kapitolu 3.5.2 níže).

Oproti tomu na počítačový program (např. antivirový program či textový editor nainstalovaný na počítači poškozeného) lze nahlížet jako na *funkční vyjádření algoritmu* – jde o věc vyznačující se specifickou funkcí, jejíž fungování vyvolává následky ve vnějším světě. Oproti samotnému zdrojovému kódu v podobě pouhé informace je tak počítačový program nadán *funkcionalitou* – tj. vlastností, která „zakládá jeho užitečnost“⁸⁸ a která umožňuje, aby zdrojový kód sloužil příslušnému účelu.⁸⁹ Počítačové programy (vyjádřené a uváděné na trh například v podobě mobilních či počítačových aplikací) tak mají zřetelně definovaný rozsah funkcí, a jejich vady mohou být poměrně snadno nahlíženy prizmatem bezpečnosti výrobku.⁹⁰ Kromě pozitivních

⁸⁶ Srov. Chaloupková, H. a kol. *Mediální právo*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 397.

⁸⁷ Jinými slovy jde o „instrukci k vykonání určitých úkolů, které lze implementovat do výpočetního zařízení za účelem vykonání předepsaného úkolu“, srov. Galajdová, D., Zibner, J. *Nedostatky autorskoprávní ochrany počítačového programu*. Právní rozhledy, ročník 2018, částka 22, s. 784 – 789.

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ Srov. Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 2, m. č. 64.

efektů (například v podobě ochrany před počítačovými viry v případě antivirového programu) však mohou taktéž přivodit vznik újmy, a to například tehdy, je-li antivirový program neúčinný v důsledku konstrukční chyby, kvůli které není škodlivý program rozpoznán a zneškodněn (srov. kapitolu 5.4.4.1 níže). Vada antivirového programu se v tomto konkrétním případě podobá například vadě léčivého přípravku, která způsobí jeho neúčinnost, v důsledku které není tento výrobek způsobilý ochránit jeho uživatele před nemocí. Proč by však měla uživatelům být odepřena možnost domáhat se náhrady újmy pouze proto, že má antivirový program nehmotnou podstatu? Dle názoru autora práce je proto nezbytné počítačové programy vyjádřené v podobě počítačové či jiné aplikace kategorizovat jako výrobek ve smyslu čl. 2 směrnice 85/374, a to z níže podrobně rozebraných důvodů.

Evropská komise uvedla již ve svém stanovisku ze dne 8. května 1989 uveřejněném pod sp. zn. 89/C 114/76 (bez bližšího odůvodnění), že počítačový program (software) lze ve smyslu uvedeného článku směrnice klasifikovat jako výrobek.⁹¹ Obdobně evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 uvádí, že byt' by pojem výrobku měl být předmětem budoucí klarifikace,⁹² jsou počítačové programy veřejností obecně považovány za výrobky ve smyslu směrnice.⁹³ Byt' se nejedná o názor závazný, lze se s ním ztotožnit, neboť lze v jeho prospěch dle názoru autora této práce nalézt celou řadu přesvědčivých argumentů.

Zaprvé, legislativní práce na směrnici 85/374 probíhaly v první polovině osmdesátých let minulého století. Proto je pochopitelné, že čl. 2 směrnice počítačové programy (oproti výslovnému zahrnutí elektřiny pod pojem movité věci) neuvádí, neboť možné důsledky jejich vad evropský zákonodárce nemohl v době přijetí směrnice objektivně předvídat.⁹⁴ Jde tak o mezeru, kterou evropský zákonodárce nezamýšlel, k odpovědi proto nelze dospět za pomoci historického výkladu. Podřazení počítačových výrobků pod pojem výrobku naopak odpovídá znění druhého recitálu směrnice, dle kterého je povinnost k náhradě újmy založená na odpovědnosti bez zavinění „*jediným prostředkem, jak přiměřeně řešit problém charakteristický pro vzrůstající technizaci naší doby.*“⁹⁵

⁹¹ Stanovisko Komise evropských společenství č. 89/C114/76 uveřejněné v Úředním věstníku Evropských společenství (Official Journal of the European Communities) ze dne 8. května 1989, v anglickém jazyce dostupném zde: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1989:114:FULL:EN:PDF>,

⁹² Evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 ze dne 7. května 2018 [SWD(2018) 157 final], bod 5.1.1.

⁹³ Ibid., příloha č. 2, bod 4.1. Evaluace měla za cíl mimo jiné shromáždit zpětnou vazbu zúčastněných stran (tzv. „stakeholders“ – osoby, jejichž zájmy mohou být směrnici dotčeny) k uplatňování a provádění směrnice, včetně otázky spojených se současným technologickým vývojem. Z evaluace vyplynulo, že většina respondentů považuje například mobilní či počítačové aplikace za movité věci ve smyslu směrnice.

⁹⁴ Srov. opět Evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 ze dne 7. května 2018 [SWD(2018) 157 final], bod 5.4.2., dle které je definice výrobku nejasná zejména ve světle nového technologického vývoje.

⁹⁵ Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, 2017, s. 46.

S tím korespondují také výše uvedené závěry evaluační zprávy Evropské komise k uplatňování směrnice 85/374, dle kterých lze směrnici vnímat jako předpis, který je schopen vypořádat se s důsledky změn plynoucích z rapidního technologického vývoje následujícího po jejím přijetí. Počítačové programy jsou dnes běžně vyráběny ve standardizované podobě v masovém industriálním měřítku⁹⁶ a mají povahu odpovídající běžně dostupnému zboží.⁹⁷ Podílejí se tak ve vzrůstající míře na odbytu zboží v moderní společnosti; v důsledku toho vzrůstá také míra škod počítačovými programy způsobených. Kromě toho je projevem vzrůstající technizace taktéž provázanost hmotných předmětů a software za účelem zvýšení efektivity jejich fungování (například vzdálené ovládání či kontrola domácích spotřebičů pomocí internetového rozhraní). V některých případech vzhledem ke komplexnosti tohoto propojení nemusí být zřejmé, zda byla újma způsobena působením hmotného substrátu, počítačového programu či dokonce kombinací obojího. Pokud by však kategorie újmy způsobené počítačovými programy zůstala mimo dosah působnosti směrnice, byl by do značné míry oslaben její účinek, což by bylo v rozporu s cílem, který zákonodárce sledoval – v široké míře harmonizovat režim odpovědnosti za újmu způsobenou vadnými výrobky.

Zejména je však třeba ve shodě s judikaturou Soudního dvora zdůraznit, že veškeré akty Unie musejí být vykládány v souladu se zásadou rovného zacházení, která vyžaduje, „*aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno.*“⁹⁸

Důsledky z toho plynoucí lze ilustrovat na následujícím příkladu. Uvažujme případy dvou dopravních nehod, kdy ke vzniku újmy dojde v příčinné souvislosti s konstrukční vadou⁹⁹ součásti výrobku – brzdového systému, který je součástí automobilu. V prvním případě k nehodě dojde v důsledku vady v konstrukci mechanické brzdové destičky vozidla; ve druhém případě je nehoda naopak důsledkem vady spočívající v chybném návrhu zdrojového kódu elektronické řídicí jednotky brzdového systému.

Z hlediska uživatele (poškozeného) je však arbitrární rozlišovat, zda má újma svůj původ v konstrukční vadě hmotné či nehmotné věci – podstatná je toliko skutečnost, že výrobek nesplňuje očekávání bezpečného fungování. Vyloučení celé kategorie uživatelů, jimž újma vznikla

⁹⁶ Srov. však poznámka výše, dle které nelze pojem „počítačový program“ paušalizovat – v tomto ohledu proto lze vzhledem k povaze programu potenciálně dospět k odlišným závěrům v případě „běžného“ počítačového programu např. právě v podobě antivirového programu zakoupeného v obchodě se spotřební elektronikou a v případě komplexního software poskytovaného jako služba vyvinutého na zakázku pro konkrétní potřeby uživatele.

⁹⁷ Srov. Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 2, m. č. 64.

⁹⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. listopadu 2009 *Sturgeon*, C-402/07 a C-432/07, bod 48 nebo ze dne 14. prosince 2004 *Swedish Match*, C-210/03, bod 70.

⁹⁹ Tj. vadou, jejíž původ leží v samotném návrhu výrobku.

v důsledku vady nehmotné věci, z možnosti uplatňovat nárok na náhradu újmy vůči výrobci příslušné součásti,¹⁰⁰ by proto pouze obtížně dostal požadavkům plynoucím ze zásady rovného zacházení – v obou případech totiž výrobek nezaručuje dostatečnou bezpečnost v důsledku konstrukční vady, a neexistuje tak objektivní odůvodnění, proč by k uvedeným případům mělo být přistupováno odlišně.

Ze stejného důvodu se autor práce také neztotožňuje s dělicí linií objevující se v zahraniční literatuře, dle které lze újmu považovat za způsobenou výrobkem pouze tehdy, způsobí-li ji počítačový program vázaný na hmotný substrát – například na kompaktní disk, flash disk či jiné obdobné hmotné médium.¹⁰¹ Fyzický substrát je totiž pouze nástrojem, prostřednictvím kterého je počítačový program uveden do oběhu a doručen uživateli.¹⁰² V důsledku technologického vývoje však již nyní převažuje způsob distribuce *na dálku*, kdy uživatel získává přístup k počítačovému programu prostřednictvím jeho stažení či jiným obdobným způsobem (např. prostřednictvím tzv. *cloudu*). Kromě toho lze identický počítačový program nezářídka získat jak prostřednictvím fyzického substrátu (instalací z kompaktního disku), tak *na dálku* (prostřednictvím stažení z internetového úložiště).

Má-li však vada výrobku svůj původ například v konstrukční chybě – například v chybném návrhu zdrojového kódu antivirového programu, který v důsledku ní nezachytí veškeré škodlivé programy – projeví se tato vada ve sféře uživatele výrobku bez ohledu na to, zda byl antivirový program zakoupen na kompaktním disku v obchodě se spotřební elektronikou, nebo zda byl stažen z webových stránek výrobce. Bylo by však zcela zjevně v rozporu se zásadou rovného zacházení, pokud by se náhrady újmy mohl domáhat pouze poškozený, který antivirový program získal na kompaktním disku, zatímco jiný poškozený nikoli, ačkoli v obou případech je výrobek zatížen zcela identickou vadou projevující se stejným způsobem.

V každém případě je však nezbytné mít na paměti, že otázka podřazení počítačových programů pod pojem výrobku ve smyslu směrnice nebyla dosud uspokojivě vyřešena. Konečnou odpověď tak může přinést pouze budoucí rozhodovací praxe Soudního dvora. Lze předpokládat,

¹⁰⁰ Je však třeba mít na paměti, že situace, kdy se poškozený bude domáhat náhrady újmy vůči výrobci příslušné součásti, nebude v praxi příliš častá. Pro poškozeného je totiž obvykle snadnější domáhat se náhrady újmy vůči výrobci výrobku, jehož je příslušná věc součástí. V uvedeném případě se tak bude poškozený domáhat náhrady újmy vůči samotnému výrobci vozidla, nikoli vůči výrobci brzdného systému (za předpokladu, že jsou tyto entity odlišné) – jeho totožnost ostatně nemusí být poškozenému vůbec známa. Možnost domáhat se náhrady újmy vůči výrobci součástí však může hrát roli tehdy, pokud výrobce zanikne nebo pokud se například ocitne v platební neschopnosti – v těchto případech může být pro poškozeného výhodnější (resp. nezbytné) domáhat se náhrady újmy vůči výrobci součástí.

¹⁰¹ Magnus, U., Baginska, E. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 245 a 384; Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 2, m. č. 17 nebo Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 2, m. č. 64.

¹⁰² Koch, B. A. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 122.

že dříve či později dojde k položení předběžné otázky a tyto aspekty budou vyjasněny.¹⁰³ Vzhledem k výše nastíněné komplexní povaze počítačových programů však lze také s ohledem na udržení náležitého standardu právní jistoty uvažovat o přijetí zvláštní právní úpravy povinnosti k náhradě újmy způsobené množinou výrobků, jejichž funkčnost je vázána na zápis vyjádřený v programovacím jazyku, která by tak zahrnovala veškerý software.

3.5.2 Informace a autorské dílo jako výrobek

Pozornost je v zahraniční literatuře věnována otázce, zda povinnost k náhradě újmy dopadá na případy, kdy je újma způsobena vlivem informace nebo autorského díla.¹⁰⁴ Představit si lze případ lékařské učebnice, jejíž text obsahuje chybu v desetinné čárce. Lékař následně připraví léčivý přípravek s chybnou koncentrací, v důsledku čehož dojde k poškození zdraví pacienta. Obdobně může mapa určená k letové navigaci obsahovat chybu, neboť v ní není zanesena hora, do které letadlo následně narazí.¹⁰⁵ Publikace pro houbaře zase může obsahovat informaci, v důsledku které se čtenář otráví.¹⁰⁶

Zda se jedná o újmu způsobenou výrobkem, záleží dle názoru autora práce na bezprostřední okolnosti, která vznik újmy přivodila. Pokud původ újmy spočívá ve vadě předmětu, který je jejím nosičem, je jeho výrobce povinen k náhradě újmy. Kniha či jiná publikace je totiž bezesporu výrobkem. Spočívá-li proto okolnost, která újmu přivodila, například v chybném nastavení tiskařského stroje, v důsledku čehož dojde k posunutí desetinné čárky, jde o výrobní vadu a výrobce je povinen vzniklou újmu nahradit.

Dojde-li však ke vzniku újmy vlivem samotné nesprávné informace v publikaci obsažené, nelze hovořit o újmě způsobené věcí, ale informací samotnou – tu však pod pojem výrobku podřadit nelze. Je-li tak například houba označená autorem publikace za jedlou ve skutečnosti jedovatá, v důsledku čehož čtenář utrpí újmu na zdraví, o újmu způsobenou vadou výrobku nepůjde.¹⁰⁷

¹⁰³ Původ toho, že tato otázka dosud položena nebyla, spočívá pravděpodobně v již výše uvedeném nízkém výskytu soudních řízení, jejichž předmětem je uložení povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem.

¹⁰⁴ Magnus, U., Bagińska, E. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 249 a 384.

¹⁰⁵ Srov. Foerster, Ch. in Bamberger, H. G., Roth, H. a kol. *Beck'scher Online-Kommentar BGB*, Produkthaftungsgesetz, München: C. H. Beck, 2018, § 2, m. č. 19. Příklad odpovídá skutkovým okolnostem rozsudku Okresního soudu Spojených států pro obvod District of Columbia ze dne 10. března 1982 *Halstead v US, Jeppesen & Co and Salooney*, 535 F. Supp. 782. Uvedený soud dospěl k závěru, dle kterého tato letecká mapa představuje výrobek.

¹⁰⁶ Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 2, m. č. 12 – 16.

¹⁰⁷ Poškozený se náhrady újmy může domáhat například v rámci skutkové podstaty náhrady újmy způsobené nesprávnou informací nebo radou [ačkoli například dle Melzera uvedený případ nelze subsumovat ani pod tuto skutkovou podstatu (Melzer, F. *Škoda způsobená informací nebo radou*. Bulletin advokacie, ročník 2017, částka 1-2, s. 15 – 24)].

3.5.3 Jiné nehmotné věci

Také další nehmotné věci [např. patenty, ochranné známky, obchodní tajemství, investiční nástroje či jiná práva (zejm. pohledávky)] dle názoru autora této práce do rozsahu pojmu výrobku nespádají. Na tento závěr lze usuzovat proto, že jde o věci, jejichž původ nespočívá ve výrobním procesu.¹⁰⁸ Podstata těchto věcí je proto neslučitelná s vymezením vady jako nedostatku ve vztahu k očekávání bezpečnosti výrobku – v praxi by tak bylo téměř nemožné určit, v čem taková vada spočívá. Stejně tak se s podstatou těchto věcí neslučují okolnosti, se zřetelem k nimž má být vada výrobku posuzována (tak například v případě pohledávky či patentu je nemožné určit, jaké obvyklé vlastnosti by tyto věci měly mít, a odvodit od těchto vlastností očekávání bezpečnosti). Tyto nehmotné věci proto lze s největší pravděpodobností z dosahu pojmu výrobku vyloučit.

¹⁰⁸ Druhý a třetí recitál směrnice 85/374.

4 Uvedení výrobku do oběhu

4.1 Základní východiska

Uvedení výrobku do oběhu je předpokladem vzniku povinnosti výrobce k náhradě újmy. Český zákonodárce jej vyjádřil v podobě liberačního důvodu, který je obsažen v § 2942 odst. 2 písm. a) o. z. Podle toho se škůdce zproští své povinnosti k náhradě újmy, pokud prokáže, že výrobek do oběhu neuvedl. Je proto nezbytné zodpovědět otázku, za jakých okolností a k jakému časovému okamžiku je předpoklad uvedení výrobku do oběhu splněn.

Řešení v podobě liberačního důvodu odpovídá znění směrnice 85/374¹⁰⁹ a totožnou konstrukci zvolil například také německý zákonodárce.¹¹⁰ Obsahuje však zásadní terminologické nedostatky. Zatímco směrnice hovoří o uvedení výrobku *do oběhu*, český zákonodárce zvolil formulaci uvedení výrobku *na trh*. Ač by se na první pohled mohly oba pojmy jevit jako totožné, není tomu tak.

Pojem uvedení výrobku *na trh* je výslovně vymezen v čl. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 765/2008¹¹¹ a rozumí se jím „*první dodání výrobku k distribuci, spotřebě nebo použití na vnitřním trhu*.“ Jde tedy o okamžik, kdy je zboží „*poprvé nabídnuto [jiné osobě, pozn. aut.] v rámci obchodní činnosti*“.¹¹² Například Hrádek bez dalšího dovozuje, že se tato definice v plném rozsahu uplatní také ve vztahu k uvedení výrobku do oběhu ve smyslu § 2942 odst. 2 písm. a) o. z.¹¹³

S tímto názorem nelze souhlasit. Zaprvé, nařízení 765/2008 navazuje na směrnici 2001/95 o obecné bezpečnosti výrobků, dle které (jak bylo uvedeno výše v kapitole 2.2) by se však úprava v ní obsažená neměla dotýkat práv poškozených ve smyslu směrnice 85/374.¹¹⁴ Uplatňování obou předpisů je tak na sobě nezávislé.¹¹⁵ Zadruhé, unijní předpisy výslovně mezi uvedením výrobku *na trh* a *do oběhu* rozlišují, což potvrzuje také výklad Soudního dvora. Pojem uvedení výrobku do oběhu, se kterým pracuje směrnice 85/374, zahrnuje širší okruh situací a dopadá například i na případy, kdy se výrobek stále ještě nachází ve vlastnictví a dispozici výrobce a nebyl dosud dodán ke spotřebě či užití svému uživateli (srov. v podrobnostech níže). Výrobek se v takovém okamžiku může nacházet v oběhu ve smyslu směrnice 85/374, ačkoli nebyl dosud uveden na trh

¹⁰⁹ Srov. čl. 7 písm. a) směrnice 85/374.

¹¹⁰ Srov. § 1 odst. 2 bod 1 ProdHaftG.

¹¹¹ Nařízení doplňuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/95 o obecné bezpečnosti výrobků, který je ústředním předpisem unijního práva, který upravuje problematiku bezpečnosti výrobků.

¹¹² Simon, P. in Melzer, F., Těgl, P. op. cit. sub 25, s. 746.

¹¹³ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2942 m. č. 6.

¹¹⁴ Recitál č. 36 směrnice 2001/95.

¹¹⁵ Srov. také stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, pozn. pod čarou č. 7.

ve smyslu nařízení 765/2008. Sémantický rozdíl je ostatně již na první pohled patrný například z anglické jazykové verze obou předpisů: směrnice 85/374 užívá pro uvedení výrobku do oběhu pojem *putting the product into circulation*, zatímco nařízení 765/2008 uvedení výrobku na trh označuje jako *placing [the product] on the market*.

Autor práce se proto kloní k názoru, dle kterého je terminologický rozdíl mezi unijním předpisem a tuzemskou úpravou nezbytné překonat za pomoci eurokonformního výkladu a přikládat mu v souladu se zněním směrnice 85/374 a ve světle judikatury Soudního dvora takový význam, jaký je běžný v jiných členských státech.¹¹⁶

4.2 Test opuštění brány závodu

Některé zahraniční úpravy definují pojem uvedení výrobku do oběhu výslovně. Rakouský zákon o povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem v § 6 stanoví, že „výrobek je do oběhu uveden tehdy, pokud jej výrobce bez ohledu na právní důvod předá jiné osobě do dispoziční moci nebo k užívání. Dostačující je také odeslání odběrateli.“¹¹⁷ Rakouská právní nauka na základě této definice dovozuje, že rozhodující je pro uvedení výrobku do oběhu okamžik, kdy výrobek *opustí sféru kontroly* výrobce a je nabízen veřejnosti (která zahrnuje také ostatní dílčí články distribučního řetězce) za účelem používání nebo spotřeby.¹¹⁸

Výrobek je tak uveden do oběhu *opuštěním brány závodu*, kdy nad ním výrobce konečným způsobem ztrácí kontrolu.¹¹⁹ Způsobí-li tak výrobek újmu již v okamžiku transportu k uživateli, je výrobce povinen k její náhradě. Chráněn tak je například řidič přepravní společnosti, jehož zraní exploze výrobku v nákladovém prostoru.¹²⁰ Na uvedeném příkladu lze také ilustrovat, že opuštění brány závodu není identické jako *uvedení výrobku do oběhu* ve smyslu nařízení 765/2008. V okamžiku exploze totiž není ještě výrobek dodán ke spotřebě svému uživateli (a není proto uveden na trh), zároveň však opustil bránu závodu a je uveden do oběhu.

Naopak v případě, že výrobek opustí bránu závodu v průběhu výroby pouze za účelem testování či dalšího zpracování,¹²¹ není výrobek do oběhu uveden. Konečně je-li výrobek například

¹¹⁶ Shodně Simon, P. in Melzer, F., Tégli, P. op. cit. sub 25, s. 746.

¹¹⁷ Srov. § 6 PHG: „Ein Produkt ist in den Verkehr gebracht, sobald es der Unternehmer, gleich auf Grund welchen Titels, einem anderen in dessen Verfügungsmacht oder zu dessen Gebrauch übergeben hat. Die Versendung an den Abnehmer genügt.“

¹¹⁸ Welser, R., Zöchling-Jud, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts*. Band II: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht, Vídeň: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2015, m. č. 1644.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Wilhelmi, R., in *Handkommentar zum BGB in 2 Bänden mit Nebengesetzen und Teilen des IPR. Begründet von Walter Alexander Erman, Buch 2, Produkthaftungsgesetz*, Köln: Dr. Otto Schmidt (Verlag), 2017, § 1 ProdHaftG, odst. 6.

¹²¹ Srov. Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 1, m. č. 52.

odeslán uživateli, ten však následně od smlouvy odstoupí a zašle jej zpět výrobci, je výrobce povinen k náhradě újmy bez ohledu na to, zda výrobek způsobí újmu před nebo po okamžiku odstoupení od smlouvy.

Domácí¹²² i zahraniční¹²³ doktrína dále test opuštění brány závodu rozvádí a doplňuje jej o subjektivní prvek, když uvádí, že se tak musí stát v souladu s vůlí výrobce. Dojde-li tak například ke krádeži zboží uskladněného ve skladu výrobce, které je následně zlodějem uvedeno do oběhu, zproští se výrobce své povinnosti k náhradě újmy právě s odkazem na skutečnost, že zboží opustilo bránu jeho závodu proti jeho vůli. Tento liberační důvod svědčí jak samotnému výrobcovi, tak dalším osobám v dodavatelském řetězci uvedeným v §§ 2939 a 2940 o. z. (tj. osobám kvazi-výrobce, dovozce a dodavatele).¹²⁴ Důkazní břemeno bude v soudním řízení o uložení náhrady újmy stíhat tyto osoby.

4.3 Uvedení výrobku do oběhu v judikatuře Soudního dvora

Pojem uvedení výrobku do oběhu je směrnicí 85/374 ponechán bez bližší definice. Výše uvedený test opuštění brány závodu je toliko konceptem vyvinutým právní doktrínou. Vzhledem k absenci definice však ohledně obsahu pojmu nepanuje mezi odbornou veřejností úplná shoda a kritérium opuštění brány závodu, byť je v odborné obci pro svou jednoduchost hojně uváděno, není jediné myslitelné.¹²⁵ Otázce uvedení výrobku do oběhu se proto opakovaně v rámci řízení o předběžné otázce věnoval také Soudní dvůr, dle kterého má tento pojem svůj vlastní autonomní význam a musí být vykládán v souladu se zněním a účely směrnice 85/374.¹²⁶

4.3.1 Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. listopadu 2003 *Declan O'Byrne*, C-127/04

Soudní dvůr se k okamžiku uvedení výrobku do oběhu vyjádřil v rozhodnutí ze dne 18. listopadu 2003 *Declan O'Byrne*.¹²⁷ Uvedl, že výrobek je považován za uvedený do oběhu v okamžiku, kdy je „*ukončen výrobní proces provedený výrobcem a výrobek vstupuje do procesu prodeje, kdy je nabízen veřejnosti za účelem používání nebo spotřeby.*“¹²⁸ Tato definice v zásadě

¹²² Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1655.

¹²³ V Německu srov. Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 1, m. č. 24. Obdobně subjektivní (volní) prvek uvádí také literatura italská (srov. Asam, H. *Produkthaftung in Italien*. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, ročník 2011, částka 11, s. 741), okrajově (a s odkazem na německou doktrínu) také slovenská (srov. Kalesná, K. *Zodpovednosť za výrobok*. *Právny obzor*, ročník 1998, částka 3, s. 285).

¹²⁴ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1655.

¹²⁵ Foerster, Ch. in Bamberger, H. G., Roth, H. a kol. op. cit. sub 105, § 1, m. č. 37.

¹²⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. května 2001 *Henning Veedfald*, C-203/99, bod 14; rozsudek Soudního dvora ze dne 18. listopadu 2003 *Declan O'Byrne*, C-127/04, bod 23.

¹²⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. listopadu 2003 *Declan O'Byrne*, C-127/04.

¹²⁸ *Ibid.*, bod 27.

odpovídá výše uvedenému testu opuštění brány závodu.¹²⁹ V tuzemské literatuře proto v souladu s těmito závěry považuje tento okamžik za rozhodný pro uvedení výrobku do oběhu například Pašek.¹³⁰

Soudní dvůr dále doplnil, že výrobek je uveden do oběhu i tehdy, kdy se prodej či jiný způsob uvedení výrobku do oběhu uskuteční v rámci distribučního procesu – tedy okamžikem, kdy je výrobek jeho výrobcem předán distribuční společnosti.¹³¹ Dle závěrů Soudního dvora však může úzké propojení mezi osobami, které jsou stranami dodavatelsko-odběratelských vztahů¹³² s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem způsobit, že bude na distributora pohlíženo nikoli jako na dodavatele, nýbrž jako na entitu odpovídající samotnému výrobcí.¹³³

Pokud proto například provozovatel nemocničního zařízení připraví k použití a následně podá poškozenému vadnou vakcínu vyrobenou společností, která je zároveň vlastníkem 100 % podílu v tomto zařízení, lze takovou situaci dle okolností posoudit tak, že i provozovatel je zapojen do výrobního procesu vadného výrobku. K uvedení vakcíny do oběhu tak nedojde jejím předáním výrobní společnosti provozovateli zařízení, ale až v okamžiku jejího podání poškozenému.

4.3.2 Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. května 2001 *Henning Veedfald*, C-203/99

Výše uvedené závěry však Soudní dvůr formuloval pouze ve vztahu k čl. 11 směrnice 85/374, který okamžik uvedení výrobku do oběhu užívá za účelem stanovení rozhodného okamžiku pro běh promlčecí lhůty. Ten je v českém právním řádu transponován pomocí ustanovení § 637 o. z., dle kterého se právo na náhradu újmy způsobené vadou výrobku promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy výrobce uvedl vadný výrobek do oběhu.

Tyto závěry však nelze analogicky vztahovat také na pojem uvedení výrobku do oběhu ve smyslu liberačního důvodu dle § 2942 odst. 2 písm. a) o. z. V rozhodnutí *Declan O'Byrne* totiž Soudní dvůr zároveň doplnil, že liberační důvod dle čl. 7 písm. a) směrnice 85/374 [a tedy i liberační důvod obsažený v § 2942 odst. 2 písm. a) o. z.] představuje výjimku, neboť omezuje rozsah jinak obecné povinnosti škůdce nahradit újmu způsobenou výrobkem jím vyrobeným. Proto je třeba pojem uvedení výrobku do oběhu ve smyslu tohoto ustanovení vykládat

¹²⁹ Shodně Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 1 m. č. 25.

¹³⁰ Pašek, M. in Petrov, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 2880.

¹³¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. listopadu 2003 *Declan O'Byrne*, C-127/04, bod 28.

¹³² Uvedené rozhodnutí (bod 29) uvádí jako příklad situaci, kdy společnost, v jejíž továrně byl výrobek vyroben, vlastní 100 % podíl na základním kapitálu distribuční společnosti.

¹³³ *Ibid.*, bod 29 a 30.

restriktivně,¹³⁴ a tedy odlišně od stejného pojmu obsaženého v čl. 11 směrnice, jehož povaha je naopak neutrální.¹³⁵

Pro výklad § 2942 odst. 2 písm. a) o. z. jsou proto rozhodné spíše závěry obsažené v rozsudku Soudního dvora ze dne 10. května 2001 *Henning Veedfald*,¹³⁶ dle kterých je za okamžik uvedení výrobku do oběhu nezbytné považovat již okamžik, kdy je završen výrobní proces a výrobek *opustí proces výroby*.¹³⁷ Učiní-li proto výrobce veškeré kroky, o kterých se domnívá, že jsou nezbytné pro dokončení výrobku, je výrobní proces dokončen a výrobek vstupuje do oběhu bez ohledu na to, zda opustil bránu závodu výrobce.^{138 139}

Výrobek se tak stále ještě může nacházet ve vlastnictví a dispozici výrobce, přesto bude považován za uvedený do oběhu již na základě samotné skutečnosti, že jeho výrobní proces lze považovat za dokončený. Proto byl v předmětném rozhodnutí vadný výrobek – v daném případě perfuzní roztok vyrobený nemocničním zařízením – považován Soudním dvorem za uvedený do oběhu již v okamžiku, kdy jej nemocnice užila k ošetření ledviny připravované uvnitř tohoto zařízení k transplantaci, ačkoli se v okamžiku vzniku újmy stále nacházel v dispoziční sféře výrobce.

Spíše než výše uvedené pojetí rakouské se tak správnému výkladu pojmu blíží pojetí belgické, dle kterého jde o „*první jednání, kterým se uskutečňuje záměr výrobce převést výrobek na třetí osobu nebo jej ve prospěch této osoby užít*.“¹⁴⁰

Tento výklad zahrnuje širší okruh situací, než pokud by pojem uvedení výrobku do oběhu byl posuzován testem opuštění brány závodu. K náhradě újmy tak bude analogicky povinen například provozovatel restaurace, když jím vyrobená marináda způsobí újmu na zdraví zákazníkovi

¹³⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. listopadu 2003 *Declan O'Byrne*, C-127/04, bod 25.

¹³⁵ *Ibid.*, bod 26.

¹³⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. května 2001 *Henning Veedfald*, C-203/99. Dle rekapitulace skutkového stavu měl pan Veedfald podstoupit transplantaci ledviny v nemocničním zařízení. Po odejmutí ledviny z těla dárce byla ledvina připravována k transplantaci za pomoci perfuzní tekutiny vyrobené nemocničním zařízením. Tekutina se ukázala být vadná, což znemožnilo využití ledviny jako transplantátu. Poškozený následně uplatnil svůj nárok na náhradu újmy způsobené výrobkem – tekutinou – vůči nemocničnímu zařízení. Škůdce se bránil tím, že nejsou splněny předpoklady vzniku nároku, neboť vadný výrobek vůbec neopustil „sféru kontroly“ výrobce, nebyl proto vůbec uveden do oběhu.

¹³⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. května 2001 *Henning Veedfald*, C-203/99, bod 16.

¹³⁸ Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 1 m. č. 25. K výkladu důsledků plynoucích z rozsudku také Taschner, H. C., *Case C-203/99, Henning Veedfald v. Århus Amtskommune, judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 May 2001*, Common Law Market Review, ročník 2002, částka 2, s. 385 – 392.

¹³⁹ Z uvedeného rozhodnutí kromě výše uvedeného také plyne, že výrobkem i věc užitá při poskytování služby. Výrobce je proto povinen nahradit újmu vzniklou v důsledku vady takového výrobku (bod 18 odůvodnění). Soudní dvůr jasně odmítl argumentaci generálního advokáta Colomera, dle které újma způsobená při poskytování služeb nespadá do věcné působnosti směrnice 85/374 (stanovisko generálního advokáta Colomera ze dne 14. prosince 2000 *Henning Veedfald*, C-203/99, bod 15).

¹⁴⁰ Howells, G. *ECJ 10 May 2001, Henning Veedfald v. Århus Amtskommune, C-203/99 (Danish product liability kidney case)*, European Review of Private Law, ročník 2002, částka 6, s. 847–852. K tomuto názoru se kloní také část samotné rakouské literatury (srov. Koch, B. A. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 127).

restaurace,¹⁴¹ nebo restaurátor starožitného nábytku, který vyrobí vadnou tinkturu, jež poškodí vzácný kus nábytku předaný mu zákazníkem k zušlechtnění.¹⁴² Lze tak uzavřít, že výrobek „nemusí vůbec opustit sféru kontroly škůdce a vstoupit do sféry kontroly někoho jiného (tzv. opustit bránu výrobce)“,¹⁴³ neboť za uvedený do oběhu (za předpokladu, že je výrobní proces dokončen) bude považován i tehdy, pokud se sám poškozený, ve vztahu k němuž se uskutečňuje záměr výrobce převést výrobek na jeho osobu nebo jej jeho prospěch této osoby užít, případně věc, na níž je újma způsobena, nacházejí v této sféře.

Výrobci však i nadále svědčí liberační důvod spočívající v neuvedení výrobku do oběhu například tehdy, pokud újmu způsobí výrobek v rámci testování během výrobního procesu. V takovém případě nelze v žádném případě hovořit o završení výrobního procesu.¹⁴⁴ Naopak způsobí-li však újmu dokončený výrobek v průběhu přepravy, je výrobce povinen k její náhradě.

Konečně tehdy, způsobí-li uvedení výrobku do oběhu osoba odlišná od výrobce (např. je-li výrobek uveden do oběhu zlodějem poté, co je odcizen), zproští se výrobce své povinnosti k náhradě újmy poukazem na skutečnost, že výrobek do oběhu neuvedl.¹⁴⁵ To samé platí i tehdy, je-li výrobek užíván, ačkoli výrobní proces ještě není dokončen a výrobek je užíván pro soukromé nebo jiné obdobné účely například zaměstnancem továrny, který výrobek proti vůli výrobce vyjme z výrobního procesu, aby jej sám doma vyzkoušel, byť by tak činil se záměrem jej posléze vrátit zpět k dokončení výroby.¹⁴⁶

¹⁴¹ Příklad převzat z Howells, G. *ECJ 10 May 2001, Henning Veed fald v. Århus Amtskommune, C-203/99 (Danish product liability kidney case)*, *European Review of Private Law*, ročník 2002, částka 6, s. 847–852.

¹⁴² Příklad převzat z Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 1 m. č. 25.

¹⁴³ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1655.

¹⁴⁴ Obdobně Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1655.

¹⁴⁵ *Ibid.*

¹⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. května 2001 *Henning Veedfald, C-203/99*, bod 16.

5 Vada výrobku

5.1 Základní východiska

Existence vady výrobku je ústředním předpokladem vzniku povinnosti výrobce k náhradě újmy. Dle § 2941 odst. 1 o. z. je výrobek vadný tehdy, není-li tak bezpečný, jak to od něho je možné se zřetelem ke všem okolnostem očekávat.

Podmínění vzniku povinnosti k náhradě újmy vadou výrobku omezuje rozsah odpovědnosti škůdce. Ten neodpovídá za každý případ újmy způsobené jím do oběhu uvedeným výrobkem, ale pouze tehdy, pokud k jejímu vzniku dojde v příčinné souvislosti s tím, že výrobek není dostatečně bezpečný.¹⁴⁷ Je na poškozeném, aby tyto skutečnosti prokázal.¹⁴⁸

5.2 Odlišení vady výrobku od vady plnění dle smluvního práva

Pojem vady výrobku je vhodné nejprve odlišit od pojmu vady plnění, jak je užíván v oblasti smluvního práva (§§ 1914 a násl. o. z., resp. příslušná ustanovení zvláštní části závazkového práva).¹⁴⁹ Rozhodným kritériem pro určení vady výrobku totiž není skutečnost, že výrobek nemá stanovené nebo ujednané vlastnosti nebo že neodpovídá účelu smlouvy; rozhodující je, zda je dostatečně bezpečný, tedy zda naplňuje rozumné očekávání, které si uživatel s jeho bezpečností pojí.¹⁵⁰

Zatímco v případě smluvního závazku určují strany, jaké vlastnosti má věc mít (a teprve při absenci takového ujednání nastupuje ustanovení zákona),¹⁵¹ u vady výrobku není případné ujednání o vlastnostech výrobku mezi škůdce a poškozeným rozhodující. Posuzuje se pouze, zda výrobek naplňuje „zákonem přímo stanovený objektivní požadavek“¹⁵² bezpečnosti. Povinnost k náhradě újmy nadto nechrání jen kupujícího, ale také třetí osoby – například uživatele výrobku, který si věc vypůjčil od jejího vlastníka, nebo náhodné kolemjdoucí osoby, kterým vadný výrobek způsobí újmu (někdy také nazývané jako tzv. *innocent bystanders*).¹⁵³

Je však možné, aby vada výrobku představovala zároveň i vadu plnění. Tak tomu bude například tehdy, způsobí-li újmu výrobní vada, v důsledku které není výrobek tak bezpečný, jak

¹⁴⁷ Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 1.

¹⁴⁸ Srov. Evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 ze dne 7. května 2018 [SWD(2018) 157 final], bod 2. V literatuře pak např. Lenze, S. in Fairgrieve, D. a kol. p. cit. sub 31, s. 114.

¹⁴⁹ Srov. Pašek, M. in Petrov, J. a kol. op. cit. sub 130, s. 2878.

¹⁵⁰ Srov. šestý recitál směrnice 85/374. Není tak správný názor zastávaný v tuzemské literatuře Hrádkem, dle kterého je vymezení vady výrobku „*paralelní k § 1914 a násl. o. z.*“ (srov. Hrádek, J. in Švestka, J, Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 1).

¹⁵¹ Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 2.

¹⁵² Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653.

¹⁵³ Ibid.

by od něj bylo možné očekávat, a přitom má tato vada svůj původ v nedostatečné jakosti či provedení výrobku (věci).

Rovněž je třeba mít na paměti, že skutečnost, že výrobek bude dodán v ujednané či obvyklé jakosti či provedení, se může promítnout do očekávání uživatelů ohledně jeho bezpečnosti. Nemá-li výrobek tyto vlastnosti a ovlivňuje-li tato skutečnost negativním způsobem jeho funkčnost, nenaplní takový výrobek pravděpodobně ani očekávání uživatelů ohledně jeho bezpečnosti. Nejde tak pouze o vadné plnění optikou §§ 1914 a násl. o. z., ale taktéž o vadný výrobek ve smyslu § 2941 odst. 1 o. z. Očekávání bezpečnosti výrobku je nicméně třeba hodnotit holisticky vzhledem ke všem okolnostem (srov. v podrobnostech kapitolu 5.3.5). Je proto taktéž představitelné, že ačkoli je věc zatížena vadou (tj. nejde o řádné plnění), zároveň půjde i nadále o bezpečný výrobek ve smyslu § 2941 odst. 1 o. z.

5.3 Koncept rozumného očekávání bezpečnosti výrobku

Faktická nebezpečnost výrobku ještě nemusí znamenat jeho nebezpečnost (a tedy vadu) ve smyslu § 2941 odst. 1 o. z. Ostří kuchyňského nože může sice snadno přivodit zranění, to však nutně neznamená, že je ostrý nůž vadným výrobkem. Nebezpečnost se posuzuje z právního, nikoli faktického pohledu¹⁵⁴ (kapitola 5.3.1 níže). Určujícím měřítkem je *rozumné očekávání*, které si průměrný uživatel s bezpečností výrobku spojuje (tzv. *test očekávání bezpečnosti výrobku*).¹⁵⁵ Výrobek je tak vadný pouze tehdy, pokud nevykazuje takovou míru bezpečnosti, kterou od něj uživatel může rozumně očekávat, neboť ji lze vzhledem k okolnostem považovat za adekvátní.¹⁵⁶

Původ nebezpečí může spočívat v konstrukční, výrobní či instrukční vadě (srov. kapitolu 5.4),¹⁵⁷ poškozený však nemusí dokazovat existenci konkrétní vady ani její původ.¹⁵⁸ „*Skutečností vedoucí ke vzniku odpovědnosti za vadné výrobky je totiž nikoliv [fyzická] vada výrobku, nýbrž skutečnost, že (...) výrobek neposkytuje bezpečnost, kterou lze oprávněně očekávat*“.¹⁵⁹ Existence

¹⁵⁴ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653. V zahraniční obdobně Koch, B. A. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 124.

¹⁵⁵ Srov. stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, pozn. pod čarou č. 9. Generální advokát uvádí, že pojem bezpečného očekávání má svůj původ v americkém právu, v němž je kritérium pro vadu výrobku „*reasonable consumer expectations*“.

¹⁵⁶ Kromě testu rozumného očekávání bezpečnosti („*consumer expectations test*“) se v některých zahraničních jurisdikcích uplatňuje také test založený na poměru míry rizika k očekávanému přínosu („*risk-utility test*“), dle kterého je výrobek vadný tehdy, převýší-li míra rizika očekávané přínosy výrobku. V tuzemské literatuře jej bez dalších podrobností zmiňuje pouze Těmín (Těmín. T., *Odpovědnost za újmu způsobenou vadným výrobkem*. Právní rádce 10/2004, s. I až XII), v zahraniční literatuře srov. např. Verheyen, T. op. cit. sub 31, s. 122 nebo Reimann, M. op. cit. sub 2, s. 139 a násl.

¹⁵⁷ Simon, P. in Melzer, F., Tégl, P. op. cit. sub 25, s. 753. V Německu obdobně např. Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 36 nebo Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 8.

¹⁵⁸ Srov. Evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 ze dne 7. května 2018 [SWD(2018) 157 final] bod 2.

¹⁵⁹ Stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 33.

konkrétní (fyzické) vady tak není rozhodujícím kritériem při posouzení, zda je výrobek vadný. V některých případech není dokonce vůbec nutné, aby jí předmětný výrobek vůbec trpěl.¹⁶⁰ Pro založení závěru o existenci vady proto postačí, pokud poškozený v řízení prokáže, že existují oprávněné pochybnosti o bezpečnosti výrobku.

Rozhodné není očekávání, které si s bezpečností výrobku pojí konkrétní uživatel, nýbrž očekávání průměrného zástupce skupiny adresátů výrobku – široké veřejnosti (kapitola 5.3.2 níže). Ta zahrnuje nejen potenciální uživatele výrobku, ale veškeré osoby, o kterých lze mít důvodně za to, že mohou s výrobkem přijít do styku (kapitola 5.3.3 níže).

Bezpečnost výrobku je poměřována pouze ve vztahu k očekávání, které lze považovat za rozumné (oprávněné). Vzhledem k povaze průmyslové výroby nelze obvykle chybovost zcela vyloučit, s čímž je průměrný uživatel zpravidla seznámen. Ve většině případů proto nemůže očekávat *absolutní* bezpečnost výrobku (kapitola 5.3.4 níže). V případě výrobků, jejichž sebemenší vada může způsobit rozsáhlou újmu, však mohou být oprávněná očekávání uživatelů zvláště vysoká. S rostoucím očekáváním spojeným s bezpečností výrobků rostou také nároky kladené na výrobce, který je povinen jim výrobek přizpůsobit.

Při posouzení rozumného očekávání bezpečnosti výrobku je třeba vzít v potaz veškeré okolnosti, které je mohou v konkrétním případě ovlivnit. Skutečnost, že je výrobek (např. právě kuchyňský nůž) nebezpečný již v důsledku svých obvyklých vlastností, se tak může promítnout v této rovině. Stejně tak může hrát roli skutečnost, že bezpečné nakládání s výrobkem vyžaduje zvláštní míru opatrnosti (kapitola 5.3.5 níže). Skutečnost, že výrobek nespĺňuje požadavky technických norem či zvláštních předpisů neznamená nutně, že je také nebezpečný ve smyslu § 2941 odst. 1 o. z. (kapitola 5.3.5.4.2 níže).¹⁶¹

5.3.1 Vymezení očekávání spojených s bezpečností výrobku – otázka právní

Posouzení, kde leží rozumná očekávání bezpečnosti a zda je daný výrobek splňuje, je otázkou právní, nikoli skutkovou. Nemůže proto být svěřeno znalci.¹⁶² Naopak je založeno na hodnotícím úsudku soudce,¹⁶³ který přihlíží k okolnostem uvedeným v § 2941 o. z. Znalecký posudek však může přispět k objasnění okolností rozhodných pro konečný právní úsudek o bezpečnosti výrobku

¹⁶⁰ Srov. závěry popsané níže v této práci plynoucí z rozsudku Soudního dvora ze dne 5. března 2015 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13.

¹⁶¹ V tuzemské literatuře proto zcela chybně Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 6 – 8 (srov. v podrobnostech níže v této práci).

¹⁶² V zahraniční literatuře srov. Koch, B. A. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 124.

¹⁶³ Proposal for a Council Directive relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products [COM (76)372 ze dne 23. července 1976], s. 16. Obdobně Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 6

– může tak například vyjasnit otázku, zda konstrukce výrobku odpovídá poznatkům dostupným v době, kdy byl výrobek uveden do oběhu, nebo zda se výrobek hodí k použití za určitým účelem.

5.3.2 Očekávání průměrného zástupce skupiny adresátů

Čl. 6 směrnice 85/374 hovoří o bezpečnosti výrobku, kterou je *osoba* oprávněná očekávat, a to bez jakékoli bližší specifikace. Stejnou formulaci obsahují i zahraniční jazykové verze. Nabízí se proto otázka, jakým způsobem k vymezení očekávání vztahujících se k bezpečnosti výrobku přistupovat. Je možné buď v každém jednotlivém případě přihlížet k individuálním očekáváním konkrétního uživatele (poškozeného), anebo lze konstruovat ideální standard očekávání průměrného uživatele jako ideálního zástupce skupiny adresátů výrobku, o které lze mít důvodně za to, že s výrobkem přijde do styku. Ten abstrahuje od dílčích zvláštností jednotlivých případů.

Domácí¹⁶⁴ i zahraniční¹⁶⁵ literatura a judikatura¹⁶⁶ se jednoznačně shodují v názoru, že subjektivní bezpečnostní očekávání každého jednotlivého uživatele výrobku není rozhodující. Měřítka je naopak založeno na objektivním základu a vychází z očekávání průměrného zástupce nejširší myslitelné skupiny adresátů výrobku (k jejímu vymezení blíže v následující kapitole) – tedy z očekávání svéprávné osoby, která je v souladu s § 4 odst. 1 o. z. nadána rozumem průměrného člověka a schopností užívat jej s běžnou péčí a opatrností. Rakouská judikatura v tomto ohledu přiléhavě hovoří o tzv. *ideálním zástupci průměrného uživatele (Idealtypus des durchschnittlichen Produktbenützers)*,¹⁶⁷ jehož prizmatem je nezbytné bezpečnostní očekávání vztahující se k bezpečnosti výrobku hodnotit.

5.3.3 Vymezení skupiny adresátů, k očekávání jejíhož průměrného zástupce se při posuzování bezpečnosti výrobku přihlíží

5.3.3.1 Obecně k vymezení skupiny adresátů

Kdo tvoří skupinu adresátů (veřejnost), k očekávání jejíhož průměrného zástupce se při posuzování bezpečnosti výrobku přihlíží? Je vymezena souhrnem všech uživatelů, kteří s výrobkem potenciálně mohou přijít do styku, nebo zahrnuje pouze ty uživatele, na které výrobce

¹⁶⁴ Pašek, M. in Petrov, J. a kol. op. cit. sub 130, s. 2878 nebo Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653.

¹⁶⁵ V německé literatuře srov. Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 8, Wilhelmi, R. in op. cit. sub 120, § 3 m. č. 2 nebo Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 16. V rakouské literatuře srov. Koch, B. A. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 124. V polské literatuře pak Artigot i Golobardes, M. op. cit. sub 23, s. 191.

¹⁶⁶ Srov. např. rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Kolíně nad Rýnem (Oberlandesgericht Koeln) ze dne 6. dubna 2006, sp. zn. 3 U 184/05, bod 5 nebo rozhodnutí BGH ze dne 16. června 2006, sp. zn. VI ZR 107/08, bod 18. K obdobnému závěru dospěl také generální advokát Bot ve svém stanovisku ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 29.

¹⁶⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 11. listopadu 1992, sp. zn. 1 Ob 644/92.

v okamžiku uvedení výrobku do oběhu cílil? Jak posuzovat případy, kdy nelze dopředu zřetelně určit, které osoby mohou výrobek užívat nebo kdy je užíván skupinou osob, o nichž to výrobce nepředpokládal?

Šestý bod odůvodnění směrnice 85/374 uvádí, že očekávání bezpečnosti se vztahují k *veřejnosti jako celku*. Očekávání bezpečnosti výrobku musí proto být vymezeno vždy ve vztahu k průměrnému zástupci široké veřejnosti,¹⁶⁸ která zahrnuje nejširší možnou myslitelnou skupinu osob, o které lze důvodně očekávat, že s výrobkem může přijít do styku, vč. tzv. náhodných kolemjdoucích.¹⁶⁹ Takto vymezená skupina adresátů zahrnuje nejen okruh očekávaných zákazníků výrobce, ale i osoby, u nichž lze s přihlédnutím ke všem okolnostem předpokládat, že mohou výrobek užívat (ačkoli jim není přímo určen) nebo mohou být jeho užíváním dotčeny.

Například v případě výrobku v podobě makety zbraně určené k pořádání rekonstrukcí historických bitev lze očekávat, že může být využíván také jako dětská hračka, ačkoli je jinak určen pro dospělé účastníky vojenských přehlídek. Bezpečnost výrobku proto musí být vymezena nikoli vzhledem k očekávání průměrného zástupce skupiny dospělých osob účastnících se rekonstrukcí historických bitev, nýbrž vzhledem k celé skupině potenciálních uživatel, která zahrnuje také děti, které výrobek užívají jako hračku.

Obdobně v případě osobního automobilu mohou být jeho užíváním přímo dotčeni například chodci, se kterými se automobil může srazit. Proto musí bezpečnost takového výrobku odpovídat také očekávání těchto tzv. náhodných kolemjdoucích, ačkoli nejsou uživateli výrobku.

Výrobce by měl dle názoru autora práce brát ohled také na předvídatelné aberace v rámci skupiny adresátů, která s výrobkem může přijít do styku. Na druhou stranu však není povinen zohlednit očekávání jednotlivců, které lze považovat za obzvláště zranitelné v důsledku vzácných či obtížně předvídatelných zvláštností (například jednotlivců trpících vzácným a mimo odbornou veřejnost neznámým druhem nemoci). V opačném případě by totiž výrobci byli zatíženi nepřiměřenými nároky, neboť by byli nuceni zkoumat, jaký *nejzranitelnější* uživatel může s výrobkem přijít do styku, a přizpůsobit bezpečnost výrobku právě tomuto uživateli, což by mohlo vést ke vzniku nepřiměřených nákladů na straně výrobců. Soudní dvůr však v již citovaném rozsudku ze dne 10. ledna 2006 *Skov Aeg* uvedl, že odpovědnost subjektů povinných k náhradě újmy nelze nepřiměřeným způsobem rozšiřovat, *neboť by to bylo „vykoupeno tím, že by [všechny*

¹⁶⁸ Srov. stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 29.

¹⁶⁹ Srov. Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653. V německé judikatuře srov. rozhodnutí BGH ze dne 17. března 2009 *Kirschtaler*, sp. zn. VI ZR 176/08, bod 6. V německé literatuře shodně také Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 8, Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 20 nebo Wilhelmi, R. in op. cit. sub 120, § 3 m. č. 2. V polské literatuře obdobně např. Artigot i Golobardes, M. op. cit. sub 23, s. 191.

tyto subjekty] byl[y] nucen[y] se pojistit proti takové odpovědnosti, což by vedlo ke značnému zvýšení cen výrobků“.¹⁷⁰ Výrobci proto nemohou být povinni bezpečnost výrobku očekávání těchto jednotlivců přizpůsobovat.¹⁷¹

5.3.3.2 Zvláštní skupiny adresátů

Lze-li naopak předpokládat, že výrobek bude užíván okruhem uživatel, jehož zástupci vykazují vlastnosti odlišné od průměrného zástupce široké veřejnosti (například kategorií uživatelů – dětí), měl by výrobce tuto skutečnost zohlednit a bezpečnost výrobku jí adekvátním způsobem přizpůsobit.¹⁷² Obecně v tomto ohledu platí, že by se výrobce měl řídit očekáváním, které lze přičíst průměrnému zástupci té nejméně informované či rozumem nadané či odolné (tj. nejzranitelnější) skupiny, která může s výrobkem přijít do styku.¹⁷³ Bezpečnostní standard výrobku by tak měl odpovídat očekáváním této osoby.

Půjde-li o výrobek určený dětem (např. dřevěnou hračku), posoudí se bezpečnost výrobku optikou běžného zástupce takové skupiny – průměrného dítěte. Výrobce by měl zohlednit menší rozumovou vyspělost a nedostatek znalostí či zkušeností zástupců této skupiny uživatelů a výrobek této skutečnosti přizpůsobit. V tomto konkrétním případě lze také předpokládat, že zástupci této skupiny mohou výrobek užívat v rozporu s jeho určeným účelem.¹⁷⁴ Bezpečnost výrobku by proto měl výrobce přizpůsobit například tomu, že jím vyrobenou hračku může dítě brát do pusy, ačkoli k tomu není určena. Obsahuje-li výrobek látku, která v takovém případě poškodí zdraví dítěte, měl by výrobce být povinen k náhradě vzniklé újmy, ačkoli se jedná o užití, které je v rozporu s účelem výrobku (k otázce důsledků užití výrobku v rozporu s jeho účelem srov. kapitulu 5.3.5.2.1).

K obdobnému závěru se v odůvodnění rozsudku ze dne 5. března 2015 *Boston Scientific* přiklonil také Soudní dvůr, když ve vztahu k výrobkům v podobě kardiostimulátorů a automatizovaných defibrilátorů určených kategorii uživatel – pacientů – uvedl, „že s ohledem na jejich funkci a situaci zvláštní zranitelnosti pacientů, kteří uvedená zařízení používají, jsou

¹⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. ledna 2006 *Skov Æg*, C-402/03, bod 28.

¹⁷¹ Srov. Proposal for a Council Directive relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products [COM (76)372 ze dne 23. července 1976], s. 16.

¹⁷² Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653. V zahraničí shodně Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 52.

¹⁷³ Srov. v Německu rozhodnutí BGH ze dne 17. března 2009 *Kirschtaler*, sp. zn. VI ZR 176/08, bod 7. V Rakousku obdobně rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora ze dne 30. března 2001 sp. zn. 7 Ob 49/01h, rozhodnutí ze dne 11. listopadu 1992, sp. zn. 1Ob644/92 nebo rozhodnutí ze dne 9. června 1994, sp. zn. 6Ob535/94. V literatuře pak Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 10.

¹⁷⁴ Srov. Taschner, H. C. *Die künftige Produzentenhaftung in Deutschland*. Neue Juristische Wochenschrift, 1986, s. 611.

požadavky na bezpečnost týkající se těchto zařízení, které mohou takoví pacienti oprávněně očekávat, zvláště vysoké“.¹⁷⁵ Ve vztahu k této specifické kategorii výrobků tak Soudní dvůr vymezil zvláštní skupinu adresátů výrobku a standard bezpečnosti výrobku posoudil právě s ohledem na její zástupce.

Analogické závěry se dle názoru autora práce uplatní také ve vztahu k výrobkům určeným osobám trpícím mentální retardací či jinou nemocí, seniorům či jiným skupinám, jejichž členové vykazují srovnatelné znaky.

Naopak je-li výrobek určen odborníkům, vyškolenému personálu či obdobné skupině adresátů, je třeba zohlednit, že míra znalostí těchto adresátů je ve vztahu k příslušnému výrobku vyšší než míra znalostí průměrného uživatele. Odborník je zpravidla srozuměn s riziky, které s sebou nese užívání výrobku v jeho dispozici. Tyto znalosti se promítají v očekávání, které má skupina adresátů ohledně bezpečnosti výrobku.¹⁷⁶

Nelze proto například považovat za (instrukční) vadu, pokud výrobek v podobě chemické látky využívaný jako vstupní produkt v rámci chemického postupu a určený výhradně odborníkům v důsledku velmi snadné záměny s jiným výrobkem [tj. v důsledku chybného užití (v podrobnostech srov. kapitolu 5.3.5.2.1)] exploduje a způsobí tak újmu na zdraví chemikovi, který s ní zachází. Lze důvodně předpokládat, že poškozený (člen skupiny adresátů – odborník) již na základě svého vzdělání či postavení měl či mohl být srozuměn s tím, že taková záměna může vést k události, která újmu přivodila. Tato skutečnost se promítá v očekávání bezpečnosti výrobku, a výrobce proto není povinen na tuto skutečnost příslušného uživatele výslovně upozornit.

Také v Rakousku dospěl Nejvyšší soudní dvůr¹⁷⁷ obdobně k závěru, dle kterého není výrobce povinen varovat montážní pracovníky nástěnného hydrantu proti nebezpečí, které může v důsledku působení tlaku představovat otevřený uzavírací ventil vody pro vodotěsné hasicí potrubí. Pokládka v oblasti systémů požární ochrany totiž vyžaduje montáž autorizovaným odborníkem, k jehož znalostem (tj. ke znalostem průměrného zástupce této skupiny) vědomí o této skutečnosti patří.

I tehdy, obstará-li si výše uvedenou chemickou látku nebo ujme-li se pokládky hydrantu laik, přestože nemá znalosti a dovednosti odborníka, nebude výrobce za případnou újmu odpovídat. Zachází-li takový uživatel s uvedeným výrobkem, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je k tomu nezbytná. Jedná-li ve skutečnosti bez této odborné péče, jde to k jeho tíži (§ 5 odst. 1 o. z.). Poškozený tak jedná na své vlastní riziko; jeho subjektivní bezpečnostní

¹⁷⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. března 2015 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 39.

¹⁷⁶ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653. V německé literatuře shodně Foerster, Ch. in Bamberger, H. G., Roth, H. a kol. op. cit. sub 105, § 3 m. č. 11 nebo Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 27.

¹⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora ze dne 9. června 1994, sp. zn. 6Ob535/94.

očekávání se nepromítnou do standardu, který by měl být od výrobce požadován. Ten proto není povinen újmu nahradit.¹⁷⁸

Zůstává však sporné, zda by o založení povinnosti výrobce k náhradě újmy bylo možné uvažovat například tehdy, pokud by v okamžiku uvedení výrobku do oběhu věděl, že příslušný produkt je hojně užíván nepoučenými osobami, jimž není určen, přesto by však (např. z obchodních důvodů) tuto skutečnost ignoroval. Autor práce se v souladu s výše uvedenými závěry domnívá, že v takovém případě by měl být výrobce k náhradě újmy povinen, neboť mu v okamžiku uvedení výrobku do oběhu byl znám celý rozsah skupiny adresátů, která výrobek ve skutečnosti užívá. Mohl (a měl) tak konstrukci výrobku přizpůsobit bezpečnostním očekáváním průměrného zástupce podskupiny nepoučených adresátů, kterou lze v tomto kontextu vnímat jako nejzranitelnější.

5.3.3.3 Regionální rozdíly

Očekávání bezpečnosti výrobku se může lišit také napříč jednotlivými regiony či členskými státy. Například v případě výrobku – traktoru – mohou v důsledku rozdílného terénu napříč evropským kontinentem být očekávání jeho uživatel jiná v rovinatém Nizozemsku než v hornatém Rakousku.¹⁷⁹ Odpověď na otázku, zda by tyto regionální rozdíly měly být brány v potaz při posuzování bezpečného očekávání výrobku, však není jednoznačná.

Na jednu stranu by bylo nespravedlivé požadovat po výrobci náhradu újmy i tehdy, pokud jeho výrobek způsobí újmu poškozenému nacházejícímu se v oblasti, na kterou výrobce své obchodní aktivity nezaměřuje. Na druhou stranu však nelze přehlížet, že účelem směrnice je odbourat překážky volného pohybu zboží a zajistit tak efektivní fungování vnitřního trhu. Pojem vady by tak měl být s ohledem na efektivní účinek směrnice vykládán pokud možno jednotně s přihlédnutím ke skutečnosti, že v důsledku volného pohybu zboží mohl výrobce v okamžiku uvedení výrobku do oběhu předpokládat, že jeho výrobek může najít své užití kdekoli na vnitřním trhu.¹⁸⁰ Právě z toho důvodu se autor práce kloní spíše k závěru, že regionální rozdíly by při posuzování bezpečnosti výrobku neměly být brány v potaz a výrobce by měl zohlednit očekávání všech potenciálních uživatelů bez ohledu na jejich geografickou polohu.

¹⁷⁸ Obdobně v německé literatuře Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 25.

¹⁷⁹ Tento názor se objevuje také v odborné literatuře, srov. např. Foerste, U., Westphalen, F. op. cit. sub 57, § 48 m. č. 20.

¹⁸⁰ Srov. Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 98 nebo Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 13.

5.3.4 Jaké očekávání ve vztahu k bezpečnosti výrobku lze považovat za rozumné?

Rozumnost očekávání ve vztahu k bezpečnosti výrobku se posoudí v každém jednotlivém případě zvlášť, a to v souladu s § 2941 odst. 1 o. z. s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem jednotlivého případu, které lze považovat za relevantní (srov. v podrobnostech následující kapitoly).

V obvyklém případě nemůže uživatel očekávat absolutní bezpečnost výrobku.¹⁸¹ Odpovídá totiž očekávání rozumem průměrně nadané osoby znalé fungování okolního světa, že konstrukční či výrobní proces nemusí být vzhledem k jeho komplexnosti a míře technizace vždy bezchybný a že chybovost je v přiměřené míře jeho průvodním jevem. Ostatně v některých případech nelze absolutní bezpečnost s ohledem na dostupný stav vědy a techniky zaručit.¹⁸² Kromě toho na výrobce nelze klást nepřiměřené nároky, které by například mohly ohrozit rentabilitu jeho obchodní činnosti. Tyto skutečnosti se promítají do vymezení očekávání uživatele ohledně bezpečnosti výrobku.

Obdobné úvahy se zrcadlí v zahraniční judikatuře. Spolkový soudní dvůr tak například posuzoval nárok na náhradu újmy spočívající ve vylomení zubu v důsledku skousnutí pecky obsažené v třešňovém koláči.¹⁸³ Ačkoli uvedl, že pečivo určené pro konečného uživatele musí obecně splňovat zvýšené požadavky na bezpečnost, nemůže tento zároveň očekávat jeho *absolutní* bezpečnost. Té by totiž vzhledem k přírodní povaze vstupní suroviny bylo možné dosáhnout pouze tehdy, pokud by výrobce každou třešeň zvlášť zkontroloval. Takové úsilí však vzhledem k závažnosti hrozící újmy nelze považovat za přiměřené. Vzhledem k tomu, že již název výrobku *třešňový koláč* odkazuje na přírodní povahu jeho vstupů, průměrný uživatel (vzhledem ke způsobu, jakým je výrobek prezentován) může rozumně očekávat, že takové pečivo může obsahovat nejen třešňovou dužinu, ale (být výjimečně) také pecky.¹⁸⁴

Nad rámec odůvodnění je ovšem možné dodat, že pokud by výrobce výrobek prezentoval jako *třešňový koláč zcela bez pecek*, byl by závěr pravděpodobně opačný, neboť by bylo nezbytné tuto informaci promítnout zvýšením očekávání uživatele ve vztahu k bezpečnosti (tj. bezpečnosti) výrobku.

¹⁸¹ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, 2014, s. 1653. V zahraničí obdobně Wilhelmi, R. in op. cit. sub 120, § 3 m. č. 2.

¹⁸² Lenze, S. in Fairgrieve, D. a kol. p. cit. sub 31, s. 112.

¹⁸³ Rozhodnutí BGH ze dne 17. března 2009 *Kirschtaler*, sp. zn. VI ZR 176/08.

¹⁸⁴ *Ibid.*, bod 16 – 18.

V jiném případě obdobné újmy způsobené arašídovou tyčinkou zase dospěl Vrchní zemský soud v Kolíně nad Rýnem¹⁸⁵ k závěru, že průměrný spotřebitel může sice očekávat, že tyčinka byla vyrobena v dokonalých hygienických podmínkách a neobsahuje cizí tělesa (např. šroub uvolněný z výrobního stroje), zároveň by si však i v tomto případě měl být vědom toho, že stav arašídů odpovídá stavu danému přírodou. Vzhledem k povaze výrobního vstupu tak spotřebitel může očekávat rozdíly nejen ve tvaru či velikosti, ale také v konzistenci a tvrdosti arašídů, které nemohou mít vždy stejnou kvalitu jako čistě průmyslově vyráběné výrobky. Z tohoto důvodu soud poškozenému uplatněný nárok na náhradu újmy nepřiznal.

V každém případě však uživatel může očekávat alespoň to, že výrobek nebude poškozovat jeho zdraví (s výjimkou některých výrobků, kde tato skutečnost vyplývá z inherentních vlastností výrobku – např. cigarety či alkohol). Také proto v jednom z mála tuzemských případů týkajících se újmy způsobené vadou výrobku uspěl žalobce, který se domáhal náhrady újmy vůči výrobcu omítkoviny poté, co se na omítce objevila plíseň, která poškodila fasádu jeho domu. Okresní soud v Jihlavě v tomto případě uvedl, že poškozený může oprávněně očekávat, že výrobek (omítkovina) nejenže nebude poškozovat jiné věci, ale také že neohrozí zdraví žalobce (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2012, sp. zn. 25 Cdo 1894/2011).

Absolutní bezpečnost by výrobek musel vykazovat pouze tehdy, pokud by ji průměrný uživatel rozumně očekával. To by mohl být případ některých léčivých přípravků či zdravotních pomůcek, u kterých i sebemenší vada může vést ke vzniku závažné újmy. Proto například v již citovaném případě kardiostimulátorů Soudní dvůr dospěl k závěru, dle kterého jsou s ohledem na povahu těchto výrobků požadavky na bezpečnost zvláště vysoké.¹⁸⁶ V těchto případech by tak měl být výskyt vady zcela eliminován či se alespoň blížít nule.¹⁸⁷

K obdobným závěrům dospěl (opět) i Spolkový soudní dvůr.¹⁸⁸ V konkrétním případě byl poškozeným uplatněn nárok na náhradu újmy způsobené vadou airbagu v osobním automobilu, který se bez vnější příčiny sám od sebe aktivoval, v důsledku čehož došlo k dopravní nehodě. Vzhledem k tomu, že potenciální újma může v takovém případě spočívat v trvalém poškození zdraví či dokonce smrti posádky vozidla a dalších účastníků provozu (na které lze v tomto případě hledět jako na náhodné kolemjdoucí), dospěl Spolkový soudní dvůr k závěru, že výrobce je povinen s přihlédnutím k technickým možnostem a stavu poznání učinit vše pro to, aby samoaktivaci airbagu v průběhu jízdy vyloučil.

¹⁸⁵ Rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Kolíně nad Rýnem (Oberlandesgericht Koeln) ze dne 6. dubna 2006, sp. zn. 3 U 184/05.

¹⁸⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. března 2015 *Boston Scientific*, sp. zn. C-503/13 a C-504/13, bod 39.

¹⁸⁷ Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 55 – 56.

¹⁸⁸ Rozhodnutí BGH ze dne 16. června 2009, sp. zn. VI ZR 107/08.

Se závažností újmy tak stoupají nároky na výrobce, aby vynaložil dostatečné prostředky a úsilí k zajištění bezpečnosti výrobku a ochrany dotčených statků.¹⁸⁹ Zároveň však platí, že výrobce je povinen učinit pouze taková opatření, která jsou přiměřená hrozící újmě.¹⁹⁰ Přínosy ve formě sníženého rizika či výše újmy musejí být přiměřené nákladům na jejich eliminaci. Přehnané úsilí o bezpečnost výrobku tak není nutné např. tehdy, hrozí-li v důsledku vady výrobku pouze triviální zranění.¹⁹¹

5.3.5 Jaké okolnosti ovlivňují rozumné očekávání bezpečnosti výrobku?

V souladu s § 2941 odst. 1 o. z. je při posuzování očekávání spojených s bezpečností výrobku nezbytné přihlížet *ke všem okolnostem*. Je tak třeba hodnotit veškeré faktory, které mohou toto očekávání ovlivnit a posuzovat bezpečnost výrobku jako celek, ve kterém se tyto faktory promítají.¹⁹²

Zákonem stanovený výčet některých okolností je proto pouze demonstrativní. Kromě způsobu, jakým je výrobek do oběhu uveden nebo nabízen či předpokládaného účelu, jemuž má výrobek sloužit, je možné vzít v potaz například cenu výrobku nebo skutečnost, zda jeho konstrukce odpovídá technickým normám (ať již závazným či nezávazným), které se na něj vztahují.

Byť je vymezení očekávání bezpečnosti výrobku pomocí otevřené množiny okolností v literatuře předmětem kritiky, neboť pojem „*bezpečnost, kterou lze [vzhledem ke všem okolnostem očekávat] je relativně nekonkrétní a neurčitého obsahu*“¹⁹³, nelze přehlížet, že tato otevřenost vůči interpretaci umožňuje nahlížet na bezpečnost výrobku holisticky a vzít tak v potaz širokou škálu okolností, které zákonodárce vůbec nemusel předvídat.

5.3.5.1 Prezentace výrobku

První okolností obsaženou v § 2941 odst. 1 o. z. je „*způsob, jakým je výrobek uveden do oběhu nebo nabízen*“. Znění transpozičního ustanovení nebylo tuzemským zákonodárcem zvoleno zcela vhodně. Odpovídající ustanovení směrnice 85/374 totiž hovoří o *prezentaci*, nikoli o *způsobu nabízení výrobku*. Sémantický rozdíl je přitom patrný již na první pohled. Prezentace výrobku totiž nespočívá primárně v aktivitě výrobce, nýbrž spíše v tom, jak se výrobek vzhledem ke svým

¹⁸⁹ Srov. rozhodnutí BGH ze dne 17. března 2009 *Kirschtaler*, sp. zn. VI ZR 176/08, bod 8. V německé literatuře obdobně např. Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 6.

¹⁹⁰ Srov. rozhodnutí BGH ze dne 17. března 2009 *Kirschtaler*, sp. zn. VI ZR 176/08, bod 8 nebo rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Kolíně nad Rýnem (Oberlandesgericht Koeln) ze dne 6. dubna 2006, sp. zn. 3 U 184/05, bod 5.

¹⁹¹ Ibid.

¹⁹² Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 56 – 57.

¹⁹³ Stanovisko generálního advokáta Bota, ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 30.

vlastnostem (a právě i způsobu nabízení) sám jeví – jinými slovy není rozhodující pouze to, jak je výrobek prezentován, nýbrž jak se sám svou vlastní povahou, provedením či vlastnostmi svému uživateli prezentuje. „*Konkrétní bezpečnostní očekávání jsou proto v první řadě vyvolána vnějším designem samotného výrobku. Jeho [sebe]prezentace signalizuje úroveň bezpečnosti, kterou by měl uživatel očekávat a již by měl přizpůsobit zacházení s výrobkem.*“¹⁹⁴ Tento rozdíl je ostatně patrný také z jiných jazykových verzí. Německá úprava užívá pojem *Darbietung*, který je nepochybně širší než pouhý způsob nabízení či prezentace výrobku. Obdobně anglická verze hovoří v tomto ohledu o prezentaci výrobku, nikoli o způsobu, jakým je výrobek prezentován.

Uvedenou okolnost je proto nezbytné chápat široce; vycházet je třeba z toho, že očekávání bezpečnosti se odvíjí nejen od skutečnosti, jakým způsobem se výrobce sám obrací na uživatele výrobku a které informace mu o výrobku sděluje, ale také od skutečnosti, jakým způsobem samotný výrobek působí na jeho uživatele a ovlivňuje očekávání spojené s jeho bezpečností.

Na jedné straně je proto nezbytné zohlednit složení výrobku, vnější fyzickou podobu a veškeré další okolnosti vyplývající ze samotné povahy výrobku. Důsledky plynoucí z této okolnosti je možné ilustrovat právě na již výše uvedeném případě újmy způsobené třešňovým koláčem. Vzhledem ke složení a fyzické podobě výrobku lze průměrnému uživateli přičítat vědomost o tom, že výrobek obsahuje přírodní vstupy. Míra bezpečnosti, kterou lze od výrobku rozumně očekávat, se pak odvíjí právě od skutečnosti, že výrobek se již na první pohled prezentuje jako potravina, která může vzhledem k přírodní povaze vstupů (a způsobu výrobního procesu) v sobě skrývat případné nebezpečí v podobě pecek.

Obdobně se způsob, jakým se výrobek sám vzhledem ke svým vlastnostem jeví, může odvíjet například od nabroušeného ostří kuchyňského nože nebo jiné skutečnosti, ze které je již na první pohled rozpoznatelná faktická nebezpečnost výrobku. Této vlastnosti musí uživatel přizpůsobit způsob užívání výrobku tak, aby si nepřivodil zranění.

V tomto ohledu je třeba poukázat na skutečnost, že průměrný spotřebitel by měl mít na paměti, že některá rizika nelze zcela vyloučit. Jejich existence je dána samotnou povahou výrobku (například jde o nestabilní chemickou látku, jejíž vlastnosti jsou dány objektivně povahou přírodních zákonů) nebo výrobních vstupů (příkladmo právě výše uvedený příklad, dle kterého nelze vyžadovat absolutní bezpečnost od výrobku, který obsahuje přírodní vstup – třešně). Proto je třeba přihlížet k povaze či složení samotného výrobku a tyto skutečnosti vzít v potaz při formulaci standardu očekávání veřejnosti ve vztahu k bezpečnosti výrobku.

¹⁹⁴ Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 16.

Podle názoru autora práce je však předpokladem zohlednění těchto skutečností, že lze průměrnému uživateli přičítat vědomost o nich. Jinými slovy, vyjeví-li výrobek svému uživateli před či v okamžiku jeho užití svou prezentací tyto vlastnosti, nabývá ten o nich vědomost, která se následně promítá v očekávání, které si takový uživatel může s bezpečností výrobku spojovat. Naopak nemůže-li se uživatel s těmito skutečnostmi objektivně seznámit (například nic nenasvědčuje tomu, že výrobek obsahuje přírodní vstupy a uživatel až při skousnutí nabyde vědomost o tom, že obsahuje pecku), nelze je při posouzení jeho očekávání ohledně bezpečnosti výrobku zohlednit.

Na straně druhé potom tato okolnost zahrnuje souhrn veškerých prostředků či činností, kterými se výrobce obrací na veřejnost či konkrétního uživatele a výrobek jimi prezentuje. Může jít například o popis výrobku, stejně tak se může jednat o způsob, jakým je prezentován v reklamním sdělení.¹⁹⁵ Přihlížet je možné například také k varovným signálům umístěným na samotném výrobku či jeho obalu.

V tuzemsku je v tomto ohledu znám případ profesionálního sportovce – mladého lyžaře, který se domáhal náhrady újmy (ve formě ušlého zisku z důvodu uložení trestu v podobě zákazu činnosti uloženého mu sportovní asociací) vzniklé mu v důsledku požití výrobku – potravinového doplňku – obsahujícího zakázané látky, ačkoliv dle internetové prezentace a údajů na etiketě neměl obsahovat jakékoli látky, jejichž užití by mohlo být považováno za nepovolený doping. Podle údajů výrobce měl výrobek naopak obsahovat pouze chemicky nezávadnou směs a být tak vhodný pro vrcholové sportovce. Jeho obal byl kromě toho nepravdivě označen údajem laboratorně testováno. Požití výrobku však způsobilo nález v moči zjištěný antidopingovou kontrolou, za což byl sportovec penalizován zákazem činnosti. Okresní soud v Semilech žalobě vyhověl a uvedl, že výrobek byl vadný, neboť jeho vlastnosti neodpovídaly popisu výrobce (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2008, sp. zn. 28 Cdo 1700/2006).

Forma komunikace, kterou výrobce zvolí, může být libovolná – výrobce může výrobek prezentovat písemně (např. prostřednictvím příbalové informace), ústní formou (např. prostřednictvím zaměstnance, který oslovuje veřejnost během reklamní akce probíhající v supermarketu) či kterýmkoli jiným myslitelným způsobem. Rozhodující je, že je výrobce schopen zasáhnout potenciální adresáty výrobku. Nesmí přitom prostřednictvím této komunikace „v uživateli vzbudit představu o bezpečnosti, kterou výrobek neoplývá; [n]esmí též zamlčovat či zlehčovat rizika vzniku újmy“.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Srov. Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit sub 18, s. 1653.

¹⁹⁶ Ibid.

Ujistí-li tak například výrobce silničního kola jeho uživatele prostřednictvím popisu výrobku obsaženého v příbalové informaci, že je kolo vhodné k jízdě *za všech meteorologických podmínek*, ačkoli ve skutečnosti je jízda na něm za deště nebezpečná pro sníženou přilnavost jeho pláštěů, v důsledku čehož dojde k pádu a zranění cyklisty, jde o vadu spočívající právě ve způsobu prezentace výrobku. Výrobce je tak povinen nahradit případnou újmu v příčinné souvislosti s ní vzniklou.

V případě výrobků, které jsou (fakticky) nebezpečné již ze své podstaty (např. pyrotechnika), je náležitá prezentace výrobku obzvlášť důležitá. Uživatel by tak měl být poučen alespoň o způsobu, jakým má být výrobek užíván a o veškerých rizicích, které mohou z užití výrobku plynout.¹⁹⁷ Učiní-li tak, promítá se tato informace do očekávání, které si uživatel spojuje s bezpečností výrobku. Samotná informace však nemůže zaručit bezpečnost výrobku, je-li ten například zatížen konstrukční vadou.

Způsob prezentace výrobku musí být přičitatelný výrobcí.¹⁹⁸ Ten tak nebude odpovídat například tehdy, dojde-li ke vzniku újmy v důsledku informace vztahující se k účelu výrobku poskytnuté školitelem, který však není zaměstnancem výrobce ani k němu nemá jiný vztah, na jehož základě by výrobce mohl chování této osoby ovlivnit.

Na druhou stranu ale i tyto osoby již svou činností k utváření přispívají k utváření očekávání veřejnosti ve vztahu k bezpečnosti výrobku. Výrobce proto musí v okamžiku uvedení výrobku do oběhu tuto skutečnost vzít v potaz, neboť jeho výrobek musí být bezpečný s ohledem na (objektivní) očekávání bezpečnosti, ve kterém se promítají veškeré informace zprostředkované veřejnosti bez ohledu na jejich původ.¹⁹⁹ Pokud proto osoba, která nemá žádný vztah k výrobcí, vzbudí přesto u veřejnosti dojem, že jízdí kolo je vhodné k jízdě za všech podmínek (ač ve skutečnosti nikoli), měl by výrobce uživatele výslovně poučit o tom, že tomu tak není.

Konečně bude výrobce povinen k náhradě újmy také tehdy, je-li způsobena v důsledku chybné informace obsažené například na obalu výrobku či v příbalovém letáku, ačkoli tyto předměty sám nevyrobil nebo text informace sám nenapsal. Je tomu tak proto, že právě výrobce takovou informaci uvedl do oběhu spolu s výrobkem.

5.3.5.2 Účel, jemuž má výrobek sloužit

Druhou okolností ovlivňující očekávání bezpečnosti je *předpokládaný účel*, kterému má výrobek sloužit. Jde o kritérium omezující rozsah odpovědnosti výrobce. Pojem vady, a tedy i širě

¹⁹⁷ Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 57.

¹⁹⁸ Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 43a.

¹⁹⁹ Srov. *ibid.*

povinnosti výrobce k náhradě újmy, je totiž zmírněn zohledněním skutečnosti, zda byl výrobek v okamžiku vzniku újmy užíván v souladu se svým obvyklým účelem.²⁰⁰

Obvyklým účelem se dle čl. 6 písm. b) směrnice 85/374 rozumí použití, které lze u výrobku *důvodně očekávat*. Jde o množinu veškerých účelů, o kterých lze vzhledem k povaze výrobku a způsobu jeho prezentace objektivně předpokládat, že k nim bude výrobek užíván.²⁰¹ Výrobce proto nemůže tento účel sám stanovit.²⁰² Na druhou stranu jej však může pomocí prezentace výrobku ovlivnit (např. doporučením vhodných způsobů užití v návodu či umístěním výstražných popisů varujících před možným nebezpečím v případě nevhodného užití). Jde však pouze o jednu z okolností majících dopad na konečné vymezení účelu.

5.3.5.2.1 Běžné a chybné užití, zneužití

Autor práce souhlasí s názorem zastávaným v tuzemské literatuře Hrádkem, dle kterého se bezpečnost výrobku (a tedy existence vady výrobku) posuzuje „*při vyloučení jakéhokoli nesprávného použití výrobku neodůvodnitelného za daných okolností*“.²⁰³ Odpověď na otázku, jaké užití lze považovat za neodůvodnitelné, lze spatřovat v dělení, se kterým pracuje německojazyčná literatura. Ta rozlišuje mezi *běžným užitím*, *chybným užitím* a *zneužitím* výrobku.²⁰⁴ Od subsumpce skutkových okolností konkrétního případu pod jednu z těchto kategorií se následně odvíjí posouzení existence vady výrobku.

Není-li výrobek dostatečně bezpečný, ačkoli je užíván způsobem, který odpovídá jeho povaze a způsobu prezentace, není třeba (ve vztahu k okolnosti spočívající v účelu užití) dalšího zkoumání. Jedná se o vadu výrobku, ledaže by k opačnému závěru bylo možné dospět vzhledem k dalším rozhodným okolnostem.

Naopak je-li výrobek užíván způsobem, který jeho povaze či způsobu prezentace odporuje (tzv. *chybné užití*), záleží z hlediska posouzení vadnosti na konkrétních skutkových okolnostech případu. O vadu výrobku jde pouze tehdy, pokud k chybnému užití výrobku může snadno dojít, přesto výrobek nezaručuje ve vztahu k tomuto způsobu užití adekvátní míru bezpečnosti. V tomto ohledu lze hovořit o okruhu situací, kdy újma vznikne v důsledku sice chybného způsobu užití, které však může snadno nastat, neboť se takový způsob užití příliš neliší od způsobu původního [tzv. *naheliegender Fehlgebrauch*²⁰⁵ (*snadno pochopitelný případ chybného užití*)]. Není-li

²⁰⁰ Stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, bod 29.

²⁰¹ Srov. Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 56.

²⁰² Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653

²⁰³ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 5.

²⁰⁴ Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 17 – 18 nebo Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 59. Rozlišení mezi případy běžného a jiného užití je známo také v Itálii (Rajneri, E. in Fairgrieve, D. a kol. p. cit. sub 31, s. 70).

²⁰⁵ Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 67.

výrobek uzpůsoben tomu, aby byl bezpečný i v případě takového způsobu užití (byť chybného), jedná se o konstrukční vadu výrobku. Není-li taková konstrukce dost dobře proveditelná, měl by uživatel být alespoň informován o možných rizicích s tímto způsobem užití výrobku spojených. Neučiní-li tak výrobce, zakládá tato skutečnost vadu v instrukci.

Uvedené lze ilustrovat například na případu, kdy domácí chovatel užije na svou kočku přípravek k hubení parazitů, ačkoli ten je dle informace na jeho obalu určen pro psy. Dojde-li následkem jeho užití ke smrti kočky, jedná se o konstrukční vadu výrobku. Byť jde o případ chybného užití, je výrobek užit k účelu, který je blízký účelu původnímu. Průměrný chovatel nemůže vzhledem k do značné míry podobné fyziologii těchto živočišných druhů očekávat, že zatímco je aplikace pro jedno zvíře zcela neškodná, druhé zvíře usmrtí. Není-li možné bezpečnost výrobku zajistit konstrukcí výrobku, měl by být uživatel například pomocí návodu upozorněn na možné fatální následky v důsledku aplikace přípravku na jiný blízký živočišný druh. Absence takového upozornění by založila instrukční vadu výrobku.²⁰⁶

Užil-li by však chovatel stejný přípravek k hubení parazitů na domácího křečka či králíka, kterého by tím usmrtil, nelze o vadě výrobku hovořit – v daném případě jsou již odlišnosti mezi zvířecími druhy značné a průměrný chovatel by měl takovou skutečnost před užitím výrobku zohlednit. Nejde tak o případ užití výrobku k účelu, který by byl blízký účelu původnímu.

Stejně tak „oblíbený“ případ kočky, kterou usmrtí sušení domácí v mikrovlnné troubě,²⁰⁷ je příkladem situace, kdy vzhledem ke skutkovým okolnostem nelze hovořit o vadě výrobku, neboť účel užití výrobku již zcela odlišný od účelu obvyklého.

Ačkoli § 2941 odst. 1 o. z. tuto okolnost výslovně neuvádí, uplatní se dle autora této práce analogické závěry také ve vztahu ke *způsobu, jakým je výrobek užíván*. Dojde-li například ke vzniku újmy v důsledku chybného způsobu obsluhy přístroje, který je však v praxi běžný, neboť je pro poškozeného vzhledem ke konstrukci výrobku pohodlnější než způsob uváděný výrobcem, jde o instrukční vadu výrobku, není-li uživatel na riziko vzniku újmy upozorněn.²⁰⁸

Konečně případy zjevného zneužití výrobku nelze klást k tíži výrobce. V německé rozhodovací praxi je v tomto ohledu znám příkladný případ újmy na zdraví vzniklé zneužitím technického rozpouštědla jeho vdechováním.²⁰⁹ V takovém případě nelze hovořit o újmě způsobené vadou výrobku – způsob užití výrobku je totiž již zcela v rozporu s jeho povahou.

²⁰⁶ Lze však uvažovat i o tom, zda by byla instrukční vada dána tehdy, pokud by návod uvedenou informaci neobsahoval, zároveň by ale výrobce označil výrobek za vhodný „pouze pro psy“.

²⁰⁷ Příklad převzat z Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653.

²⁰⁸ Srov. rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Celle ze dne 10. října 2005, sp. zn. 7 U 155/05, ze kterého byl uvedený příklad převzat.

²⁰⁹ Srov. rozhodnutí BGH ze dne 7. července 1981, sp. zn. VI ZR 62/80.

5.3.5.2.2 Liberační důvod

Ustanovení § 2942 odst. 1 o. z. obsahuje liberační důvod, dle kterého se škůdce, ačkoli újmu způsobila vada jím vyrobeného výrobku, zproští povinnosti k její náhradě, prokáže-li že újmu zavinil poškozený. S přihlédnutím ke znění čl. 8 odst. 2 směrnice 85/374, který je uvedeným ustanovením transponován, lze dle okolností uvažovat jak o úplném, tak i pouze částečném zproštění.

Tento liberační důvod je třeba vykládat v návaznosti na výše uvedeném. Vznikne-li újma v důsledku vdechování rozpouštědla, není potřeba (lépe řečeno ani možné) jej vůbec aplikovat, neboť nejsou naplněny předpoklady vzniku povinnosti k náhradě újmy – nejde o újmu způsobenou vadou výrobku.

Usmrtí-li však přípravek určený k hubení psích parazitů kočku, avšak uživatel není na možnost tohoto následku upozorněn, jedná se sice o újmu způsobenou instrukční vadou výrobku, lze však dále dle konkrétních skutkových okolností uvažovat o případném poměrném snížení náhrady újmy v souladu s tímto ustanovením. Neopatrnost uživatele, který nevhodným, byť snadno představitelným užitím, přípravku přivodí vznik újmy, je totiž okolností, kterou lze přičíst jemu samotnému jako poškozenému. Obdobné závěry se uplatní také vzhledem k výše uvedenému případu újmy způsobené vadou jízdního kola. Je-li na první pohled zjevné, že meteorologické podmínky bezpečnou jízdu neumožňují, lze vznik újmy (zčásti) přičítat poškozenému, ačkoli jsou jinak předpoklady vzniku povinnosti k náhradě újmy naplněny.

5.3.5.3 Doba uvedení výrobku do oběhu

5.3.5.3.1 Doba uvedení do oběhu jako okolnost rozhodná pro posouzení očekávání bezpečnosti výrobku

Konečně třetí (vzhledem k demonstrativní povaze výčtu však nikoli poslední) okolností, kterou zákon výslovně uvádí, je doba uvedení výrobku do oběhu. Okolnost se v posouzení očekávání, které si s bezpečností výrobku spojují jeho uživatelé, projevuje ve dvojí rovině.

Na jednu stranu vymezuje referenční bod, ke kterému je nezbytné posuzovat očekávání veřejnosti ve vztahu k bezpečnosti výrobku. Tímto bodem je okamžik, ke kterému byl výrobek uveden do oběhu. Zpřísní-li se tak například po tomto okamžiku bezpečnostní očekávání uživatelů (např. v důsledku změny v preferencích stárnoucích uživatelů) nebo technické normy stanovující požadavky na bezpečnost výrobku,²¹⁰ nemá tato skutečnost vliv na standard, kterým

²¹⁰ Proposal for a Council Directive relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products [COM (76)372 ze dne 23. července 1976], s. 16.

se pohlíží na bezpečnost výrobku uvedeného do oběhu dříve.²¹¹ Očekávání bezpečnosti je tak fixováno na okamžik, kdy je výrobek uveden do oběhu, a nahlíženo prizmatem uživatele, který se bezprostředně poté stal jeho prvním uživatelem.

Na druhou stranu však doba, která uplynula od uvedení výrobku do oběhu, může mít i přesto na posouzení tohoto očekávání vliv. Užívání výrobku či jen samotné plynutí času může mít totiž negativní vliv na jeho vlastnosti. Ty se mohou měnit například na základě fyzického opotřebení v důsledku častého užívání nebo proto, že užitý materiál přirozeně podléhá korozi. Uživatel tak od opotřebovaného nebo i jen staršího výrobku jen stěží může očekávat identické vlastnosti v porovnání se stejným výrobkem v okamžiku jeho uvedení na trh. Způsobí-li tak újmu výrobek, od jehož uvedení do oběhu již uplynula značná doba, je nezbytné při dokazování jeho vady přihlídnout také k tomu, v jaké fázi své existence se výrobek nachází.²¹²

5.3.5.3.2 Ustanovení § 2941 odst. 2 o. z. – dopady vědeckého pokroku

Je-li v průběhu času uveden do oběhu výrobek, který je dokonalejší než výrobek původní, nelze takovou skutečnost klást k tíži výrobce. Očekávání, které si průměrný uživatel s výrobkem spojuje, je proto třeba od této skutečnosti očistit. Pokrok ve vývoji či výzkumu nemá z hlediska tohoto očekávání žádný vliv, pozdější objevy zhmotněné v podobě vylepšené verze výrobku jsou proto bez významu.²¹³ Není rozhodné, zda dokonalejší výrobek do oběhu uvede sám výrobce původního výrobku nebo jeho konkurent.

Jde spíše o pomocné klarifikační ustanovení, neboť ke stejnému závěru by bylo možné dospět také výkladem § 2941 odst. 1 o. z. V každém případě však jde o ustanovení posilující postavení škůdce, neboť poškozený se v rámci dokazování nemůže odvolávat na pokrok v technickém vývoji a konstruovat tak očekávání bezpečnosti výrobku za pomoci standardu založeného na bezpečnosti vylepšených derivátů původního výrobku.

5.3.5.3.3 Informační povinnost výrobce

Z ustanovení §§ 2939 – 2943 o. z. ani ze znění směrnice 85/374 neplyne povinnost výrobce, upozornit uživatele na skutečnost, že výrobek trpí vadou zakládající jeho nebezpečnost, o které se dozví po uvedení výrobku do oběhu.

²¹¹ Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. op. cit. sub 18, s. 1653 nebo Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 60.

²¹² Srov. Proposal for a Council Directive relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products [COM (76)372 ze dne 23. července 1976], s. 16. Obdobně také Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 2, m. č. 10.

²¹³ Simon, P. in Melzer, F., Tégl, P. op. cit. sub 25, s. 753. V Německu obdobně BGH v rozhodnutí ze dne 16. června 2009, sp. zn. VI ZR 107/08, bod 16.

Je však třeba mít na paměti, že povinnost upozornit uživatele na vadu výrobku může dle okolností vyplynout nikoli z ustanovení upravujících povinnost k náhradě újmy způsobené výrobkem, nýbrž ze zakročovací povinnosti, která výrobce stíhá dle § 2901 o. z. Lze totiž uvažovat o tom, že uvedením vadného výrobku na trh výrobce nebezpečnou situaci sám vytvořil; případně nad ní vzhledem k potenciální vědomosti o vadě (zdroji nebezpečí) má sám kontrolu, přičemž zároveň může původ nebezpečí obvykle snadno odstranit tím, že na něj uživatele upozorní.²¹⁴

Ačkoli by bylo možné uvažovat o tom, zda znění směrnice 85/374 těmto úvahám nebrání, má autor práce za to, že tomu tak není. Směrnice sice „provádí plnou harmonizaci národního práva, ovšem pouze v rozsahu svého pole působnosti [tj. věcné působnosti, pozn. aut], který je omezen na újmu způsobenou vadou výrobku“.²¹⁵ Otázka informační povinnosti a následků plynoucích z porušení zakročovací povinnosti však nespadá do věcné působnosti směrnice a nic proto nebrání národnímu zákonodárci, aby přijal (paralelní) režim odpovědnosti spočívající na výše uvedených základech.

Kromě toho je dle autora práce nezbytné zabývat se dále se otázkou, zda může skutečnost, že výrobce uživatele o vadě uvědomí, mít vliv na posouzení existence vady výrobku. Taková informace poskytnutá výrobcem se totiž může promítnout v očekávání uživatelů spojených s bezpečností výrobku. Autor práce se proto kloní k závěru, že informace se okamžikem, kdy dosáhne uživatele, promítne se do standardu očekávání bezpečnosti výrobku, který je jejím vlivem snížen. Dozví-li se tak uživatel od výrobce o příslušné vadě, nelze klást k tíži výrobce, pokud výrobek nadále užívá v rozporu s touto informací, ačkoli je mu známo hrozící nebezpečí.

5.3.5.4 Další okolnosti ovlivňující očekávání bezpečnosti výrobku

Vzhledem k tomu, že výčet okolností uvedených v § 2941 odst. 1 o. z. není taxativní, je možné brát v úvahu i další níže uvedené okolnosti. Ani ty však netvoří úplný výčet, který tak lze dále rozšiřovat. Níže uvedené okolnosti však v praxi budou patrně nejčastější.

5.3.5.4.1 Cena

Cena výrobku, případně poměr ceny k užítku, který uživateli z užívání výrobku plyne, lze nepochybně označit za okolnost ovlivňující očekávání bezpečnosti výrobku.²¹⁶

²¹⁴ V takovém případě se však případná povinnost k náhradě újmy odvíjí od porušení zákonné povinnosti (§ 2910 o. z.). Nejde proto již o režim povinnosti nahradit újmu způsobenou výrobkem.

²¹⁵ Lyčka, M. *Procesní a praktické aspekty směrnice o odpovědnosti za újmu způsobenou vadou výrobku. Právní rozhledy*, ročník 2012, částka 9, s. 311 – 318. Srov. také již výše uvedený rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 *Moteurs Leroy Somer proti Dalkia France a Ace Europe*, C-285/08.

²¹⁶ Srov. Foerster, Ch. in Bamberger, H. G., Roth, H. a kol. op. cit. sub 105, § 3 m. č. 27 – 28; Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 31 nebo Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 85.

Průměrný uživatel totiž nemůže očekávat stejný standard bezpečnosti od výrobku X, který sice slouží účelu identickému jako výrobek Y, zároveň je však výrazně levnější. Bezesporu tak nemůže například očekávat stejnou bezpečnost od automobilu, který je ve své kategorii nejlevnější, ve srovnání s jiným automobilem, který je v této kategorii naopak nejdražší. Ačkoli by se vzhledem k platným bezpečnostním normám měla bezpečnost obou vozidel pohybovat v určitém rámci, není cena vozidla dána pouze výbavou vozidla či výkonem jeho motoru; promítá se v ní například také právě počet bezpečnostních prvků. Levnější vozidlo tak nemusí například mít stejný počet airbagů či obsahovat asistenční systémy přispívající k bezpečné jízdě. Průměrně informovaný uživatel by s touto skutečností měl být seznámen. Cena výrobku se tak v konečném důsledku promítá v očekávání bezpečnosti, které si uživatel s vozidlem spojuje.

5.3.5.4.2 Technické standardy

Vzhledem k tomu, že (jak bylo již opakovaně uvedeno) vada výrobku spočívá toliko ve skutečnosti, že výrobek nesplňuje očekávání veřejnosti ve vztahu k jeho bezpečnosti, není rozhodné, zda výrobek splňuje požadavky kladené na jeho bezpečnost právními předpisy či technickými normami. Výrobek tak nelze automaticky považovat za vadný jen proto, že příslušné požadavky zvláštních předpisů či technických norem nesplňuje. Tuzemské soudy tak v tomto ohledu dospěly například k závěru, dle kterého vysoká koncentrace olova přesahující množství připuštěné českými technickými normami (ČSN) sama o sobě nezpůsobuje vadnost výrobku (v tomto případě sedla vodovodní baterie, srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2013, sp. zn. 32 Cdo 1885/2011).

Naopak je-li výrobek s technickými normami ve shodě, neznamená tato skutečnost zároveň, že lze výrobek bez dalšího považovat za bezpečný. Ačkoli například Hrádek uvádí,²¹⁷ že výrobek lze považovat za bezpečný, je-li ve shodě se zvláštními právními předpisy, technickými normami či jinými pravidly uplatňovanými v příslušném oboru, nemusí tomu tak být vždy. Výrobek nemusí naplnit očekávání veřejnosti ve vztahu k jeho bezpečnosti i přesto, že je v souladu s technickou normou či právním předpisem. Samotný požadavek plynoucí z takového předpisu může být totiž například formulován tak nešťastně, že právě jeho splnění přivodí riziko spojené s užíváním výrobku. Takový výrobek proto nelze považovat za bezpečný pouze v důsledku skutečnosti, že odpovídá technické normě či právnímu předpisu; výrobce se však zároveň v souladu s § 2942 odst. 2 písm. d) o. z. alespoň zprostí své odpovědnosti, pokud prokáže, že vada výrobku je důsledkem plnění závazných ustanovení právních předpisů.

²¹⁷ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 8.

5.3.5.4.3 Zjevná nebezpečnost

Myslitelné jsou konečně i příklady, kdy jsou rizika spojená s užíváním výrobku zjevná každému průměrnému uživateli. Průměrnému uživateli cigaret, alkoholu či sladkostí lze přičítat vědomost o možném nebezpečí výrobku, neboť skutečnost, že jeho užívání může potenciálně přivodit vznik újmy v podobě poškození zdraví, je obecně zjevná.²¹⁸ Není proto povinností výrobce, aby na potenciál vzniku újmy uživatele výslovně upozornil. Výrobce však zároveň nesmí riziko vzniku újmy zlehčovat. Pokud by tak například výrobce cigaret označil svůj výrobek termínem *light*, ačkoli by se ve skutečnosti nepříznivé účinky na zdraví nelišily od ostatních cigaret bez tohoto označení, bylo by možné uvažovat o vadě výrobku v důsledku jeho chybné prezentace.

5.4 Typologie

Vady výrobku lze dále členit kritéria, v jaké skutečnosti mají svůj původ. Teorie²¹⁹ i zahraniční judikatura²²⁰ proto rozlišuje vady *výrobní*, *konstrukční* nebo *instrukční*. Jde však spíše pouze o pomocné metodologické (didaktické) kritérium, které nemá, na rozdíl od některých zahraničních jurisdikcí,²²¹ dopad na vymezení vady výrobku jako nedostatek v jeho bezpečnosti ve vztahu k očekávání průměrného uživatele.²²²

5.4.1 Konstrukční (projekční) vada

Konstrukční vada má svůj původ již v samotném návrhu výrobku.²²³ Nebezpečí pro uživatele se odvíjí od skutečnosti, že v důsledku chybného postupu výrobce při návrhu konstrukce, projektu, výkresu či plánu nemá výrobek vlastnosti, které od něj lze rozumně očekávat.

Lze ji definovat tak, že v době uvedení výrobku do oběhu mohl výrobce zvolit jiný možný návrh výrobku, který by zamezil či alespoň zmírnil hrozící nebezpečí, výrobce se však rozhodl postupovat odlišně.

Nerozhodné přitom je, zda se výrobce rozhodl postupovat odlišně v důsledku toho, že věděl o takovém možném alternativním návrhu, avšak z vlastního rozhodnutí (ovlivněného

²¹⁸ Srov. Foerster, Ch. in in Bamberger, H. G., Roth, H. a kol. op. cit. sub 105, § 3 m. č. 23.

²¹⁹ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 9. V zahraničí např. Lenze, S. in Fairgrieve, D. a kol. p. cit. sub 31, s. 107.

²²⁰ Např. rozhodnutí BGH ze dne 9. května 1995, sp. zn. VI ZR 158/94, bod 17.

²²¹ Srov. zejména pojetí povinnosti k náhradě újmy způsobené vadou výrobku v USA. Judikatura amerických soudů výslovně rozlišuje mezi konstrukční vadou (design defect), výrobní vadou (manufacture defect) a instrukční vadou (warning defect). Od určení konkrétního typu vady se odvíjí metodologie užívaná při posuzování existence vady. Americké soudy proto nepřístupují k posuzování bezpečnosti výrobku jednotně aplikací standardu „očekávání bezpečnosti výrobku“, nýbrž volí příslušný právní test v závislosti na typu tvrzené vady. V podrobnostech srov. kapitulu 6.

²²² Při přípravě směrnice 85/374 se uvažovalo o výslovném rozlišení výrobní a konstrukční vady. Tato myšlenka však byla odmítnuta (Taschner, H. in Fairgrieve, D. a kol. p. cit. sub 31, s. 161).

²²³ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 10.

např. obchodním úsudkem) jej nezvolil, nebo zda jej nezvolil proto, že mu takový možný postup nebyl znám (například proto, že kvůli úsporám do návrhu neinvestoval dostatečné prostředky). Podstatné je, že mu takový návrh mohl a měl být znám, neboť nezbytné poznatky byly objektivně dostupné. Tomu odpovídá liberační důvod vyjádřený v § 2942 odst. 2 písm. e) o. z.²²⁴, dle kterého se výrobce zproští své povinnosti k náhradě újmy, pokud prokáže, že stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy uvedl výrobek do oběhu, neumožnil zjistit jeho vadu.

Způsobí-li tak vadu například okolnost, že výrobce omítky nezohlednil skutečnost, že ta může být snadno napadena plísní škodlivou pro lidské zdraví (srov. již citované rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2012, sp. zn. 25 Cdo 1894/2011), půjde o konstrukční vadu, za kterou bude výrobce odpovídat. Naopak pokud informace o možnosti napadení plísní vyjde najevo až poté, kdy je výrobek uveden do oběhu, o konstrukční vadu nepůjde a výrobce nebude k náhradě újmy povinen.

5.4.2 Výrobní vada

Výrobní vada spočívá ve skutečnosti, že v průběhu výrobního procesu dojde k odchýlení se od původního návrhu výrobku.²²⁵ Svůj původ může mít například v chybné organizaci výrobního procesu či v nedostacích v kontrolních postupech výrobce.

Protože ke vzniku povinnosti výrobce k náhradě újmy způsobené vadou výrobku není třeba zavinění, může důvod výrobní vady spočívat i v aspektech, které výrobce nemůže svým jednáním ovlivnit. Proto je povinen nahradit újmu také tehdy, vznikne-li například v důsledku vady stroje, který výrobce sice užívá během výroby, avšak nedisponuje dostatečnými znalostmi, aby vadu odhalil.

Za výrobní vadu lze označit i případ, kdy vadný výrobek opustí výrobní proces proto, že je kontrolní proces založen na vzorkovém posuzování celé série, neboť není objektivně v možnostech výrobce kontrolovat každý jednotlivý kus opouštějící výrobní pás. V tomto případě však lze uvažovat o tom, zda tato okolnost nemůže mít vliv na očekávání bezpečnosti, která si veřejnost s výrobkem spojuje. U některých typů výrobků totiž průměrný spotřebitel nemůže rozumně očekávat, že předmětem kontroly bude každý jednotlivý vyrobený kus.

To může být příklad již uvedeného třešňového koláče obsahujícího pecku, která konzumentovi způsobí újmu v podobě vylomeného zubu. Na tento případ lze obecně nahlížet jako

²²⁴ V literatuře označovaný jako „námitka vývojového rizika“ (*development risk defence*, srov. Fairgrieve, D., a kol. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 75). Státy se v tomto aspektu mohou od znění směrnice odchýlit a liberační důvod vyloučit.

²²⁵ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 10, obdobně např. Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 104.

na výrobní vadu – koláč obsahuje pecku, ač záměrem výrobce je, aby byl od pecek očištěn. Vzhledem k množství vyrobených koláčů však na výrobce nelze klást nepřiměřené požadavky, aby zajistil kontrolu každého jednotlivého koláče ve vztahu k obsaženým peckám. Výrobce – pekař – tak není povinen kontrolovat každý jednotlivý výrobek.

5.4.3 Instrukční vada

Původ instrukční vady leží v okolnosti, že výrobce neposkytne uživateli dostatek informací o vlastnostech či způsobech užití výrobku, které by jinak mohly ovlivnit jeho užití, a zamezit tak vzniku újmy nebo by alespoň pravděpodobnost jejího vzniku snížily.²²⁶ Výrobce stíhá povinnost informovat uživatele o rizicích, která mu jsou známa, potažmo která mu alespoň být známa mohou.

Instrukci představuje nejen informace uvedená v příbalovém letáku, ale jakákoli informace, kterou výrobce libovolným způsobem sděluje uživateli a která má dopad na způsob užití výrobku. Může se tak jednat například o varovné značky umístěné přímo na výrobku či jeho obalu ale také o informaci, kterou sdělí uživateli zaměstnanec výrobce ústní formou (například v rámci školení).

Informace by měla být srozumitelná okruhu adresátů,²²⁷ o kterém výrobce může předpokládat, že bude výrobek užívat. Jde-li tak například o hračku určenou dětem školního věku, měla by instrukce být napsána jednoduchým jazykem, aby ji tato osoba snadno pochopila. Výrobce případně může doplnit obrázky či schémata usnadňující pochopení povahy či způsobu užití výrobku. Informaci v cizím jazyce nelze dle názoru autora práce považovat za dostatečnou, neboť bude ve většině případů nesrozumitelná podstatné části osob, které tvoří okruh adresátů výrobku.

Výrobce je povinen informovat uživatele o rizicích spojených se všemi způsoby předvídatelného užití výrobku. Lze-li proto v okamžiku uvedení výrobku do oběhu předpokládat, že může být užíván i za jiným účelem, než ke kterému je určen, stíhá výrobce povinnost informovat uživatele o možných následcích takového způsobu užití a zamezit tak možnému vzniku újmy. Jsou-li výrobci známy možné vedlejší škodlivé účinky spojené s užíváním výrobku k účelu, ke kterému je určen, je výrobce povinen o nich uživatele poučit.

Rozsah instrukce se odvíjí od konkrétních skutkových okolností. Je-li riziko vzniku újmy vysoké a hrozící výše značná, lze na výrobce klást zvýšené nároky,²²⁸ aby prostřednictvím instrukce nejenže uvedl veškeré informace, které mohou jejímu vzniku zamezit, ale také aby s nimi byl uživatel s jistotou seznámen.

²²⁶ Hrádek, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. op. cit. sub 22, § 2941, m. č. 12; Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 46 nebo Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 41.

²²⁷ Srov. Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 41.

²²⁸ Ibid., § 3 m. č. 42.

Uživatel musí mít možnost seznámit se s takovou informací dříve, než může ke vzniku újmy dojít. Hrozí-li vznik újmy například již v okamžiku vybalení výrobku z jeho obalu, je nezbytné, aby výrobce instrukci umístil způsobem umožňujícím uživateli, aby se s ní dopředu seznámil.

Součástí instrukce by měla být také informace o možných následcích spojených s jejím nenásledováním. Je-li tak konkrétní přípravek vhodný pro kočku, avšak smrtící pro psa, spočívá instrukční vada v okolnosti, že výrobce na tuto skutečnost uživatele neupozorní.

5.4.4 Zvláštní případy

Níže uvedené případy netvoří zvláštní typy vady výrobku. Jejich původ spočívá ve výrobní či konstrukční chybě. Mají však zvláštní povahu, proto je vhodné o nich pojednat v rámci této práce odděleně.

5.4.4.1 Neúčinnost a nefunkčnost výrobku

Prvním případem je neúčinnost výrobku, jehož užití nepřivodí očekávané následky.

Někteří zahraniční autoři se kloní k závěru, že neúčinnost výrobku nelze ta vadu výrobku vůbec označit. V opačném případě by byl totiž výrobce zatížen zvláštní formou záruky za účinnost výrobku, kterou však ze znění směrnice (resp. transpoziční právní úpravy) vyvodit nelze.²²⁹

Naopak jiní se kloní spíše k závěru, že nefunkčnost či neúčinnost výrobku lze za vadu výrobku označit.²³⁰ S tímto závěrem souhlasí také autor práce. Ačkoli je *stricto sensu* standard očekávání vymezen ve vztahu k očekávání *bezpečnosti* výrobku, nikoli očekávání jeho *účinnosti*, je výklad jdoucí ve prospěch tohoto závěru podpořen tím, že uživatel v mnoha případech užívá výrobek za účelem ochrany před nebezpečím hrožícím jeho zdraví či majetku. Byť samotný výrobek není jeho původcem, nenaplnuje v případě své neúčinnosti standard očekávání bezpečnosti, neboť zatímco uživatel očekává ochranu před nebezpečím, neúčinný výrobek není schopen mu zamezit. Očekávání bezpečnosti tak spočívá v tom, že výrobek eliminuje nebezpečí hrožící uživateli tehdy, pokud by výrobek neuzil. Je-li však výrobek vadný, není toto očekávání naplněno.

Výrobce tak stíhá povinnost k náhradě újmy například tehdy, uvede-li na trh léčivý přípravek, který však v rozporu s očekáváním jeho uživatelů nezamezí nemoci či nepřivodí zlepšení zdravotního stavu, což je obvyklý účinek přípravku. Obdobně zakoupí-li a nainstaluje uživatel antivirový program, aby zabezpečil svůj počítač, ten však nerozpozná škodlivý program a dojde ke zničení cenných souborů v počítači uložených, nelze hovořit o naplnění standardu očekávání spojeného s výrobkem. Výrobce by proto měl být povinen takovou újmu nahradit.

²²⁹ Welser, R., Zöchling-Jud, B. op. cit. sub 118, m. č. 1628.

²³⁰ Srov. Wagner, G. in Habersack, M. (red). op. cit. sub 18, § 3 m. č. 46; Oechsler, J. in Staudingers, J. op. cit. sub 18, § 3 m. č. 117 – 118.

5.4.4.2 Vada spočívající v neobvyklé pravděpodobnosti vzniku újmy

V rozhodnutí *Boston Scientific*²³¹ řešil Soudní dvůr, zda může vada výrobku spočívat pouze v neobvyklé pravděpodobnosti (potenciálu) vzniku újmy. Otázka spočívala konkrétně v tom, zda může vada výrobku spočívat již v okolnosti, že celá výrobní série ji vykazuje v neobvykle vysoké míře, ačkoli předmětný výrobek příslušnou vadou ve skutečnosti vůbec nemusí trpět. Jinými slovy, zda pouze skutečnost, že výrobek „patří do stejné skupiny nebo náleží do téže série výroby [pozn.: série, v rámci které je vadou zatížen neobvykle vysoký počet výrobků], umožňuje všechny výrobky této skupiny nebo této série kvalifikovat jako vadné, aniž by bylo třeba prokazovat vadu dotčeného výrobku.“²³²

Soudní dvůr otázku zodpověděl kladně. Protože odůvodnění rozsudku je spíše stručné, je vhodné nastínit úvahy předložené generálním advokátem Botem.²³³ Ten uvedl v souladu se závěry, které autor předkládá výše v této práci, že pojem vady by měl být posuzován ve vztahu k samotné bezpečnosti, kterou může veřejnost očekávat.²³⁴ Spíše než o faktické vadě výrobku proto lze hovořit o nedostatku v abstraktní vlastnosti v podobě bezpečnosti výrobku, který sám o sobě zakládá existenci vady výrobku. Vada proto „může existovat mimo jakoukoliv vnitřní vadu dotčeného výrobku.“²³⁵

Přiléhavá je zejména otázka, kterou si klade generální advokát Bot v závěru své analýzy a která do značné míry shrnuje celý koncept vady výrobku: „Bez ohledu na skutečnou existenci vady, jak by veřejnost nemohla mít oprávněné pochybnosti o bezpečnosti výrobku, který má přesně ty samé vlastnosti jako jiné výrobky, u nichž bylo potvrzeno, že s sebou nesou riziko selhání výrazně vyšší, než je běžná míra, nebo u nichž už v značném počtu k selhání došlo?“²³⁶

S přihlédnutím k této úvaze lze proto uzavřít, že vada výrobku spočívá již v samotné „oprávněné pochybnosti o bezpečnosti výrobku“, a to nejen bez ohledu na původ, podobu či příčinu vady, ale i bez ohledu na fyzickou existenci konkrétní vady ve vztahu k předmětnému výrobku. Již sama možnost selhání výrobku (v konkrétním případě kardiostimulátoru a implantovaného defibrilátoru) tak představuje vadu, neboť „postihuje bezpečnost, kterou lze oprávněně očekávat“²³⁷ a zakládá tím oprávněné pochybnosti o bezpečnosti výrobku. Rozhodnutí tak značným způsobem

²³¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. března 2015 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13.

²³² *Ibid.*, bod 41.

²³³ Stanovisko generálního advokáta Bota, ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13.

²³⁴ *Ibid.*, bod 32.

²³⁵ *Ibid.*

²³⁶ *Ibid.*, bod 33.

²³⁷ *Ibid.*, bod 31.

posiluje postavení poškozeného, kterému postačí, prokáže-li existenci zvýšeného potenciálu vady výrobku, aniž by musel prokazovat, že konkrétní výrobek nespĺňuje očekávání bezpečnosti.²³⁸

²³⁸ Verheyen, T. op. cit. sub 31, s. 130.

6 Pohled do zahraničí

6.1 Základní východiska

Zakotvení skutkové podstaty náhrady újmy způsobené vadou výrobku není ryze evropským fenoménem. V různých podobách se naopak uplatňuje například ve Spojených státech, zemích Latinské Ameriky či v některých asijských zemích.²³⁹ V naprosté většině případů přitom tyto země následovaly evropský model a přistoupily k vymezení vady výrobku pomocí testu očekávání jeho bezpečnosti.²⁴⁰ V některých případech dokonce byla směrnice 85/374 výslovně využita jako vzorový zákon, podle kterého byly modelovány národní režimy povinnosti k náhradě újmy způsobené vadou výrobku.²⁴¹

Směrnice 85/374, která vznikala v 80. letech minulého století, ovšem není prvním předpisem, který by povinnost nahradit újmu způsobenou vadou výrobku upravoval. Kořeny této povinnosti lze naopak hledat ve Spojených státech amerických. Dle odborné literatury²⁴² byla poprvé formulována americkými soudy na počátku 60. let minulého století, tedy více než 20 let před přijetím směrnice. Prvotní impulz lze hledat zejména v rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Kalifornie *Greenman v. Yuba Power Products* (1963). Uvedený soud v tomto případě umožnil poškozenému (konečnému uživateli výrobku) domáhat se náhrady újmy přímo proti jeho výrobcí bez ohledu na existenci smluvního vztahu mezi těmito dvěma subjekty a založil tím moderní paradigma, o které se povinnost nahradit újmu způsobenou vadou výrobku opírá.²⁴³ Různé formy této povinnosti byly následně akceptovány také dalšími soudy napříč jednotlivými jurisdikcemi Spojených států.

Zejména je však podstatné, že ve vztahu k vymezení vady výrobku formuluje americký model alternativní test bezpečnosti založený nikoli na jednotném posuzování bezpečnosti výrobku optikou rozumného očekávání průměrného uživatele, nýbrž na vymezení a odlišení jednotlivých typů vad a aplikaci odlišných testů bezpečnosti výrobku v závislosti na příslušném typu vady. Vzhledem k tomu, že tento model představuje vzhledem pro jeho dosah jedinou alternativu k evropskému pojetí bezpečnosti výrobku (byť někteří autoři²⁴⁴ uvádějí, že v praxi převážil

²³⁹ Reimann, M. op. cit. sub 2, s. 132 – 133. Autor uvádí, že v různých podobách se tato povinnost uplatňuje například v USA, Rusku, Brazílii, Izraeli, Turecku, Austrálii, Peru, Číně, Jižní Koreji, Japonsku, Malajsii, Filipínách či na Tchaj-wanu.

²⁴⁰ Ibid., s. 140.

²⁴¹ Ibid., s. 137. To je například případ Japonska či kanadské provincie Québec.

²⁴² Ibid., s. 130 dále např. Green, M., Cardí, J. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 577; Sorenson, M. R. *Reasonable Alternative - Should Wyoming Adopt the Restatement (Third) of Torts: Products Liability*, Wyoming Law Review, ročník 2017, částka 3, s. 261 nebo Cupp, R., Polage, D. *The rhetoric of strict products liability versus negligence: An empirical analysis*, New York University Law Review, ročník 2002, částka 77, s. 888.

²⁴³ Reimann, M. op. cit. sub 2, s. 131.

²⁴⁴ Ibid., s. 128 – 154.

či dokonce zvítězil evropský model, který následovala většina států, které povinnost k náhradě újmy způsobené výrobkem vtělily do svého právního řádu), považuje autor této práce za vhodné závěrem alespoň ve stručnosti toto pojetí nastínit, odlišit je od evropského modelu a analyzovat případné klady či zápory. S přihlédnutím k míře komplexity dané úpravy a vzhledem ke skutečnosti, že těžiště této práce nespočívá v právní komparaci, nýbrž v analýze pojmu vady výrobku ve světle úpravy obsažené v občanském zákoníku, není účelem této části poskytnout vyčerpávající pohled na úpravu povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem ve Spojených státech amerických,²⁴⁵ nýbrž spíše seznámit čtenáře s možnou alternativou k evropskému modelu a nastínit její východiska.

6.2 Trojí dělení vady a test poměrování míry rizika k očekávanému přínosu

Vzhledem k tomu, že právní systém USA vyvěrá z tradice common law, hraje v oblasti povinnosti k náhradě újmy způsobené výrobkem zásadní roli rozhodovací praxe vyšších soudů.²⁴⁶ Především je však úprava této povinnosti obsažena a shrnuta také v druhé²⁴⁷ (publikované v roce 1965) a třetí edici (publikované v roce 1997) tzv. *Restatement of Torts*. Jde o nezávazný dokument publikovaný Americkým právním institutem (American Law Institute) obsahující shrnutí základních principů amerického deliktního práva. Jedná se do značné míry o kompilaci a syntézu právních vět (*ratio decidendi*) z rozhodnutí amerických soudů. Byť jde z hlediska právních pramenů o soft law, je mu přikládána značná autorita a je hojně využíván jako sekundární pramen práva americkými soudy.²⁴⁸ Přístup soudů k předpokladům vzniku povinnosti k náhradě újmy je jím tak do značné míry ovlivněn.

V obecné rovině je americké pojetí vady výrobku založeno nikoli na jednotném konceptu poměrování bezpečnosti optikou rozumného očekávání průměrného uživatele, nýbrž na dělení vady výrobku dle jejího původu (srov. výše kapitolu 5.4). Posouzení toho, zda výrobek trpí vadou, se proto odvíjí od skutečnosti, zda se jedná o vadu výrobní (*manufacture defect*), instrukční

²⁴⁵ Tomuto tématu se již ostatně v minulosti věnovali jiní diplomanti, srov. např.: Sedlatá, K. *Srovnání úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v českém a americkém právu*. Praha: 2013. Diplomová práce (Mgr.), Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

²⁴⁶ Některé státy USA však přijaly zvláštní právní úpravu upravující případy újmy způsobené výrobkem (srov. Green, M., Cardi, J. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 576).

²⁴⁷ Část 402A Restatement (Second) of Torts.

²⁴⁸ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Connecticut ze dne 27. května 1997 *Potter v Chicago Pneumatic Tool*, 241 Conn. 199, jehož závěry jsou založeny na principech obsažených právě v Restatement of Torts. Rozhodnutí se kromě toho věnuje analýze rozdílů mezi oběma verzemi právě ve vztahu k povinnosti nahradit újmu způsobenou vadou výrobku.

(*instruction* či *warning defect*) nebo *konstrukční (design defect)*. V závislosti na tom je aplikován příslušný test bezpečnosti výrobku.²⁴⁹

Vymezení výrobní vady se v zásadě shoduje s definicí uvedenou výše v kapitole 5.4.2. Výrobek je vadný, pokud se odchyluje od provedení zamýšleného výrobcem, a to i tehdy, učinil-li výrobce vše pro to, aby takovou vadu vyloučil.²⁵⁰ Poškozený tak musí prokázat, že újma vznikla v důsledku toho, že se konkrétní výrobek svou kvalitou či konstrukcí odchýlil od zamýšleného provedení. Případy výrobních vad tak zahrnují výrobky, které neodpovídají specifikaci výrobce a nejsou identické s jejich sériově vyráběnými sourozenci. Toto vymezení není v odborné obci předmětem zásadních disputací.

Naopak přístup k posuzování případů konstrukčních vad není ve Spojených státech bez kontroverzí. Americká jurisprudencí totiž vyvinula dva testy, pomocí nichž může být taková vada definována – (i) test očekávání spotřebitele (tzv. *consumer expectancy test*) a (ii) test poměrování míry rizika k očekávanému přínosu (tzv. *risk-utility test*).²⁵¹ Americké soudy přitom nejsou jednotné v otázce, jaký z uvedených testů má být k posouzení existence konstrukční vady aplikován.²⁵²

První z uvedených testů byl hojně užíván v průběhu 20. století v období do vydání třetí edice *Restatement of Torts*.²⁵³ Jeho princip je (stejně jako v unijním případě) založen na již výše zevrubně popsaném očekávání průměrného uživatele ve vztahu k bezpečnosti výrobku.²⁵⁴ Nebude proto dále podrobněji diskutován.

Třetí edice *Restatement of Torts* však definuje konstrukční vadu odlišně. Uvádí totiž, že výrobek je vadný tehdy, pokud předvídatelné riziko vzniku újmy mohlo být sníženo nebo vyloučeno užitím přiměřeného alternativního konstrukčního návrhu, přičemž toto opomenutí činí výrobek nebezpečným²⁵⁵ (*risk-utility test*). Tento test spočívá na myšlence, dle které lze výrobek

²⁴⁹ Green, M., Cardi, J. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 585 – 589 nebo Sorenson, M. R. *Reasonable Alternative - Should Wyoming Adopt the Restatement (Third) of Torts: Products Liability*, Wyoming Law Review, ročník 2017, částka 3, s. 263 – 264. Pro ucelený didaktický popis uvedených kategorií např. Sunghyo, K. *Crashed software: assessing product liability for software defects in automated vehicles*. Duke Law & Technology Review, ročník 2018, částka 16, s. 304 – 308.

²⁵⁰ Restatement (Third) of Torts: Prod. Liab. § 2 (1998): „A product: (a) contains a manufacturing defect when the product departs from its intended design even though all possible care was exercised in the preparation and marketing of the product“.

²⁵¹ Green, M., Cardi, J. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 586.

²⁵² Srov. např. již citované rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Connecticut ze dne 27. května 1997 *Potter v Chicago Pneumatic Tool*, 241 Conn. 199. V literatuře např. Sorenson, Matthew R. *Reasonable Alternative - Should Wyoming Adopt the Restatement (Third) of Torts: Products Liability*, Wyoming Law Review, ročník 2017, částka 3, s. 266.

²⁵³ Green, M., Cardi, J. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 586.

²⁵⁴ Ibid.

²⁵⁵ Restatement (Third) of Torts: Prod. Liab. § 2 (1998): „A product (...) is defective in design when the foreseeable risks of harm posed by the product could have been reduced or avoided by the adoption of a reasonable alternative design (...) and the omission of the alternative design renders the product not reasonably safe.“

označit za vadný tehdy, pokud mohl potenciál újmy (risk) být výrobcem snížen volbou alternativního návrhu, aniž by ovšem došlo k eliminaci užitek z výrobku plynoucích (utility).

Poměrování mezi zvýšením užítku v podobě bezpečnosti a ztrátou snížené funkčnosti výrobku je vyjádřeno podmínkou přiměřenosti – původní návrh se posuzuje proti přiměřenému alternativnímu konstrukčnímu návrhu (*reasonable alternative design*). Podmínka přiměřenosti je splněna tehdy, převýší-li užitek v podobě zvýšené bezpečnosti výrobku plynoucí z tohoto alternativního návrhu ztrátu v podobě snížené funkčnosti výrobku a nákladů na implementaci návrhu. Vyjádřeno v úplnosti, výrobce odpovídá tehdy, pokud užitek plynoucí z eliminace možné újmy (který lze vyjádřit jako rozdíl v součinech pravděpodobnosti vzniku újmy vynásobené závažností této újmy dle současného a alternativního návrhu výrobku) převyšuje náklady spojené s alternativním návrhem [které lze vyjádřit jako součet dodatečných (zejména výrobních) nákladů vynaložených dle alternativního návrhu a poklesu užítku v důsledku úpravy návrhu].²⁵⁶

Důsledky z toho plynoucí lze ilustrovat na níže uvedeném (byť do extrému dotaženém) příkladu citovaném zahraniční literaturou.²⁵⁷ Bezpečnost podstatné části výrobků může být téměř vždy vylepšena úpravou jejich konstrukce či přidáním bezpečnostních prvků. Například osobní automobil by jistě mohl být konstruován zcela bezpečně pro jeho uživatele přidáním pancéřování, které by jej proměnilo v tank či obrněné vozidlo. Stejně tak by bylo možné za účelem zvýšení bezpečnosti omezit jeho maximální rychlost na několik málo kilometrů v hodině. Užité hodnota plynoucí ze zvýšení bezpečnosti by však neobstála v poměru k nákladům, které by musely být na takovou úpravu vynaloženy (v prvním případě) či k redukci celkového užítku z takto modifikovaného vozidla (ve druhém případě).

Jádro testu tak spočívá v poměrování nákladů a přínosů alternativního návrhu. Jedná se o adaptaci formule deliktní odpovědnosti známé z oblasti Law & Economics, která je označována jako tzv. *Handovo* pravidlo.²⁵⁸ Dle toho je škůdce povinen k náhradě újmy tehdy, pokud součin pravděpodobnosti vzniku újmy a její potenciální závažnosti převýší náklady, které by bylo nezbytné vynaložit na její odvrácení. Podle algebraické definice je tak existence povinnosti vyjádřena funkcí o třech proměnných: (1) pravděpodobnosti vzniku újmy; (2) její závažnosti a

²⁵⁶ Například Odvolací soud Spojených států (United States Court of Appeals, Eighth Circuit) vyjádřil v rozhodnutí ze dne 16 srpna 1976 *Raney v. Honeywell, Inc.*, 540 F.2d 932 obsah tohoto testu obdobně, avšak zjednodušeně, takto: „*The answer requires a balancing of the probability and seriousness of harm against the costs of taking precautions. (...) Relevant factors to be considered include the availability of alternative designs, the cost and feasibility of adopting alternative designs, and the frequency or infrequency of injury resulting from the design.*“

²⁵⁷ M., Cardi, J. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 587.

²⁵⁸ Ibid., s. 588. Pravidlo je v USA označováno jako *Hand rule*, případně je uváděno také pod pojmem *Calculus of Negligence*. Poprvé bylo formulováno v rozhodnutí Odvolacího soudu Spojených států (United States Court of Appeals, Second Circuit) ze dne 9. ledna 1947 *United States v. Carroll Towing Co.*, 159 F.2d 169.

(3) nákladů opatření učiněných k jejímu odvrácení. Označíme-li pravděpodobnost P; závažnost újmy Z a vynaložené náklady N, pak je povinnost dána pokud $P \cdot Z > N$.²⁵⁹

Příslušný soud musí nejprve posoudit, zda vůbec existuje možný alternativní návrh umožňující snížit riziko vzniku újmy. Může například zkoumat, zda jsou na trhu dostupné jiné výrobky (substituty), které slouží jinému účelu, avšak vykazují nižší míru rizika vzniku újmy. Tato skutečnost může svědčit o tom, že případný alternativní konstrukční návrh by byl v praxi snadno proveditelný bez dodatečných nákladů.

Konečně vymezení instrukční vady se pak převážně shoduje s výše uvedeným testem poměrování nákladů a přínosů, který je užíván v případech konstrukčních vad. Vada je dána „v důsledku nedostatečných pokynů nebo varování, pokud by předvídatelné riziko vzniku újmy mohlo být sníženo či odstraněno poskytnutím přiměřených pokynů nebo varování (...) a v důsledku tohoto opomenutí není výrobek přiměřeně bezpečný.“²⁶⁰ Poškozený tak musí prokázat, že instrukce či varování poskytnuté výrobcem (jsou-li poskytnuty) nelze považovat za adekvátní, neboť výrobce mohl snížit či odstranit riziko vzniku újmy poskytnutím alternativního (či alespoň nějakého, absentuje-li varování před nebezpečím zcela) varování či instrukce.

6.3 Místo závěru: srovnání obou přístupů

Výše uvedené rozdíly mohou při posuzování existence vady výrobku hrát zásadní roli a ovlivnit celkový výsledek řízení. Uvedené lze ilustrovat na následujícím případě, který v minulosti řešil soud ve státě Maryland.²⁶¹ Tříletý syn poškozeného se zastřelil při hraní s pistolí svého otce. Ten se následně domáhal náhrady újmy vůči výrobcí zbraně. Zbraň byla uvedena na trh v uzamykatelné skřínce. Návod k použití obsahoval několik varování o skladování zbraně mimo dosah dětí. Mimo jiné varování také obsahovalo informaci o tom, že munice by měla být skladována odděleně od zbraně. Otec chlapce varování ignoroval, zbraň nevložit do skříňky, nýbrž ji umístil pod matraci a municí umístil na viditelné místo v knihovně. Chlapec na základě sledování televize nabyt vědomost o tom, jak zbraň nabít a vystřelit z ní. Poškozený namítl vadu výrobku a pokusil se ji prokázat předložením alternativních konstrukčních návrhů, které by podstatně snížily pravděpodobnost, že by dítě ze zbraně vystřelilo. Jeden z těchto návrhů zahrnoval zajištění

²⁵⁹ Srov. rozhodnutí Odvolacího soudu Spojených států (United States Court of Appeals, Second Circuit) ze dne 9. ledna 1947 *United States v. Carroll Towing Co.*, 159 F.2d 169.

²⁶⁰ Restatement (Third) of Torts: Prod. Liab. § 2 (1998): „A product (...) is defective because of inadequate instructions or warnings when the foreseeable risks of harm posed by the product could have been reduced or avoided by the provision of reasonable instructions or warnings (...) and the omission of the instructions or warnings renders the product not reasonably safe.“

²⁶¹ Rozsudek Odvolacího soudu státu Maryland (Court of Appeals of Maryland) ze dne 6. března 2002 *Halliday v. Sturm, Ruger & Co.*, 792 A.2d 1145.

zbraně pomocí nenákladného a konstrukčně snadno proveditelného zařízení podobného dětské pojistce.

Užití risk-utility testu by v takovém případě vedlo k závěru o existenci vady výrobku. Náklady na implementaci dětské pojistky jsou v porovnání s celkovou cenou výrobku zanedbatelné. Oproti tomu by pojistka mohla významným způsobem zvýšit bezpečnost výrobku. Užitek plynoucí z alternativního návrhu tak v tomto případě převažuje nad jeho náklady. Naopak prizmatem testu rozumného očekávání bezpečnosti výrobku by závěr o existenci vady musel být odmítnut. Zbraň byla určena průměrnému uživateli – dospělé osobě znalé možného nebezpečí, netrpěla žádnou výrobní či jinou fyzickou vadou a návod k ní obsahoval náležité poučení. Přestože došlo jejím působením ke vzniku újmy, odpovídalo její chování očekávání, které si průměrný uživatel mohl spojovat s její bezpečností.

Ne vždy však musí aplikace obou testů vést k odlišným závěrům. Tuto skutečnost lze ilustrovat na v této práci již opakovaně uvedeném příkladu újmy způsobené třešňovým koláčem. V tomto případě dospěl Spolkový soudní dvůr aplikací testu rozumného očekávání bezpečnosti výrobku k závěru, dle kterého průměrný uživatel vzhledem k prezentaci výrobku nemůže očekávat jeho absolutní bezpečnost (bezpečkovost). K identickému závěru by však bylo možné dospět také pomocí druhého testu. Předpokládejme, že původní návrh výrobku požadavek bezpečkovosti neobsahoval. Byl by sice myslitelný alternativní návrh v podobě absolutní bezpečkovosti, ten by však vyžadoval zvýšené náklady spojené s výrobním procesem (kontrolou výstupu), které by ovšem nebyly vyváženy očekávaným přínosem v podobě zvýšené bezpečnosti (neboť riziko vzniku újmy a její závažnost jsou oproti těmto nákladům zanedbatelné). Výrobce by si proto mohl vytknout za cíl absolutní bezpečnost výrobku (tj. konstruovat výrobek alternativně jako naprosto bezpečkový), nevýhody z toho plynoucí by však převážily nad příslušným užitekem.²⁶²

Otázka, jaký z uvedených testů aplikovat, není jednoznačná. Ačkoli třetí edice Restatements of Torts jednoznačně hovoří ve prospěch poměrování přínosů a nákladů, některé soudy²⁶³ i část odborné literatury²⁶⁴ nejsou aplikaci tohoto testu nakloněny.

²⁶² Obdobnou argumentaci ostatně užívá také sám BGH když uvádí, že by daného výsledku bylo možné dosáhnout bylo možné dosáhnout pouze tehdy, pokud by výrobce každou třešň zvlášť zkontroloval, což po něm však nelze objektivně požadovat (srov. rozhodnutí BGH ze dne 17. března 2009 *Kirschtaler*, sp. zn. VI ZR 176/08). V uvedeném případě však lze hovořit spíše o výrobní, nikoli konstrukční vadě výrobku. Autor práce jej proto pro účely tohoto příkladu modifikoval.

²⁶³ Srov. např. opět rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Connecticut ze dne 27. května 1997 *Potter v Chicago Pneumatic Tool*, 241 Conn. 199 nebo Rozsudek Odvolacího soudu státu Maryland (Court of Appeals of Maryland) ze dne 6. března 2002 *Halliday v. Sturm, Ruger & Co.*, 792 A.2d 1145.

²⁶⁴ Např. Vargo, J. The Emperor's New Clothes: *The American Law Institute Adorns a 'New Cloth' for Section 402A Products Liability Design Defects-A Survey of the States Reveals a Different Weave*. University of Memphis Law Review, ročník 1996, částka 26, s. 493 a násl.

Na jedné straně je poukazováno na skutečnost, že risk-utility test klade na poškozeného nepřiměřené nároky, neboť důkaz pomocí alternativního návrhu výrobku mnohdy vyžaduje rozsáhlé technické či jiné odborné znalosti a neobejde se tak bez znaleckých posudků, což je spojeno se značnými náklady. Případný výpočet přínosů a nákladů může být mnohdy komplexní a v některých zvláště složitých případech je možné, že nepostihne celou škálu okolností, které by měly být brány v potaz. Test navíc do jisté míry zvýhodňuje výrobce, neboť ten obvykle příslušnými návrhy sám disponuje (lze předpokládat, že v konstrukční fázi sám vážil možné alternativy), zatímco poškozený je musí sám rekonstruovat, ačkoli k tomu obvykle nemá příslušné znalosti. Kromě toho také nemusí v některých případech alternativní návrh vůbec objektivně existovat (výrobek lze konstruovat a vyrobit pouze jediným možným způsobem).

Také test vady výrobku založený na vymezení rozumného očekávání jeho bezpečnosti však není bezchybný. Bezpečnost, kterou může uživatel očekávat, je hodnocena *vzhledem ke všem okolnostem*. Tato formulace zvyšuje míru abstrakce, rozvolňuje hranice toho, co vše lze (resp. je nezbytné) brát v potaz, a v důsledku toho snižuje míru jistoty ohledně výsledku řízení, což negativně zatěžuje jak škůdce, tak poškozeného. Konečně je pojem rozumného očekávání bezpečnosti výrobku do značné míry vágní a neurčitý, a obsahem jej tak naplňují až soudy v rámci řízení o konkrétních nárocích. To však může vést k fragmentaci standardu, neboť konkrétní soudy mohou různým faktorům přisuzovat odlišnou váhu a standard očekávání formulovat odlišně. Konečně mohou také existovat složité návrhy výrobků určených různým skupinám uživatelů, kdy lze rozumné očekávání průměrného uživatele (např. proto, že výrobek slouží mnoha účelům a je užíván širokou veřejností) vymežit jen s obtížemi.

Pokud by se však autor práce měl přiklonit k jednomu ze dvou uvedených testů, zvolil by evropský model založený na očekávání bezpečnosti výrobku. Právě otevřená množina okolností, ke kterým je možné přihlížet při hodnocení bezpečnosti výrobku, totiž umožňuje adekvátně přihlédnout ke všem faktorům, které mohou v konkrétním případě ovlivnit posouzení, zda je výrobek zatížen vadou. Lze tak přihlížet například k tomu, zda uživatel výrobek užívá v souladu s jeho určeným či obvyklým účelem, zatímco americký model je založen na do značné míry čistě exaktním matematicko-ekonomickém hodnocení,²⁶⁵ které však nemusí brát do úvahy okolnosti, které by jinak mohly být relevantní. Není vždy zcela možné vyjádřit vztahy existující v reálném světě pomocí algebraické formule a redukovat je tak na matematickou kalkulaci.²⁶⁶

²⁶⁵ Byť to může zahrnovat nejen posouzení ekonomických, ale také funkčních, estetických či jiných obdobných aspektů (srov. Green, M., Cardí, J. in Machnikowski, P. a kol. op. cit. sub 26, s. 587).

²⁶⁶ Za všechny autory srov. např. Sedláček, T. *Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*. Praha: 65. pole, 2009, dle kterého „[v] ekonomii panuje dvojitá potíž: v teorii musí ekonom ignorovat valnou většinu skutečného života; v praktickém neekonomickém životě pak musí ignorovat valnou většinu teorii“.

Kromě toho je evropský model do značné míry přehlednější, neboť vychází z jednotného konceptu vady výrobku; poškozený tak není nucen prokazovat existenci konkrétní vady a dle toho volit příslušný právní test pro posouzení bezpečnosti výrobku.

Autor práce se proto domnívá, že evropské pojetí je oproti americkému modelu vhodnější. Ostatně možná i z výše uvedených důvodů byl evropský model jednotného standardu bezpečnosti výrobku oproti americkému modelu trojího dělení následován valnou většinou zemí, které přijaly úpravu povinnosti k náhradě újmy způsobené vadou výrobku v období po přijetí unijní směrnice 85/374.²⁶⁷

Ekonomie žije ve zvláštním stavu schizofrenie. Teoretizující ekonom musí zapomenout na skutečný svět (musí snít, stejně jako Descartes), jinak se ve svých modelech daleko nedostane. Odměnou mu bývají závěry, které jsou stejně odtažitě a neaplikovatelné na reálný svět jako model samotný“ (s. 209). Obdobně dle stejného autora: „[d]ali jsme příliš velký prostor matematice a naopak příliš zatlačili do pozadí naši vlastní lidskost. Tím jsme získali pokřivené umělé modely, které jsou k ničemu, pokud je chceme aplikovat na skutečný svět. (s. 25). Ačkoli je zjevné, že jde o nadsázku, reflektuje toto hyperbolické vyjádření nezpochybnitelnou skutečnost, že matematický model (například v podobě modifikované Handovy formule) neumožňuje zachytit svět (včetně komplexity deliktních vztahů) v celé složitosti.

²⁶⁷ Reimann, M. op. cit. sub 2, s. 128 – 154.

Závěr

V úvodu předkládané diplomové práce si autor vytyčil za cíl podrobit rozboru pojem výrobku, vymezit okamžik jeho uvedení na trh a analyzovat koncept vady výrobku. Protože by rozbor těchto aspektů jinak nebyl úplný, předchází mu úvod do problematiky kořenů směrnice 85/374. Závěrem autor předkládá možný alternativní přístup k evropskému pojetí vady výrobku, který je založen na ekonomické analýze a je aplikován některými soudy v USA.

I přesto, že je úprava povinnosti k náhradě újmy způsobené vadou výrobku obsažena v pouhých pěti paragrafech občanského zákoníku, naskytla se autoru práce poměrně rozsáhlá množina výkladových nejasností, které dosud nejenže nebyly řešeny v rozhodovací praxi tuzemských soudů (která je v tomto ohledu dosud velmi skromná), ale dokonce stojí zcela mimo zájem tuzemské doktríny (v tom lepším případě), případně jsou závěry předkládané doktrínou nesprávné (v tom horším).

V první části práce bylo nejprve vyjasněno, že předmětná skutková podstata nesměřuje primárně k zajištění vysokého standardu ochrany spotřebitele, nýbrž pouze k nastolení stejných podmínek v této oblasti napříč členskými státy za účelem posílení efektivního fungování vnitřního trhu. Směrnice harmonizuje aspekty spadající do jejího věcného rozsahu vyčerpávajícím způsobem. Prostor pro uvážení, který mají členské státy ve vztahu k úpravě těchto aspektů, je proto v plném rozsahu vymezen samotnou směrnicí. To platí i v případě, chtěl-li by se členský stát odchýlit od znění směrnice ve prospěch spotřebitele. Byly také ozřejmeny obtíže spočívající ve skutečnosti, že otázka věcné působnosti není dosud zcela vyjasněna. V každém jednotlivém případě je tak třeba s přihlédnutím ke znění a účelu směrnice 85/374 pečlivě zkoumat, zda příslušný aspekt do této působnosti spadá.

V následující části práce autor identifikoval výkladové nejasnosti plynoucí z ne zcela vhodně zvolené definice samotného výrobku jako movité věci a předpokládané návaznosti pojmu na úpravu věcí obsaženou v hlavě čtvrté obecné části občanského zákoníku. Je proto nezbytné mít na paměti, že pojem výrobku je nadán autonomním obsahem. Povahu jednotlivých věcí je třeba hodnotit individuálně a zvlášť zkoumat, zda mohou být označeny za výrobek. Za něj je dle názoru autora práce možné považovat také lidské orgány určené k transplantaci či jiné věci mající původ v lidském těle (např. krevní konzervy), zvířata nebo movité věci zabudované do jiné movité či nemovité věci, a to i přesto, že tyto předměty jinak za věci označit nelze.

Ve vztahu k palčivé otázce subsumpce věcí nehmotných pod pojem výrobku se autor kloní k názoru, dle kterého nelze učinit paušální závěr. Výrobkem jsou nepochybně počítačové programy a obdobný software, jehož funkce je vyjádřena prostřednictvím kódu. Naopak

u autorského díla vyjádřeného prostřednictvím knihy či článku záleží, zda má vada svůj původ přímo ve sdělované informaci, nebo zda je důsledkem vady samotného předmětu, který je jejím nosičem. Ostatní nehmotné věci do rozsahu pojmu výrobku nespádají.

Co se okamžiku uvedení výrobku na trh týče, předkládá autor práce závěr, dle kterého je výrobek do oběhu uveden již tehdy, kdy dojde k završení výrobního procesu, a výrobek je tak z vlastního rozhodnutí výrobce dokončen, a to bez ohledu na to, zda se stále nachází v dispoziční sféře výrobce či nikoli. Oproti některým názorům zastávaným částí odborné obce se autor kloní k názoru, že populární kritérium opuštění brány závodu se uplatní pouze ve vztahu k § 637 o. z., který upravuje běh promlčecí lhůty pro uplatnění práva na náhradu újmy vadou výrobku způsobené.

Konečně bylo prokázáno, že na vadu výrobku lze hledět jako na stav inkongruence mezi skutečnou bezpečností výrobku a očekáváním, které si s jeho bezpečností spojuje průměrný zástupce skupiny adresátů výrobku. Tento zástupce je průsečíkem osob z řad široké veřejnosti, která zahrnuje veškeré skupiny uživatel, které s výrobkem mohou potenciálně přijít do styku. Autor práce v tomto ohledu však zastává názor, že do tohoto očekávání se nepromítají potenciální geografické rozdíly; naopak je-li výrobek určen specifické skupině adresátů, odvíjí se míra bezpečnosti od očekávání průměrného zástupce této skupiny.

Při posuzování očekávání vztahujících se k bezpečnosti výrobku je nezbytné přihlížet ke všem okolnostem, které mohou tato očekávání ovlivnit. Kromě způsobu prezentace výrobku nebo předpokládaného účelu jeho užití se proto přihlíží například k ceně výrobku. Naopak skutečnost, zda výrobek odpovídá platným bezpečnostním normám, není rozhodující, byť někteří tuzemští autoři tvrdí opak. Z recentní judikatury Soudního dvora pak plyne, že výrobek je vadný i tehdy, je-li součástí série zatížené neobvykle vysokou mírou chybovosti, ačkoli sám vadu nevykazuje. Autor práce se kloní také k závěru, že vada může spočívat také v neúčinnosti či nefunkčnosti výrobku.

V závěru se autor práce pokusil prokázat, že evropské pojetí vady výrobku založené na očekávání, které si průměrný uživatel pojí s jeho bezpečností, není zcela bez kontroverzí. Holistický přístup založený na hodnocení veškerých okolností, které se mohou v takovém očekávání promítat, poskytuje široký prostor pro soudní uvážení, což na jednu stranu umožňuje hodnotit konkrétní případ ve své úplnosti, na druhou stranu však nelze přehlížet, že vedlejším jevem tohoto pojetí je negativní dopad na právní jistotu z hlediska škůdce i poškozeného. *De lege ferenda* lze proto v rámci dalších úvah navázat na poznatky plynoucí z této práce a zkoumat, zda není vhodnější například pojetí americké, které je založeno na hodnocení užitků a ztrát plynoucích z potenciálních alternativních konstrukčních návrhů výrobku.

Úplným závěrem považuje autor práce za vhodné čtenáře upozornit, že závěry obsažené v této práci jsou v mnoha ohledech založeny na jeho vlastních úvahách. Je to dáno skutečností, že řešenému tématu byla dosud v tuzemské odborné obci věnována pouze nepatrná pozornost.²⁶⁸ Například detailní analýza konceptu vady výrobku či okamžiku jeho uvedení na trh, stejně tak jako účelu a věcné působnosti směrnice 85/374, dosud nebyla dle nejlepšího vědomí autora předložena. V případě pasáží věnovaných těmto tématům tak autoru práce nezbylo, než hledat inspiraci v zahraniční literatuře a judikatuře, a to zejména německé a rakouské. Přesto však věří, že jsou předkládané úvahy přesvědčivé a založené na pevných základech; není-li tomu tak, jde to jen a pouze k jeho tíži. Především však doufá, že předkládaná práce naplní svůj v úvodu vytyčený cíl a přispěje ke stavu poznání v oblasti.

²⁶⁸ Autor práce s napětím očekává, zda v tomto ohledu přinese zlom připravovaný zákon o hromadných žalobách.

Seznam použité literatury a pramenů

A. Komentáře

A.1 Česká republika

CHALOUPKOVÁ, H. a kol. *Mediální právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-725-5

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9

MELZER, F., TÉGL, P. *Občanský zákoník VII. svazek § 1721-2893*, Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-007-9

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-653-1

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník, komentář, svazek V (§ 1721 až 2520)*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-638-9 [online, prostřednictvím právní databáze ASPI, cit. 2018-10-15]

A.2 Německo

BAMBERGER, H.G., ROTH, H. a kol. *Beck'scher Online-Kommentar BGB*, 50. vydání. Mnichov: C. H. Beck, 2018 [online, prostřednictvím právní databáze *beck-online*, <https://www.beck-online.de>, cit 2019-03-01]

ERMAN (red.) *Bürgerliches Gesetzbuch, Handkommentar*, Kolín: Dr. Otto Schmidt Verlag, 2017. ISBN 978-3-504-47103-3 [online, prostřednictvím právní databáze *juris*, <https://www.juris.de>, cit. 2019-03-01]

HABERSACK, M. (red.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 6: Schuldrecht – Besonderer Teil IV. Buch 2. Recht der Schuldverhältnisse §§ 705-853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz*, 7. vydání. Mnichov: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-3-406-66545-5 [online, prostřednictvím právní databáze *beck-online*, <https://www.beck-online.de>, cit 2019-03-01]

STAUDINGERS, J. (red.). *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB – Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 826-829; ProdHaftG (Unerlaubte Handlungen 2, Produkthaftung)*, Nové vydání 2018. Berlín: Sellier – de Gruyter, 2018. ISBN 978-3-8059-1258-7 [online, prostřednictvím právní databáze *juris*, <https://www.juris.de>, cit. 2019-03-01].

B. Monografie, sborníky a učebnice

B.1 Česká Republika

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo Hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 9788074783272

SEDLÁČEK, T. *Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*. Praha: 65. pole, 2009 ISBN 978-80-87506-10-3

B.2 Zahraniční

FAIRGRIEVE, D., *Product Liability in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 9780511493850

FOERSTE, U., WESTPHALEN, F. *Produkthaftungshandbuch*. 3. vydání Mnichov: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-3-406-60387-7

MACHNIKOWSKI, P. a kol. *European Product Liability: An Analysis of the State of the Art in the Era of New Technologies*. Antverpy: Intersentia, 2017. ISBN 9781780685243

ARTIGOT I GOLOBARDES, M., *A close look to European product regulation: an analysis of the interaction between European product safety regulation and product liability*, in J. BELDOWSKI, J. *Polish Yearbook of Law & Economics*, svazek. č. 3, Varšava: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 167 – 209

WELSER, R., ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, 14. vydání. Vídeň: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2015. ISBN 978-3-214-14711-2

C. Periodická literatura

C.1 Česká republika

EUSTACCHIO, A. *Odpovědnost za újmu způsobenou vadou výrobku v předpisech Evropské unie*. EMP. Evropské a mezinárodní právo, ročník 2004, částka 3 – 4, s. 66 – 70

GALAJDOVÁ, D., ZIBNER, J. *Nedostatky autorskoprávní ochrany počítačového programu*. Právní rozhledy, ročník 2018, částka 22, s. 784 – 789

KRÁL, R. *K zákonu o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a jeho slučitelnosti s úpravou ES*. Právní rozhledy, ročník 1999, částka 8, s. 420 – 423

MELZER, F. *Škoda způsobená informací nebo radou*. Bulletin advokacie, ročník 2017, částka 1-2, s. 15 – 24

LYČKA, M. *Procesní a praktické aspekty směrnice o odpovědnosti za újmu způsobenou vadou výrobku*. Právní rozhledy, ročník 2012, částka 9, s. 311 – 318

TOMÍŠEK, J. *Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém?* Revue pro právo a technologie, ročník 2018, č. 18, s. 29 – 54

VÍTOVÁ, B. *Ochrana spotřebitele a škoda způsobená vadou výrobku.* Rekodifikace a Praxe, ročník 2013, částka 5, s. 7 a násl.

C.2 Zahraniční

ASAM, H. *Produkthaftung in Italien.* Recht der Internationalen Wirtschaft, ročník 2011, částka 11, s. 737 – 734

CUPP, R., POLAGE, D. *The rhetoric of strict products Liability versus negligence: An empirical analysis,* New York University Law Review, ročník 2002, částka 77, s. 874 – 961

HOWELLS, G. *ECJ 10 May 2001, Henning Veed fald v. Århus Amtskommune, C-203/99 (Danish product liability kidney case),* European Review of Private Law, ročník 2002, částka 6, s. 847 – 852

KALESNÁ, K., *Zodpovednosť za výrobok,* Právny obzor, ročník 1998, částka 3, s. 276-292

REIMANN, M. *Product Liability in a Global Context: the Hollow Victory of the European Model.* European Review of Private Law, ročník 2003, částka 2, s. 128 – 154

SORENSEN, M. *R Reasonable Alternative - Should Wyoming Adopt the Restatement (Third) of Torts: Products Liability,* Wyoming Law Review, ročník 2017, částka 3, s. 257-293

SUNGHYO, K. *Crashed software: assessing product liability for software defects in automated vehicles.* Duke Law & Technology Review, ročník 2018, částka 16, s. 300 – 317

TASCHNER, H. C., *Case C-203/99, Henning Veedfald v. Arhus Amtskommune, judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 May 2001,* Common Law Market Review, ročník 2002, částka 2, s. 385 – 392

TASCHNER, H. C. *Die künftige Produzentenhaftung in Deutschland.* Neue Juristische Wochenschrift, ročník 1986, s. 611 – 616

TĚMÍN. T., *Odpovědnost za újmu způsobenou vadným výrobkem.* Právní rádce ročník 2004, částka 10, s. I – XII

VARGO, J. *The Emperor's New Clothes: The American Law Institute Adorns a 'New Cloth' for Section 402A Products Liability Design Defects-A Survey of the States Reveals a Different Weave.* University of Memphis Law Review, ročník 1996, částka 26, s. 493 – 596

VERHEYEN, T. *Full Harmonization, Consumer Protection and Products Liability: A Fresh Reading of the Case Law of the ECJ*. European Review of Private Law, ročník 2018, částka 1, s. 119 – 140

D. Diplomové práce

SEDLATÁ, K. *Srovnání úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v českém a americkém právu*. Praha: 2013. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta

E. Právní předpisy, soft law a jiné dokumenty

E.1 Česká republika

ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod

zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky

zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon

zákon č. 209/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

důvodová zpráva k zákonu č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

důvodová zpráva k zákonu č. 209/2000 Sb., změna zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

důvodová zpráva k zákonu č. 209/2000 Sb., nový občanský zákoník

E.2 Evropská unie

evaluační zpráva Evropské komise ke směrnici 85/374 ze dne 7. května 2018 [SWD(2018) 157 final]

nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 765/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se stanoví požadavky na akreditaci a dozor nad trhem týkající se uvádění výrobků na trh a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 339/93 [OJ L 218, 13.8.2008, s. 30–47]

směrnice Rady 85/374 ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky [OJ L 210, 7.8.1985, s. 29–33]

směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/34/ES ze dne 10. května 1999, kterou se mění směrnice Rady 85/374/EHS o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky [OJ L 141, 4.6.1999, s. 20–21]

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/95/ES ze dne 3. prosince 2001 o obecné bezpečnosti výrobků [OJ L 11, 15.1.2002, s. 4–17]

stanovisko Komise evropských společenství č. 89/C114/76 uveřejněné v Úředním věstníku Evropských společenství (Official Journal of the European Communities) ze dne 8. května 1989 [dostupné online z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1989:114:FULL:EN:PDF>]

proposal for a Council Directive relating to the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products [COM (76)372 ze dne 23. července 1976]

F.3 Ostatní

Restatement (Second) of Torts

Restatement (Third) of Torts

G. Soudní rozhodnutí a stanoviska

G.1 Česká republika

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. 25 Cdo 1979/2005

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2008, sp. zn. 25 Cdo 32/2007

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2008, sp. zn. 28 Cdo 1700/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2010, sp. zn. 29 Cdo 4869/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. července 2010, sp. zn. 22 Cdo 2482/2008 [publikovaný v časopise Soudní rozhledy, částka 6, ročník 2011, s. 208]

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2012, 25 Cdo 1894/2011

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2013, sp. zn. 32 Cdo 1885/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 1053/2015, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek [R. 8/2018 civ.]

usnesení Ústavního soudu ze dne 24. srpna 2004, sp. zn. I. ÚS 443/04

nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10, [publikován v časopise Soudní rozhledy, částka 2, ročník 2013, s. 55]

G.2 Německo

rozhodnutí BGH ze dne 7. července 1981, sp. zn. VI ZR 62/80

rozhodnutí BGH ze dne 19. listopadu 1991, sp. zn. VI ZR 171/91

rozhodnutí BGH ze dne 9. května 1995, sp. zn. VI ZR 158/94

rozhodnutí BGH ze dne 16. června 2006, sp. zn. VI ZR 107/08

rozhodnutí BGH ze dne 17. března 2009 *Kirschtaler*, sp. zn. VI ZR 176/08

rozhodnutí BGH ze dne 25. února 2014, sp. zn. VI ZR 144/13

rozhodnutí Vrchního zemského soudu (Hanseatisches Oberlandesgericht) v Hamburku ze dne 20. dubna 1990, sp. zn. 1 U 34/89

rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Kolíně nad Rýnem (Oberlandesgericht Koeln) ze dne 6. dubna 2006, sp. zn. 3 U 184/05

rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Celle ze dne 10. října 2005, sp. zn. 7 U 155/05

G.3 Rakousko

rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora ze dne 30. března 2001, sp. zn. 7 Ob 49/01h

rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora ze dne 11. listopadu 1992, sp. zn. 1Ob644/92

rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora ze dne 9. června 1994, sp. zn. 6Ob535/94

G.4 Spojené státy americké

rozsudek Odvolacího soudu Spojených států (United States Court of Appeals, Second Circuit) ze dne 9. ledna 1947 *United States v. Carroll Towing Co.*, sp. zn. 159 F.2d 169

rozsudek Odvolacího soudu Spojených států (United States Court of Appeals, Eighth Circuit) ze dne 16 srpna 1976 *Raney v. Honeywell, Inc.*, sp. zn. 540 F.2d 932

rozsudek Okresního soudu Spojených států pro obvod District of Columbia ze dne 10. března 1982 *Halstead v US, Jeppesen & Co and Salooney*, sp. zn. 535 F. Supp. 782

rozsudek Nejvyššího soudu státu Connecticut ze dne 27. května 1997 *Potter v Chicago Pneumatic Tool*, sp. zn. 241 Conn. 199

G.5 Soudní dvůr EU

rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, C-283/81 [ECLI:EU:C:1982:335]

rozsudek Soudního dvora ze dne 10. dubna 1984 *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann proti Land Nordrhein-Westfalen*, C-14/83 [ECLI:EU:C:1984:153]

rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 1986 *M. H. Marshall proti Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching)*, C-152/04 [ECLI:EU:C:1986:84]

rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1969 *Erich Stauder v City of Ulm – Sozialamt*, C-29/69, [ECLI:EU:C:1969:57]

stanovisko generálního advokáta Colomera ze dne 14. prosince 2000, *Henning Veedfald proti Århus Amtskommune*, C-203/99 [ECLI:EU:C:2000:697]

rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 10. května 2001 *Henning Veedfald proti Århus Amtskommune*, C-203/99 [ECLI:EU:C:2001:258]

rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 25. dubna 2002 *María Victoria González Sánchez proti Medicina Asturiana SA*, C-183/00, Sb. rozh. 2002 I-03901 [ECLI:EU:C:2002:255]

rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 25. dubna 2002 *Komise Evropských společenství proti Francouzské republice*, C-52/00, Sb. rozh. 2002 I-03827 [ECLI:EU:C:2002:252]

rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 25. dubna 2002 *Komise Evropských společenství proti Řecké republice*, C-154/00, Sb. rozh. 2002 I-03879 [ECLI:EU:C:2002:254]

rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 10. ledna 2006 *Skov Æg proti Bilka Lavprisvarehus A/S a Bilka Lavprisvarehus A/S proti Jette Mikkelsen a Michael Due Nielsen*, C-402/03, Sb. rozh. 2006 I-00199 [ECLI:EU:C:2006:6]

rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 4. července 2006 *Adeneler a další*, C-212/04, Sb. Rozh. 2006 I-06057 [ECLI:EU:C:2006:443]

rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 9. února 2006 *Declan O'Byrne proti Sanofi Pasteur MSD Ltd a Sanofi Pasteur SA*, C-127/04, Sb. rozh. 2006 I-01313 [ECLI:EU:C:2006:93]

rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 19. listopadu 2009 *Christopher Sturgeon, Gabriel Sturgeon a Alana Sturgeon proti Condor Flugdienst GmbH a Stefan Böck a Cornelia Lepuschitz proti Air France SA*, C-432/07 a C-402/07 [ECLI:EU:C:2009:716]

rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 4. června 2009 *Moteurs Leroy Somer proti Dalkia France a Ace Europe*, C-285/08, Sb. rozh. 2009 I-04733 [ECLI:EU:C:2009:351]

rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 20. listopadu 2014 *Novo Nordisk Pharma GmbH v. S.*, C-310/13 [ECLI:EU:C:2014:2385]

stanovisko generálního advokáta Bota, ze dne 21. října 2014 *Boston Scientific*, C-503/13 a C-504/13, [ECLI:EU:C:2014:2306]

rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 5. března 2015 *Boston Scientific Medizintechnik GmbH v. AOK Sachsen-Anhalt a Betriebskrankenkasse RWE*, C-503/13 a C-504/13 [ECLI:EU:C:2015:148]

rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 22. listopadu 2018 *Swedish Match AB v. Secretary of State for Health*, C-151/17 [ECLI:EU:C:2018:938]

rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 21. června 2017 *N. W a další v. Sanofi Pasteur MSD SNC a další*, C-621/15 [ECLI:EU:C:2017:484]

G.6 Ostatní

rozhodnutí Obvodního soudu v Amsterdamu ze dne 3. února 1999. *Scholten v. Stichting Sanquin Bloedvoorziening*, NJ 1999, 621

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o vybraných aspektech zvláštní deliktní skutkové podstaty náhrady újmy způsobené vadou výrobku. Hlavní cíl této práce je podrobit kritickému rozboru aspekty spojené s pojmem výrobku a jeho vad. Práce analyzuje úpravu obsaženou v §§ 2939 – 2942 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a to ve světle směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985, o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky, která je pomocí těchto ustanovení transponována do českého právního řádu. Byť je úprava této zvláštní skutkové podstaty součástí právního řádu již více než dvacet let, obsahuje stále mnoho nejasných či sporných oblastí, do kterých se autor práce snaží vnést světlo, a to zejména s přihlédnutím k obdobným úpravám v Německu a Rakousku.

První část práce popisuje analyzovanou skutkovou podstatu obecným způsobem umožňujícím pochopení jejího účelu a systematiky. Druhá část práce je věnována analýze účelu směrnice 85/374 a vymezuje důsledky plynoucí z jejího unijního původu, jež je nezbytné zohlednit při výkladu tuzemské právní úpravy. Třetí část obsahuje analýzu pojmu výrobku, a nabízí řešení sporné otázky týkající se podřazení věcí nehmotných pod tento pojem. Obsah čtvrté části práce spočívá ve vyjasnění obsahu pojmu uvedení výrobku do oběhu; důraz je kladen zejména na zevrubnou analýzu příslušných rozhodnutí Soudního dvora. Pátá a ústřední část práce se zabývá zkoumáním konceptu vady výrobku a klíčového konceptu očekávání bezpečnosti výrobku ze strany jeho uživatel. Šestá část práce poskytuje komparativní náhled na řešenou problematiku s přihlédnutím k odlišnému pojetí vady výrobku ve Spojených státech amerických.

Summary

This diploma thesis deals with selected aspects of product liability. The main aim of this thesis is to conduct critical analysis of aspects related to the concept of product and its defects. The thesis analyses the legal rules contained in Sec. 2939 – 2942 of Act No. 89/2012 Coll., as amended, in the light of the Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of laws, regulations and administrative provisions of the member states regarding liability for defective product, which is transposed into Czech law by these provisions. Although product liability has been part of the Czech legal order for more than twenty years, it still contains many unclear or controversial issues which are addressed in this diploma thesis. The thesis takes into account analogous legislation in Austria and Germany.

The first part of the thesis describes product liability in a general way allowing to understand its purpose and systematics. The second part is devoted to the analysis of the purpose of Directive 85/374 and defines the consequences stemming from its EU origin, which must be taken into account in the interpretation of domestic legislation. The third part contains an analysis of the notion of product and offers a solution to the disputed issue concerning the subordination of intangible items to this notion. The content of the fourth part consists in clarifying the content of the concept of putting the product into circulation; particular emphasis is placed on a thorough analysis of the relevant rulings of the Court of Justice. The fifth and central part of the thesis deals with the analysis of the product defect concept and the key concept of safety expectations of its users. The sixth part of the thesis provides a comparative view with regard to the different notion of product defect in the United States of America.

Klíčová slova

právo odpovědnosti za škodu, náhrada škody způsobená vadou výrobku, újma způsobená výrobkem, výrobek, uvedení výrobku do oběhu, očekávání bezpečnosti výrobku

Klíčová slova v anglickém jazyce / Keywords

law of torts, compensation for damage caused by defective product, product liability, putting the product into circulation, expectations of safety

Název práce v anglickém jazyce

Compensation for damage caused by defective product